

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის
სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია

ხელნაწერის უფლებით

მაკა ხარძიანი

**ნადირობის თემა სვანურ მუსიკალურ
ფოლკლორში**

მუსიკოლოგიის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

ეთნომუსიკოლოგია

თბილისი, 2010 წელი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი

რუსუღან ვურჯუშია,

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი,
სრული პროფესორი

ექსპერტები:

ნინო მაისუჩაძე, ისტ. მეცნ. დოქტორი,
პროფესორი

თამაზ ბაბისონია, მუსიკოლოგიის
დოქტორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2010 წ. 12 თებერვალს, 14 სთ.

თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის
სახელმწიფო კონსერვატორიის სადისერტაციო საბჭოს
სხდომაზე № _____

მისამართი: თბილისი, გრიბოედოვის ქ. №8

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია,
კამერული დარბაზი (№ 307)

სადისერტაციო ნაშრომის და ავტორეფერატის გაცნობა
შესაძლებელია თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის
სახელმწიფო კონსერვატორიის ბიბლიოთეკაში და
კონსერვატორიის ვებ-გვერდზე <http://www.conservatoire.edu.ge/>

სადისერტაციო საბჭოს
სწავლული მდივანი

მარიკა ნაღარეიშვილი,
მუსიკოლოგიის დოქტორი,
ასოც. პროფ.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალობა: დღეს, როდესაც მსოფლიოში სწრაფი ტემპით მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესის გამო საფუძვლიანად იცვლება ტრადიციული საზოგადოებების ცხოვრების წესი, აზროვნება, დავიწყებას ეძლევა უძველესი ტრადიციები, როცა საყოველთაო მედია-ქსელმა ჩვენი პლანეტის სხვადასხვა წერტილები ისე დააკავშირა, რომ შეუქცევადი ხასიათი მისცა მსოფლიოს კულტურული გაერთიანების პროცესს, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს კულტურული თვითმყოფადობის შენარჩუნება. იქმნება აუცილებლობა, ყველა ეთნოსმა შეისწავლოს თავისი წარსული – ისტორია, კულტურა, ტრადიციები და ა.შ., რომ უკეთ გაიაზროს აწმყო და იფიქროს მომავალზე.

ამ ფონზე, ადამიანები სულ უფრო მეტ დაინტერესებას იჩენენ XXI საუკუნეში ჯერ კიდევ შემორჩენილი უნიკალური მემკვიდრეობისადმი. განსაკუთრებით დიდია ინტერესი არამატერიალური კულტურისადმი, რაც **იუნესკოს** სპეციალური დეკლარაციითაც აღინიშნა. ამ მემკვიდრეობაში უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს ზეპირი ტრადიციის მუსიკას, რომლის ჩაწერა უახლესი ტექნიკური საშუალებებით გადაუდებელ ამოცანადაა მიჩნეული. სწორედ ამიტომ განახორციელა **იუნესკომ** „ქართული პოლიფონიის დაცვისა და განვითარების“ პროგრამა, რომლის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ქართული მუსიკალური ფოლკლორის ციფრული მონაცემთა ბაზის შექმნა იყო. საქართველო ერთ-ერთია იმ მცირერიცხოვან ქვეყანათაგან, სადაც ჯერ კიდევ ცოცხლადაა შემონახული ტრადიცია, რის გამოც, მიუხედავად სხვადასხვა სახის სირთულეებისა, არ წყდება უცხოელ მუსიკისმოყვარულთა ნაკადი, რომელთაც ანდამატივით იზიდავს ქართული მრავალხმიანობა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი კი ის ყურადღებაა, რომელსაც უცხოელი ეთნომუსიკოლოგები იჩენენ, მათივე სიტყვებით, ამ

უნიკალური ფენომენისადმი. ამას ადასტურებს თბილისის ტრადიციული მრავალხმიანობის საერთაშორისო სიმპოზიუმებიც, რომლებიც თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში პერიოდულად იმართება და რომლის მონაწილეები, ცნობილი უცხოელი ეთნომუსიკოლოგები, ქართულ მრავალხმიანობაზე თავიანთი კვლევის შედეგებს წარმოადგენენ.

სვანეთი საქართველოს გამორჩეული კუთხეა, რომელმაც თავისი გეოგრაფიული მდებარეობის, კლიმატური პირობების, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობისა და ტრადიციის შენარჩუნებისაკენ მიმართული ორიენტაციის გამო, ხანგრძლივი დროის მანძილზე დაიცვა და ცოცხლად შემოინახა ქართველთა ძირძველი რწმენა-წამოდგენები, ტრადიციული ყოფა და წეს-ჩვეულებები, მათ შორის, ნადირობის უძველესი ტრადიციაც და მასთან დაკავშირებული მუსიკალური ფოლკლორის უძველესი ნიმუშებიც. ზ. ფალიაშვილი ჯერ კიდევ XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე აღნიშნავდა, რომ „სხვა ქართველი ტომების სიმღერებთან შედარებით, სვანური სიმღერები უფრო შეუბღალავად არიან დაცული“.

ამ კულტურის შესწავლა საშური საქმეა, სანამ იგი ცოცხალია და ჯერ კიდევ დაცული თანამედროვე ტენდენციების ზეგავლენისაგან.

კვლევის საგანია სვანური სამონადირეო კულტურა, როგორც სტრუქტურა, რომელიც მოიცავს სამონადირეო ტრადიციებსა და ნადირობასთან დაკავშირებულ მუსიკალურ ფოლკლორს.

პრობლემის შესწავლის დონე: ნადირობის თემა და მასთან დაკავშირებული მხატვრული შემოქმედების ნიმუშები სხვადასხვა დროისა და მიმართულებების არაერთი მკვლევრის ყურადღების საგანი გამხდარა. მხედველობაში მაქვს ეთნომუსიკოლოგების, ანთროპოლოგების, ეთნოლოგების, ეთნოგრაფების, არქეოლოგების, ენათმეცნიერების, ფილოლოგების, ისტორიკოსების, ქორეოლოგების სხვადასხვა მასშტაბისა და სიღრმის ნაშრომები.

შედგებად, სახეზეა ამ საკითხის სხვადასხვა კუთხით განხილვის ცდები; შესწავლილია მისი მუსიკალური, ეთნოლოგიურ-ეთნოგრაფიული, ისტორიული, ლიტერატურული, ენათმეცნიერული და სხვა ასპექტები, რის საფუძველზეც გაკეთებულია არაერთი მნიშვნელოვანი და გასათვალისწინებელი დასკვნა. ამასთან, სვანური დიალექტისადმი მიძღვნილი ეთნომუსიკოლოგიური ნაშრომები, ბუნებრივია, ძირითადად მუსიკალურ ასპექტებზეა ორიენტირებული, სხვა სფეროების მკვლევართა ნაშრომები კი ამ ასპექტებს არ ითვალისწინებს.

მასალის საფუძველიანმა გაცნობამ დისერტანტი დაარწმუნა, რომ ცალკე აღებული ვერც მუსიკალურ-ფოლკლორისტული, ვერც ეთნოგრაფიულ-ეთნოლოგიური, ისტორიული და ა.შ. მიდგომებით ვერ მოხერხდება საკვლევი თემის სრულფასოვანი შესწავლა, ამიტომ აუცილებელია ამ სფეროების კვლევის შედეგების შეჯერება და მოვლენის კომპლექსური, ინტერდისციპლინური კვლევა, რაც თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიის მეთოდოლოგიის ამოსავალია. ეს მით უფრო აუცილებელია, რომ წინამდებარე საკვალეფიკაციო შრომა, არსებითად, ეძღვნება სვანურ სამონადირეო კულტურას, რომელიც წარმოადგენს რთულ, სინკრეტულ მოვლენას, სვანების მსოფლადქმას, ყოფაში არსებულ ტრადიციებსა და მათი მხატვრულ-მუსიკალური აზროვნების ნიმუშებს რომ აერთიანებს.

ამგვარად, დისერტანტის მიზანია, შეისწავლოს სვანური მუსიკალური ფოლკლორი ფართო სოციო-კულტურულ კონტექსტში. ამისათვის საჭიროა, ეთნომუსიკოლოგიაში და მის მომიჯნავე ჰუმანიტარულ დისციპლინებში დაგროვილი ცოდნის შეჯერება, მისი გამდიდრება საკუთარი ემპირიული დაკვირვების, ეთნოფორებისაგან მოძიებული და, აგრეთვე, სხვადასხვა არქივში მიკვლეული მასალების კვლევის შედეგებით; შეგროვილი მასალის წარმოდგენა როგორც სინქრონულ, ისე დიაქრონულ ჭრილში, ერთი სიტყვით, საკვლევი ობიექტის კომპლექსური, ინტერდისციპლინური შესწავლა.

ნაშრომი ასევე მიზნად ისახავს ქართულ ფოლკლორისტიკაში აქამდე შეუსწავლელი სვანური სამონადირეო სიმღერების სამეცნიერო მიმოქცევასა და პრაქტიკაში დამკვიდრებას.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე. წარმოდგენილი საკვალთმეცნიერო ნაშრომი „ნადირობის თემა სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში“ წარმოადგენს პირველ მონოგრაფიულ გამოკვლევას სვანური სამონადირეო კულტურის შესახებ. ამდენად, მისი სიახლე, პირველ რიგში, საკვლევი მოცემულობისადმი დამოკიდებულებაშია. სვანური მუსიკალური ფოლკლორი და, კონკრეტულად, მისი უძველესი შრე – სამონადირეო ფერხულები, მდიდარ მასალას იძლევა, რათა შესწავლილ იქნას თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიური მიდგომების გათვალისწინებით. შესაბამისად, სვანურ სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორი განხილულია, როგორც სინკრეტული მოვლენა, რომელიც მოიცავს სოციო-კულტურულ კონტექსტსა და ვერბალურ-მუსიკალურ-ქორეოგრაფიულ ტექსტს. მართალია, კვლევის კონკრეტული საგანია ნადირობის თემა სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში, მაგრამ ნაშრომის ავტორის ამოცანას შეადგენს არამარტო ნადირობასთან დაკავშირებული ფოლკლორული მუსიკის ნიმუშების შესწავლა, თუნდაც, ეთნოგრაფიულ კონტექსტში, არამედ სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის შესწავლა ამ ეთნოსის მსოფლხედვის, კულტურის, საზოგადოებრივი პრინციპების, ცნობიერების, ფსიქიკის თავისებურებების გათვალისწინებით, რადგან სხვაგვარად შეუძლებელია სვანების, როგორც უძველესი ქართული ეთნოგრაფიული ჯგუფის მიერ შექმნილი სამყაროს მუსიკალური სურათის აღქმა.

როგორც საკითხის კვლევის ისტორიიდან გამოიკვეთა, სვანური სამონადირეო ტრადიციები და მათთან დაკავშირებული მუსიკალური ფოლკლორის ნიმუშები ფართო სოციო-კულტურულ კონტექსტში სპეციალური კვლევის საგანი არ გამხდარა. ამგვარად, წინამდებარე ნაშრომი სვანური სამონადირეო კულტურის, როგორც

ინსტიტუციური მოვლენის ეთნომუსიკოლოგიური კვლევის პირველ ცდას წარმოადგენს. ამასთან, იმ მასალის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რომლის საფუძველზეც წინამდებარე ნაშრომი შეიქმნა, მოპოვებულია თვით მკვლევრის მიერ უშუალოდ სვანი მონადირეების, მათი შთამომავლებისა და სვანი მომღერლებისაგან.

როგორც ცნობილია, საზოგადოდ, ეთნომუსიკოლოგიაში, მიღებულია, ე.წ. „მეორე მშობლიური ენის“ თეორია. მკვლევარი ვაღდებულისა, შეისწავლოს იმ ეთნოგრაფიული ჯგუფის ენა, რომელსაც იკვლევს. ცხადია, არც ერთი ქართველი ეთნომუსიკოლოგისათვის არ წარმოადგენს პრობლემას სვანური სასიმღერო დიალექტის შესწავლა, მაგრამ დისერტანტს, როგორც ეთნიკურად ამ კულტურის მატარებელს და, შესაბამისად, სვანური ენის საფუძვლიანად მცოდნეს, მეტი შესაძლებლობა და მოტივაცია აქვს მის შესასწავლად, მით უფრო, რომ, ბავშვობის ასაკიდან მოყოლებული, იგი თავად იყო სვანურ ყოფაში დამკვიდრებული არაერთი წეს-ჩვეულების (მათ, შორის, სამონადირეო) შესრულების მომსწრე სვანეთში ყოფნისას. ამგვარად, მისთვის ახლობელი და მშობლიურია როგორც სვანური ვერბალური ტექსტი, ისე მისი ტრადიციული კონტექსტიც. მოვლენის სიღრმისეული წვდომა მასთან უშუალო კონტაქტის გზით კი თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიური კვლევის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა.

ჩვენამდე მოღწეული სამონადირეო მუსიკალურ-ფოლკლორული ნიმუშების რიცხვი დიდი არ არის და მით უფრო სამწუხაროა, რომ მათი ნაწილი მხოლოდ ტექსტების სახითაა შემორჩენილი. ნაშრომის სიახლეს ამ კუთხით წარმოებული კვლევაც წარმოადგენს. მხედველობაშია, ერთი მხრივ, აღნიშნული ნიმუშების მუსიკალური ტექსტების მოპოვების, მეორე მხრივ კი, არსებული სიმღერების შეძლებისდაგვარად ბევრი და, ამასთანავე, ნაკლებად ცნობილი ან აქამდე უცნობი ვარიანტების მოძიების მცდელობა. პირველი საკითხის მოგვარება შეუძლებელი აღმოჩნდა აუდიო მასალის უშუალოდ

ეთნოფორებისაგან მოპოვების გზით, რადგან ნაშრომის ავტორის მიერ მოწყობილი ექპედიციების შედეგად სვანებით დასახლებულ საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში (ქალაქ დმანისში, საგარეჯოს რაიონის სოფ. უდაბნოში, გარდაბნის რაიონის სოფ. ლემშეენიერაში, თეთრიწყაროს რაიონის სოფელ ჭივჭავში და ა.შ.), ამ სიმღერების მცოდნე არავინ აღმოჩნდა (საუბარია სიმღერებზე: „თვეთნე მანგურ“, „მეთხვქ•რ მაარე“, „ქებული თაბი გოშთელიანი“, „მეთხვქ•რ ჩორლაქ“, „ქალაქ“). თუმცა, სხვა სიმღერების კვლევის პროცესში, სხვადასხვა მკვლევართა საარქივო მონაცემებისა და ავტორის დაკვირვებების საფუძველზე, ლოგიკურად გამოიკვეთა რამდენიმე ნიმუშის სავარაუდო მუსიკალური ტექსტი.

აღსანიშნავია, რომ სვანური სამონადირეო ფერხულების კლასიფიკაცია ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში აქამდე არ მომხდარა. მათი სინკრეტული ბუნებიდან გამომდინარე, დისერტანტი კლასიფიკაციას ახდენს ვერბალური ტექსტის შინაარსის, მუსიკალური გამომსახველობის ხერხებისა და ქორეოგრაფიული წყობის გათვალისწინებით. ისევე, როგორც საჭიროა სვანური სამონადირეო ფერხულების კომპლექსურად შესწავლა ნადირობასთან დაკავშირებულ წეს-ჩვეულებებსა და რწმენა-წარმოდგენებთან ერთად, დისერტანტის აზრით, ასევე აუცილებელია მათი პოეტური, მუსიკალური და ქორეოგრაფიული წყობის კომპლექსური კვლევა.

ნაშრომი იფარგლება ძირითადად სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის ნიმუშების შესწავლით. მიუხედავად იმისა, რომ მუშაობის პროცესში დაგროვდა დიდძალი მასალა სამონადირეო ტრადიციების ირგვლივ, როგორც საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, ასევე ჩრდილოკავკასიურ ხალხებში, ნაშრომში არ შევიდა ამ მასალის შედარებითი კვლევა. არანაკლებ საინტერესოა მსოფლიოს იმ ხალხთა სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის შესწავლაც, სადაც ნადირობა დღემდე რჩება მეურნეობის ქმედით დარგად. ეს მომავალი კვლევის საგანია.

კვლევის მეთოდოლოგია. ფოლკლორის სინკრეტული ბუნება და მრავალშრიანი სტრუქტურა განსაზღვრავს კომპლექსური ანალიზის მეთოდების გამოყენებას. დისერტანტი მიმართავს, ასევე, ისტორიულ-შედარებითი, სისტემური და სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური ანალიზის ხერხებს. ნაშრომის მეთოდოლოგიური ბაზა ემყარება, როგორც ქართული მუსიკის თეორიის, ისტორიისა და ფოლკლორისტიკის, ისე რუსული ფოლკლორისტიკის, დასავლური ეთნომუსიკოლოგიისა და კულტურული ანთროპოლოგიის გამოცდილებას. თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიის პრიორიტეტების შესაბამისად, კვლევის პროცესში ნაშრომის ავტორი ეყრდნობა მუსიკოლოგიის მომიჯნავე ჰუმანიტარული სამეცნიერო დისციპლინების – ანთროპოლოგიის, ეთნოლოგიის, ისტორიის, არქეოლოგიის, ენათმეცნიერებისა და ა.შ. კვლევის მეთოდებსა და შედეგებს, რაც სვანური სამონადირეო ფოლკლორის ინტერდისციპლინური მიდგომებით შესწავლის საშუალებას იძლევა.

უშუალოდ მუსიკალურ-გამომსახველობით საშუალებებზე საუბრისას მკვლევარი უპირატესობას ანიჭებს, ერთი მხრივ, ინტონაციური ანალიზისა და მეორე მხრივ, ერთიანი, მთლიანი ანალიზის ხერხებს.

ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება განისაზღვრება იმ მეცნიერული დებულებებით, რომლებიც კვლევის შედეგად იქნა მიღებული. მას აქვს წყაროთმცოდნეობითი მნიშვნელობაც. გამოკვლევა დაეხმარება სვანეთის ეთნომუსიკოლოგიური კუთხით შესწავლით დაინტერესებულ პირთ. დისერტაციაა შეიძლება პრაქტიკულად იქნას გამოყენებული ქართული ხალხური მუსიკალური ფოლკლორის სასწავლო კურსში სვანური დიალექტის შესწავლისას. გარდა ამისა, ნაშრომს ქართული ეთნომუსიკოლოგიური მეცნიერების მიმოქცევაში შემოაქვს აქამდე შეუსწავლელი სვანური სამონადირეო სიმღერები.

დისერტაციის წყაროთმცოდნეობითი ბაზა, სამეცნიერო ნაშრომებთან ერთად, მოიცავს სხვადასხვა სანოტო კრებულსა და სამეცნიერო ნაშრომში გამოქვეყნებულ სანო-

ტო მაგალითებს, ასევე დისერტანტის მიერ ნოტირებულ მასალას. გამოყენებულია თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების ლაბორატორიის (ქსმშლ), საქართველოს ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრის, ტელერადიო დეპარტამენტის „ოქროს ფონდის“, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის, შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტის, ა. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ხელნაწერები და ფონოჩანაწერები, დისერტანტის მიერ ექსპედიციებში სხვადასხვა დროს უშუალოდ ეთნოფორებისაგან ჩაწერილი აუდიო და ვიდეო მასალა.

ნაშრომი აპრობირებულია თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების მიმართულებაზე. მისი ძირითადი დებულებები გამოქვეყნებულია ტრადიციული მრავალხმიანობის I და III საერთაშორისო სიმპოზიუმის მოხსენებებში (2002, 2004 წ.წ.); საქართველოს შ. რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პერიოდულ ჟურნალში „სახელოვნებო მეცნიერებათა ძიებანი“ (2009წ).

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა: დისერტაცია შეიცავს 172 ნაბეჭდ გვერდს და შედგება შესავლისა და ოთხი თავისაგან, შესაბამისი პარაგრაფებითა და ქვეთავებით. I თავი – „სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის კვლევის ეთნომუსიკოლოგიური ასპექტები“ მოიცავს ორ პარაგრაფს: §1. საკითხის შესწავლის ისტორია; §2. კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები; II თავი – „სამონადირეო ტრადიციები სვანეთში“ მოიცავს ოთხ პარაგრაფს: §1. სამონადირეო ტრადიციების სტრუქტურა; §2.1. ნადირობასთან დაკავშირებული უძველესი (ქრისტიანობამდელი) რწმენა-წარმოდგენები; §2..2. ნადირობასთან დაკავშირებული რწმენა-წარმოდგენები ქრისტიანულ ეპოქაში; §3. სამონადირეო წეს-ჩვეულებები; §4. სამონადირეო ტრადიციების ასახვა სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში; III თავი – „სამონადირეო

ცეკვიდან ფერხულამდე?"; IV თავი – „სვანური სამონადირეო სიმღერები“, რომელიც მოიცავს სამ პარაგრაფს: §1. ვერბალური ტექსტის შინაარსი; §2. მუსიკალური გამომსახველობის ხერხები. ეს პარაგრაფი ორი მონაკვეთისაგან შედგება: 1. შესრულების ფორმა; 2. მუსიკალური ენა. §3. ქორეოგრაფიული წყობა. ნაშრომის დასკვნებში კვლევის შედეგებია შეჯამებული.

ლიტერატურის სია შეიცავს 188 დასახელებას.

ნაშრომს ახლავს ოთხი დანართი: I (ტექსტები) – სიმღერების სვანური ტექსტები ქართული შესატყვისებით და ხალხური ზეპირსიტყვიერების ნიმუშები (30 ნიმუში); II (ნოტები) – სხვადასხვა მუსიკალურ კრებულებში გამოქვეყნებული და დისერტანტის მიერ ნოტირებული სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის ნიმუშები (სულ 46 ნიმუში); III (ილუსტრაციები) – უძველესი მატერიალური კულტურის ძეგლთა ილუსტრაციები სამონადირეო ცეკვებისა და ფერხულების გამოსახულებით (8 ნიმუში); IV (აუდიო) – სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის აუდიო ნიმუშები კომპაქტ-დისკზე (20 ნიმუში). დანართს ახლავს გამოყენებული მასალებისა და მათი წყაროების ნუსხა.

ნაშრომის შინაარსი

თავი I. სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის კვლევის ეთნომუსიკოლოგიური ასპექტები მოიცავს ორ პარაგრაფს.

§1. „საკითხის შესწავლის ისტორია“.

მიუხედავად იმისა, რომ სვანეთის კვლევას ბუნების სიშველი იმთავითვე დიდ პრობლემებს უქმნიდა, (გზამ მხარეში მხოლოდ ზაფხულობით – 3-4 თვე იხსნებოდა, დანარჩენ დროს იგი თოვლით იყო ჩაკეტილი), ქართულ მეცნიერებაში ეს კუთხე საკმაოდ საფუძვლიანადაა შესწავლილი, როგორც ეთნოგრაფიული, ისე

ისტორიული, არქეოლოგიური, ლიტერატურული, ენათმეცნიერული, ფოლკლორისტული თვალსაზრისით.

სვანეთისადმი ინტერესი განსაკუთრებით გაძლიერდა XIX საუკუნის ბოლოსა და XX საუკუნის დასაწყისში არამხოლოდ ქართველთა, არამედ უცხოელ მეკვლევართა მხრიდანაც. სხვადასხვა წლებში ამ კუთხეში იმოგზაურეს: ს. ტანევემა, ვ. ტეპცოვმა, დ. არაყიშვილმა, მ. ბალანჩივაძემ, ზ. ფალიაშვილმა, მოგვიანებით – შ. ასლანიშვილმა, შ. მშველიძემ, ვ. ახოზაძემ და სხვებმა, რომელთაც უძვირფასესი ფონომასალა ჩაწერეს და არაერთი სამეცნიერო ნაშრომი მიუძღვნეს ამ კუთხის ფოლკლორს.

სვანური სიმღერების მეცნიერული შესწავლისა და კვლევის პირველი ცდები ეკუთვნის ქართული მეცნიერული ფოლკლორისტიკის მამამთავარს – დიმიტრი არაყიშვილს, რომლის გამოკვლევამ „სვანური ხალხური სიმღერები“¹ მნიშვნელოვანწილად მისცა გეზი ამ კუთხის მრავალმხრივ მეცნიერულ შესწავლას. თითქმის საუკუნის წინ მეცნიერმა წინასწარ განჭვრიტა მუსიკალური ფოლკლორის შესწავლის კომპლექსური, ინტერდისციპლინური მეთოდი, რომელიც საფუძვლად დაედო წარმოდგენილ ნაშრომს.

სვანური მუსიკალური ფოლკლორის ჩაწერისა და შესწავლის სერიოზული ცდა ეკუთვნის ზ. ფალიაშვილს.² როგორც კომპოზიტორი, იგი სვანური სიმღერების მხოლოდ მუსიკალური სტრუქტურით უნდა დაინტერესებულიყო, თუმცა იმთავითვე გამოავლინა მოვლენის ხედვის სიფართოვე. არაყიშვილის მსგავსად, ზაქარია ფალიაშვილიც სვანური ფოლკლორის ფართო სოციო-კულტურულ ასპექტში შესწავლის აუცილებლობაზე მიუთითებს და ასევე სახავეს გზას ამ მოვლენის ეთნომუსიკოლოგიური კვლევისათვის.

---

¹ არაყიშვილი დ. *სვანური ხალხური სიმღერები*. თბილისი: გამომცემლობა „სელოვნება“, 1950.

² ფალიაშვილი ზ. „ჩემი მოგზაურობა სვანეთში და სვანური სახალხო სიმღერები“. გაზეთი „ივერია“, №175, 1903.

სვანური მუსიკალური ფოლკლორით დაინტერესებული მკვლევრისათვის მრავლისმომცემია ვლ. ახოზაძის „მასალები სვანური ხალხური სიმღერების შესახებ“,³ რაც ავტორს სვანეთში არაერთგზის მოგზაურობის შედეგად შეუკრიბავს და რაც, მოგვიანებით, მის მიერ ჩაწერილი სვანური ხალხური სიმღერების კრებულს დაერთო შესავლის სახით.⁴ საგანგებო ყურადღება მიუქცევია მკვლევარს ბეთქილისა და დალის ისტორიისათვის, ამირანის თქმულებისათვის, შეუკრებია უძველესი და თანამედროვე სამონადირეო სიმღერები (ერთხმიანი) და ფერხულები. შესავალში ვლ. ახოზაძე საინტერესო ცნობებს გვაწვდის სვანური ყოფიდან. კრებული მოიცავს სიმღერების სვანურ ტექსტებს და მათ ქართულ თარგმანს.

არაერთი მკვლევრის ინტერესის საგანი გამხდარა სვანური მუსიკალური დიალექტის საქართველოს სხვა კუთხეთა დიალექტების პარალელურად შესწავლა (მ. ჟორდანიას, კ. როსებაშვილი, ე. გარაყანიძე, ნ. მაისურაძე, მ. შილაკაძე, შ. ძიძიგური, ბ. ჯორბენაძე, ნ. კალანდაძე და სხვ.), სვანური ხალხური სიმღერების მუსიკალური ენის კანონზომიერებების ანალიზი (ქ. არაქელოვი, შ. ასლანიშვილი, ივ. უღენტი, ე. ჭოხონელიძე, ო. ჩიჯავაძე და სხვ.), სვანური მრავალხმიანობის პრობლემები (შ. ასლანიშვილი, გრ. ჩხიკვაძე, მ. ჟორდანიას, მზ. იაშვილი, ე. ჭოხონელიძე, ი. ჟორდანიას, ვლ. გოგოტიშვილი, თ. გაბისონიას, ნ. შველიძე და სხვ.), სვანური ხალხური მუსიკალური საკრავები (ივ. ჯავახიშვილი, მ. შილაკაძე, ო. ჩიჯავაძე, დ. ალავიძე, ა. მსხალაძე და სხვ.), ზოგადად, ქართული და, კონკრეტულად, სვანური ქორეოგრაფიის თავისებურებები (ლ. გვარამაძე, დ. ჯავრიშვილი, ა. თათა-

---

³ ახოზაძე ვ. მასალები სვანური ხალხური სიმღერების შესახებ. (ხელნაწერი), 1950.

⁴ ახოზაძე ვ. ქართული (სვანური) ხალხური სიმღერების კრებული. თბილისი: გამომცემლობა „ტექნიკა და შრომა“, 1957.

რაძე, დ. ჯანელიძე, გრ. კოკელაძე, მზ. იაშვილი, ა. სამსონაძე, ვ. სამსონაძე და სხვ.).

კონკრეტულად ნადირობისადრე მიძღვნილი ელ. ვირსალაძის „ქართული სამონადირეო ეპოსი“⁵ და მ. გურასაშვილის სადიპლომო ნაშრომი „სვანური სამონადირეო ეპოსი“⁶.

ელ. ვირსალაძის ნაშრომში, სხვებთან ერთად, სვანური სამონადირეო ტრადიციები და ფერხულებიცაა აღწერილი, მიმოხილულია ქართველთა რელიგიური რწმენა-წარმოდგენები წარმართობისა და ქრისტიანობის ეპოქაში, ქართული სამონადირეო ეპოსის ნიმუშები განხილულია მსოფლიო ეპოსის ძეგლთა ფონზე, დახასიათებულია ამ ეპოსის გმირები, გაანალიზებულია ნადირობასთან დაკავშირებული ზეპირსიტყვიერების ნიმუშთა მხატვრული სახეები.

მ. გურასაშვილის სადიპლომი ნაშრომი „სვანური სამონადირეო ეპოსი“ წარმოადგენს აღწერითი ხასიათის ეთნოგრაფიულ ნარკვევს, რომელშიც დიპლომანტი იფარგლება სამონადირეო ეპოსის შესახებ სხვადასხვა მკვლევართა (ძირითადად – ე. ვირსალაძისა და მ. ჩიქოვანის) მოსაზრებების კონსტატაციით. ავტორი არ განიხილავს სვანურ სამონადირეო ეპოსს მთელი მისი უანრულ-სახეობრივი მრავალფეროვნებით, არ იგრძნობა კავშირი სამონადირეო ტრადიციებსა და ფოლკლორს შორის, თითქმის უგულებელყოფილია საკითხის მუსიკალური მხარე; ყოველივე ამის გათვალისწინებით, მ. გურასაშვილის სადიპლომო ნაშრომი ატარებს არა მონოგრაფიულ, არამედ მიმოხილვით ხასიათს.

გარდა მუსიკოლოგიური ნაშრომებისა, დისერტანტის მიერ გათვალისწინებულია გასული საუკუნეებისა თუ თანამედროვე, ქართველი (მათ შორის, არაერთი სვანი)

---

⁵ ვირსალაძე ე. *ქართული სამონადირეო ეპოსი*. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1964.

⁶ გურასაშვილი მ. *სვანური სამონადირეო ეპოსი*. სადიპლომო ნაშრომი (ხელნაწერი), 1989.

და არაქართველი ეთნოგრაფების, ეთნოლოგებისა და, ასევე, ზოგადად, სვანეთით დაინტერესებული სხვადასხვა პროფესიის ადამიანების ნაშრომები. ის დიდძალი ლიტერატურა, რომელიც ამის შესახებ არსებობს, ცხადყოფს, რომ ფაქტობრივად, ყურადღების მიღმა არ დარჩენილა სვანეთის ისტორიის, გეოგრაფიის, საზოგადოებრივი ყოფისა და კულტურის არცერთი მნიშვნელოვანი მხარე. შესაბამისად, მათ გაუთვალისწინებლად შეუძლებელია სვანეთის ირგვლივ ნებისმიერი კვლევის წარმოება.

მიუხედავად ამისა, ზოგადად, სვანური და, კერძოდ, სამონადირეო კულტურის, როგორც ინსტიტუციური მოვლენის შესწავლაში ჯერ კიდევ ბევრი თეთრი ლაქაა, რომლის შევსებას ისახავს მიზნად წარმოდგენილი ნაშრომი.

§2. კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები

შესასწავლი ობიექტის ინტერდისციპლინურ კვლევასას ნაშრომის ავტორის ამოსავალი ი. ზემცოვსკის ე.წ. „სინთეტური პარადიგმის“ თეორიაა, რომელიც ცდილობს ერთმანეთს დაუახლოვოს რუსული (შეიძლება ითქვას აღმოსავლეთ ევროპული) ფოლკლორისტიკა (ანუ მუსიკალური ეთნოგრაფია) და დასავლური ეთნომუსიკოლოგია, მისი მოშველიებით „მოარიგოს“ მუსიკალურ-ფოლკლორისტული და ეთნომუსიკოლოგიური მიდგომები. ესაა მრავალმხრივი მოვლენის კვლევის უნივერსალური მეთოდი, რომელიც განსხვავებული აზრების, იდეების, თეორიების, დებულებებისა და ა.შ. მორიგება-შეთავსების გზით საინტერესო დასკვნების გაკეთების საშუალებას იძლევა.⁷

ეთნომუსიკოლოგიური კვლევის წარმოება, თავის მხრივ, წარმოუდგენელია ანთროპოლოგიური (ეთნოლოგიური) მიდგომების გათვალისწინების გარეშე, რომლებიც XIX-

---

⁷ Zemtsovsky I. *An Synthetic Paradigm. Ethnomusicology*, 1997. socioculture.googlepages.com

XX საუკუნის ანთროპოლოგიური თეორიების ძირითად დებულებებშია ასახული. ეს თეორიები იმ საზოგადოებების ყოფისა და ტრადიციების შესწავლის საფუძველზეა ჩამოყალიბებული, რომლებიც დღემდე რჩებიან განვითარების იმ საფეხურზე, რომელზეც იმყოფებოდა სვანური საზოგადოება, როცა ნადირობას, და, შესაბამისად, მასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებების შესრულებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა ჰქონდა.

ეთნოგრაფიული მონაცემები ასტურებს, რომ XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე სვანურ საზოგადოებაში ჯერ კიდევ ძლიერი იყო გვაროვნული და თემური ურთიერთობები, უძველესი რწმენა-წარმოდგენები და წეს-ჩვეულებები.

ასეთი საზოგადოების კულტურის კვლევისათვის აქტუალურია ევოლუციონისტური, დიფუზიონისტური და სტრუქტურალისტური თეორიები, რომელთაგან ნაშრომის ავტორი მიმართავს და ერთმანეთთან აჯერებს კვლევისათვის საჭირო დებულებებს და ე.წ. „სინთეტური პარადიგმის“ პრინციპით ახდენს მათ „მორიგებას“. მხედველობაშია ე. ტაილორის, ჯ. ფრეზერის, კ. ლევი-სტროსისა და სხვათა კვლევის მეთოდები, რომლებიც დაეხმარა დისერტანტს, გაეაზრებინა სვანური ფოლკლორი, როგორც უძველესი ქართული ეთნოგრაფიული ჯგუფის ცნობიერებისა და მუსიკალური გამოცდილების ნაყოფი, მისი ყოფის, ტრადიციების, მხატვრული და მუსიკალური აზროვნების პრინციპების, ფსიქიკის თავისებურებების გათვალისწინებით.

სვანური ტრადიციების განხილვამ ცხადყო, რომ სამონადირეო წეს-ჩვეულებები უაღრესად მრავალრიცხოვანი, მრავალფეროვანი, ხშირ შემთხვევაში უცნაური და, ერთი შეხედვით აუხსნელია. გაურკვეველი წარმოშობის წეს-ჩვეულებების ძირების ძიების პროცესში ყველაზე ხელსაყრელი მეთოდია შედარება სხვადასხვა ხალხებში შემორჩენილ მსგავს რიტუალებთან, რომელთა წარმოშობის მიზეზები მეტ-ნაკლებად ცნობილი ან გამოცნობადია. სვანურ სამონადირეო რიტუალებს, ხშირ შემთხვევაში, უტყუარი პარალელები მოეპოვება საქართველოს

სხვადასხვა კუთხისა და მსოფლიოს უძველეს ხალხთა წარმოდგენებში. ამ თვალსაზრისით, შესაძლოა, მსოფლიოს ხალხთა სამონადირეო ყოფის თავისებურებებში ჩვენი ზოგიერთი ტრადიციის გასაღებიც კი ვიპოვოთ.

მეორე მხრივ, სვანეთი და იქ მცხოვრები ეთნოგრაფიული ჯგუფი მატარებელია ძალიან მაღალი დონის ხალხური კულტურისა, რომელიც წინაქრისტიანული რელიგიის ელემენტების შემცველი რწმენა-წარმოდგენების, წესჩვეულებებისა და მხატვრული შემოქმედების ნიმუშებთან ერთად, წარმოდგენილია ქრისტიანული კულტურის უმდიდრესი ტრადიციებითაც.

გარდა ამისა, კვლევის ობიექტი – სვანური სამონადირეო კულტურა, როგორც ინსტიტუციური მოვლენა, რთული, სინკრეტული ფენომენია, ხოლო „დალის ციკლი“ უძველეს სახალხო დრამად შეიძლება მოვიაზროთ, რაც მხატვრული აზროვნების საკმაოდ მაღალ დონეს მოწმობს.

ამის გამო, სვანურ საზოგადოებას ძნელია ვუწოდოთ პირველყოფილი, ან კაცობრიობის „ბავშვობის ასაკში“ მყოფი. კ. ლევი-სტროსის აზრით, ტექნიკურად განვითარებული ცივილიზაციისაგან ასეთი ხალხების კულტურებს პრინციპულად განასხვავებს ის, რომ ისინი ტრადიციის შენარჩუნებაზე არიან ორიენტირებულნი (ლევი-სტროსი).

თანამედროვე სოციო-კულტურული ანთროპოლოგიის მეთოდოლოგიის შესაბამისად, დისერტაციაში სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორი განხილულია, არა მხოლოდ როგორც ფენომენი, მოვლენა, არამედ გამოკვლეულია მისი სოციო-კულტურული გარემო, შემქმნელი საზოგადოების ცნობიერების თავისებურებები, სააზროვნო პრინციპები, ხასიათი, ფსიქიკა.

დისერტანტი, ეყრდნობა რა „თეორიებს აზროვნების შესახებ“,⁸ სვანურ ტრადიციულ საზოგადოებაში განიხილავს კაცობრიობის ცნობიერების განვითარების

---

⁸ Öðýçáð Ä. *Ç ëi ò ày ááò áü, Ì í ñëàà. È çäàðàëüñðàîi í í èèðè-âñêi é èèðáðòððü*. 1983.

სამ ეტაპს – მაგიურს, რელიგიურსა და მეცნიერულს და ადასტურებს, რომ სვანურ სინამდვილეში სახეხეა სამივე ეტაპის ელემენტები.

არსებული მასალის შესწავლის საფუძველზე ნაშრომში მოცემულია მსჯელობა სვანეთში კარგად შენახულ ტრადიციაზე, თუმცა ის, რაც შემორჩენილია, განხილულია როგორც მხოლოდ ფრაგმენტები, ერთგვარი „კუნძულები“, რომლებიც გარკვეული მოვლენების ირგვლივ იყრიან თავს. მათ შორის, სავარაუდოდ, ოდითგანვე მჭიდრო კავშირი იყო, თუმცა, ამჟამად, მათი ერთმანეთთან დაკავშირება ძნელია. ეთნოგრაფიული, ისტორიული, არქეოლოგიური, ენათმეცნიერული და ა.შ. მონაცემების გამოკვლევისა და მეცნიერული ვარაუდების საშუალებით, მკვლევარი ცდილობს, მოახდინოს მოვლენათა გარკვეული რეკონსტრუქცია. ამისათვის, კვლევაში ჩართულია ე.წ. ევოლუციონისტებში ფართოდ გავრცელებული „გადმონაშთების“ შესწავლის მეთოდი,⁹ რომელიც კულტურის განვითარების ერთი სტადიიდან მეორეზე გადმოტანილ მოვლენას წარსულის ცოცხალ მოწმობად აღიარებს. დისერტაციის ერთ-ერთ ამოცანას XX საუკუნემდე მოღწეული გადმონაშთების მეშვეობით უძველესი სვანური კულტურის გარკვეული მოვლენების რეკონსტრუქცია შეადგენს.

ნაშრომში განხილულია სვანთა ცნობიერებაში დღემდე შენარჩუნებული თავდაპირველი კავშირები გარემომცველ სინამდვილესთან, განმარტებულია განსხვავება ე.წ. „ცხელ“ და „ცივ“ საზოგადოებებს შორის¹⁰ და მოცემულია თანამედროვე მდგომარეობის ანალიზი სვანური საზოგადოებისა, რომელიც დღემდე რჩება „ცივ“ საზოგადოებად.

რაც შეეხება მუსიკალურ ტექსტს, მის კვლევაში ძირითადი დასაყრდენი მუსიკის სტრუქტურული კვლევის, ანუ წმინდა მუსიკალურ-ფოლკლორისტიკული

---

⁹ Oàéëí ð Ý.Á. Ī àðâí áú ð í àý éóèúò óðà. Ì í ñêàà. «È çààðòàèüñòâí ï í èèðè -âñêí é èèðâðòðòðü », 1989.

¹⁰ Èââè-Ñòðí ññÊ. www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Lev-Str/22.php

მეთოდებია, რაც, პირველ რიგში, მასალის შეკრებასა და დოკუმენტირებას, მის გაშიფრვას, კლასიფიკაციას, სისტემატიზაციასა და ანალიზს გულისხმობს.

თავი II

§1. სამონადირეო ტრადიციების სტრუქტურა

ნადირობა მრავალშრიანი ფენომენია და, შესაბამისად, მრავალმხრივი კვლევის საგანი, როგორც „სამონადირეო კულტურა“, რომელიც აერთიანებს ყველა სამონადირეო ტრადიციას: ნადირობასთან დაკავშირებულ რწმენა-წარმოდგენებს, წეს-ჩვეულებებს და სამონადირეო ფოლკლორს. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, მოიცავს ნადირობისადმი მიძღვნილ ხალხური ზეპირსიტყვიერებისა და მუსიკის ნიმუშებს.

შეიძლება ითქვას, რომ სამონადირეო კულტურაში ფოკუსირებულია სვანების – ერთ-ერთი უძველესი ქართული ეთნოგრაფიული ჯგუფის მიერ საუკუნეების მანძილზე ჩამოყალიბებული სამყაროს აღქმის მოდელი: ნადირობასთან დაკავშირებული რწმენა-წარმოდგენები ირეკლავს სვანების აზროვნების, ფსიქიკის, რელიგიური ცნობიერების თავისებურებებს; სამონადირეო წეს-ჩვეულებები და რიტუალები გამოსატავს სვანების დამოკიდებულებას მორალის, ზნეობის, სამართლიანობის, სიკეთის, ბოროტების, ღალატის, ერთგულებისადმი, ერთი სიტყვით, ასახავს მათს ღირებულებით სისტემას; სამონადირეო ფოლკლორში კი აღბეჭდილია სვანების მხატვრული თუ მუსიკალური აზროვნება, რომელიც განივთვებულია ხალხურ ლექსებში, თქმულებებში, ზღაპრებში, მითებში, ანდაზებში, გამოცანებში, შელოცვებში და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, სამონადირეო ფერხულებში. აქედან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას, რომ სვანური სამონადირეო კულტურა წარმოადგენს, ერთი მხრივ, სვანების მსოფლადქმის მიკრო მოდელს, მეორე მხრივ კი – გარკვეულ სტრუქტურას, რომლის ელემენტები ერთმანეთთან მიზეზ-შედეგ

გობრივად დაკავშირებული. შესაბამისად, მისი კვლევითის დისერტანტი მიმართავს სტრუქტურალისტური კვლევის მეთოდს, რომელიც ფრანგმა ანთროპოლოგმა კლოდ ლევი-სტროსმა ეთნოსთა აზროვნებისა და მისი სოციო-კულტურული ცხოვრების შესასწავლად შეიმუშავა.¹¹ (იხ. სქემა გვ. 48)

სამონადირეო ტრადიციის შემადგენელი ორი ელემენტი – ხალხის რწმენა-წარმოდგენები და წეს-ჩვეულებები ყველაზე არსებითი, ფუნდამენტურია და მათგან მომდინარეობს დანარჩენი ელემენტები. ამასთან, ძალიან რთულია, თუნდაც, პირობითი სადემარკაციო ხაზის გაკვლევა ამ ელემენტებს შორის, რადგან ისინი მჭიდროდ ურთიერთქმედებენ და, ხშირ შემთხვევაში, ერთმანეთს განაპირობებენ. „განმაპირობებლის“ ფუნქციას რწმენა-წარმოდგენები იძენს, რადგან იგი, პირველყოფილი საზოგადოების ქვეცნობიერი შეგრძნებებიდან იღებს სათავეს და, ადამიანის მიერ გარემომცველი სინამდვილის თანდათან შეცნობის შედეგად ყალიბდება გაცნობიერებულ შეხედულებებად, რომლებიც, თავის მხრივ, წეს-ჩვეულებებში რეალიზდება. ამგვარად, ვირტუალური რეალობა, ადამიანთა წარმოსახვების სახით, ხალხის ცნობიერების ხარისხის ზრდასთან ერთად, ხელშესახებ რეალობად – კონკრეტულ წეს-ჩვეულებებად ყალიბდება, რაც, თავის მხრივ, ადამიანის მხატვრულ-ესტეტიკური აზროვნების ფორმირების პროცესში, ხალხურ შემოქმედებაში ნივთდება.

სტრუქტურალისტური ანალიზის მეთოდმა, რომლის ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში გამოყენების ერთ-ერთ პირველ ცდას წინამდებარე ნაშრომი წარმოდგენს, მკვლევარს შესაძლებლობა მისცა, გამოეყვინა სვანური სამონადირეო ეპოსის მრავალშრიანი ბუნება, დაედგინა ამ შრეებს შორის გენეტიკური კავშირი და შეექმნა მისი არსებობის სოციო-კულტურული კონტექსტის მეცნიერული სურათი.

---

¹¹ Èââè-Ñòðí ññÊ. www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Lev-Str/22.php

§2.1. ნადირობასთან დაკავშირებული უძველესი რწმენა-წარმოდგენები

სამონადირეო ტრადიციებისა და მათი მხატვრული ხორცშესხმის – სამონადირეო ეპოსის განხილვისას ნაშრომში გამოყენებულია სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრება, რომლის თანახმად ამათუიმ ხალხის კულტურის შემსწავლელი მკვლევარი, პირველ რიგში, უნდა შეეცადოს, ჩაწვდეს მისი აზროვნების თავისებურებებს. ნაშრომში უხვადაა მოტანილი ფაქტები, როგორც ლიტერატურიდან, ისე სვანი მონადირეებისა და მათი მემკვიდრეების, ასევე მომღერლების მონათხრობიდან, რომლებიც ახასიათებენ ნადირობის სვანურ ტრადიციას, და აცოცხლებენ სვანების მიერ შემონახულ, უძველეს რელიგიურ რწმენა-წარმოდგენებს, რომლებშიც არეკლილია ადამიანის დამოკიდებულება ბუნებასთან და მის განმკარგავ ძალებთან.

ნაშრომში განხილულია სვანების უძველესი მაგიური წარმოდგენები, როგორც „ჰომეოპათიური“ ანუ „მიმბაძეველობითი“, ისე „კონტაგიოზური“ ანუ „გადამდები“.¹²

რაკი პირველყოფილი ადამიანის ცხოვრება განუყოფელი იყო ნადირობისაგან, მაგიური „ოპერაციები“, პირველ რიგში, სწორედ ამ პროცესს დაუკავშირდა.

ნადირობასთან დაკავშირებულ სვანურ რწმენა-წარმოდგენებში აშკარაა ჰომეოპათიური მაგიის კვალი. ამის მაგალითია ე.წ. „სამონადირეო ენა“, რომელიც, მართალია, ამჟამად მხოლოდ აფხაზურ და ოსურ სამონადირეო ყოფაშია შემორჩენილი, მაგრამ სვანურ სინამდვილეშიც აშკარაა მისი არსებობის კვალი, რაც გამოიხატება სვანი მონადირეების მიერ სანადირო იარაღის, ნადირთღვთაების სახელისა და თვით ნადირის სახელის პირდაპირ ხსენებისაგან, მისი ოჯახის წევრების მიერ კი სანადი-

---

¹² ოძუცაძე ო. *Çi eti ò ày ààò àii, Ì î nêàà. Èçààòàèuñòàîr î î èèòè-âñêî é èè òâòâòòm* . 1983.

როდ წასვლის ფაქტისა და სანადირო ადგილების გაცხადებისაგან თავის შეკავებაში; ასევე ნადირობის წინ მონადირისა და მისი ოჯახის წევრების ინტუიციისა და სიზმრებისათვის განსაკუთრებულ დამოკიდებულებაში, რადგან, სვანების რწმენით, მათ წინასწარმეტყველური ძალა გააჩნდათ და მიუთითებდნენ მონადირეს, რომელ დღეს და რომელ მხარეს სჯობდა სანადიროდ წასვლა. ადამიანთა აზროვნების განვითარების ადრინდელ საფეხურებზე სიზმარი და სინამდვილე, ობიექტური რეალობის თვალსაზრისით, ერთმანეთისაგან განუყოფელი იყო. შესაბამისად, „მსგავსის მიერ მსგავსის გამოწვევის“ პრინციპის თანახმად, სვანი მონადირეებისათვის ცუდ სიზმარს ნადირობაში წარუმატებლობა მოჰყვებოდა.

„კონტაგიოზური“ მაგიის ამოსავალია იმ საგნებზე მოქმედება, რომლებიც მაგიური ზემოქმედების ობიექტს ოდესღაც ეკუთვნოდა, მაგ: თმებზე, ძვლებზე, რქებზე და ა.შ., ადამიანებს სჯეროდათ, რომ ერთმანეთთან მჭიდრო ურთიერთობაში ხანგრძლივად მყოფი საგნები დაშორების შემდეგაც განაგრძობდნენ კონტაქტს და მათი მეშვეობით შესაძლებელი იყო ზემოქმედების ობიექტის მართვა. კონტაგიოზური მაგიის ძირითადი პრინციპი სვანეთის მაგალითზე გამოიხატება იმ უსულო საგნების ზებუნებრივი ძალების რწმენაში, რომლებიც ერთ დროს კონტაქტში იყო მონადირის „ზემოქმედების ობიექტთან“ – ნადირთან. სვანები განსაკუთრებით უფროთხილდებოდნენ ნანადირევის თავის ქალასა და რქებს, რომლებიც დღემდე მრავლად ამშვენებს მონადირის სახლის კედლებს; ნადირის ეშვებს ხშირად წარმატების მომტან „ამულეტებად“ აქცევდნენ და მუდამ თან ატარებდნენ.

აზროვნების განვითარებისა და თვითგამორკვევის პროცესის პარალელურად, პირველყოფილმა მაგიზმმა უკანა პლანზე გადაინაცვლა. მაგიას დაუპირისპირდა რელიგია, რომლის მთავარი დანიშნულება სამყაროს განმკარგავი ზებუნებრივი ძალების კეთილად განწყობა იყო ადამიანების მიმართ.

თუმცა, სვანეთში, ისევე როგორც სხვა ამ ტიპის საზოგადოებებში, ადამიანი ბოლომდე ვერ განთავისუფლდა მაგიური მსოფლშეგრძნებისაგან.

სვანური საზოგადოების ცნობიერების განვითარების ამ ეტაპს ავტორი, ა. მენის კვალდაკვალ, „რელიგიურ მაგიზმს“ უწოდებს.¹³ როგორც ლიტერატურული და ისტორიული წყაროებიდან ირკვევა, განვითარების იმ ეტაპზე, რომელზეც „მონადირე“ სვანები იმყოფებოდნენ, სახეზეა „რელიგიური მაგიზმის“ აშკარად გამოკვეთილი ნიშნები, რაც უძველესი რელიგიური მიმდინარეობების – ანიმიზმის, ტოტემიზმისა და ფეტიშიზმის, მოგვიანებით კი – დარგობრივ ღვთაებათა პანთეონის არსებობაში გამოიხატება.

ანიმიზმის თვალსაჩინო მაგალითია ნანადირევის ძვლების მოფრთხილების ტრადიცია სვანეთში. მისი ძირები, შესაძლოა, იმ უძველეს თქმულებაშია გაცხადებული, სადაც, ნადირთა პატრონები, რომლებიც მხოლოდ ხორციით იკვებებიან, ჭამის შემდეგ ნადირთა ძვლებს მათსავე ტყავში ყრიან, დაჰკრავენ მათრახს ან ჯოხს და კვლავ აცოცხლებენ. მონადირეებს მხოლოდ ასეთი, ერთხელ შეჭმული და შემდეგ გაცოცხლებული ნადირი ერგებათ.

ნაშრომში შესწავლილია სვანურ რელიგიურ წარმოდგენათა სისტემაში მაგიური ძალების ჯერ ცხოველთა სახით არსებობის, შემდეგ კი მათი ანთროპომორფიზაციის პროცესი. ქალღმერთი დალი, როგორც ცნობილია, მაქციაა და ჯიხვის ან თეთრი შუნის სახით ეჩვენება მონადირეებს. ეს ფაქტი სვანების ცნობიერებაში ტოტემიზმის კვალზე მიგვანიშნებს. განსაკუთრებული ცხოველების მიმართ სხვადასხვა აკრძალვათა არსებობაც აშკარად მეტყველებს ამ წეს-ჩვეულებათა იდეოლოგიური საფუძვლის არსებობაზე ტოტემისტურ წარმოსახვათა ნაშთების სახით.

კონტაგიოზური მაგიის პირდაპირ მემკვიდრედ მიჩნეულია ფეტიშიზმი, რომლისთვისაც ნანადირევის „ნაწი-

---

¹³ I ãi ü A. Èñò î ðèÿ ðãèèãèè.Ò2 www.gumer.info/bogosliv Buks/History.../Men.../Index.php

ლების“ „გაკულტება“, „ამულეტებად“ ქცევა და მათთვის წარმატების მომტანი თილისმის მნიშვნელობის მინიჭებაა დამახასიათებელი.

„რელიგიური მაგიზმის“ ერთ-ერთი გამოვლინებაა სამონადირეო ღვთაებათა დარგობრივი პანთეონი, რომელშიც ნადირთპატრონთა სახეების მრავალფეროვანი სპექტრია წარმოდგენილი, თუმცა წამყვანი ღვთაება ქალღმერთი დალია.

ნაშრომში მოცემულია დალის სახის ევოლუცია სვანურ ფოლკლორში. ნადირთპატრონის სახემ ადამიანის ცნობიერებაში მომხდარი ცვლილებების შესაბამისად, ცვლილება განიცადა ზოომორფული ტოტემის კულტიდან ვნების მომტან სულამდე.

ნადირთ მფარველი ნაყოფიერების ღვთაებასთან წილნაყარი სახეა, მისი ერთ-ერთი გამოვლინებაა. როგორც ჩანს, სატრფიალო მიდრეკილებებიც მისგან აქვს მიღებული. უფრო მეტიც: მკვლევართა აზრით, ნადირობის ღვთაებისა და მონადირის სასიყვარულო ურთიერთობა იმ დიდი მისტერიის ნაწილია, რომელიც დედა ქალღმერთის მითოსში ჩამოყალიბდა და ნაყოფიერების გამომწვევის აუცილებელ პროცესს განასახიერებდა.¹⁴ როგორც ჩანს, მონადირესთან ურთიერთობა ააქტიურებდა ნადირთპატრონის ნაყოფიერებას, რომელსაც თავისი სამწყსოს გამრავლება ევალებოდა და ამიტომაც მიიღებოდა ამ კავშირისაკენ.

§2.2. ნადირობასთან დაკავშირებული რწმენა-წარმოდგენები ქრისტიანულ ეპოქაში

ცნობილია, რომ ქრისტიანობის გავრცელებას მთაში დიდი წინააღმდეგობები შეხვდა. ტრადიციულ ღირე-

---

¹⁴ ამის შესახებ იხ. სისხარულიძე ქ. *კავკასიური მითოლოგია*. თბილისი: გამომცემლობა „კავკასიური სახლი“, 2006. ვირსალაძე ე. *ქართული სამონადირეო ეპოსი*. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1964.

ბულებებზე ორიენტირებული საზოგადოების აზროვნების პოლიტიკისტური წარმოდგენებიდან მონითეისტურზე გადასვლა რთული პროცესი აღმოჩნდა. ამ პროცესის შედეგად ჩამოყალიბებულ ცნობიერებაში უცნაურად გადაიხლართა ძველი და ახალი მსოფლმხედველობა, რომელმაც წარმოშვა სინთეზური კულტურული ფენომენი. ამაზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ სვანები დღემდე ინარჩუნებენ მრავალმერტიანობის რწმენას.

ქრიტიანულმა ეკლესიამ, აღლო აულო რა ქართველი ხალხის ბუნებასა და ზნე-ჩვეულებებს და დარწმუნდა, რომ მის ცნობიერებაში ღრმად ფესვგადგმულ წარმართულ რწმენა-წარმოდგენებს მხოლოდ ცეცხლითა და მახვილით ვერ აღმოფხვრიდა, ძველი კერპების ადგილებზე ეკლესიების აშენება დაიწყო. იქ, სადაც ხალხი ადრე ნადირთ პატრონის მიერ დაღუპული მონადირის მოსაგონებლად ადიოდა, ახლა მღვდელს წმ. გიორგის ხატი აჰქონდა და ნადირთ პატრონის ადგილს თანდათანობით წმინდა მხედარი იჭერდა. გარდა ამისა, ქართულმა ეკლესიამ, სავარაუდოდ, XII საუკუნეში ნადირობისათვის წირვის „წესი“ კი შეიმუშავა, რომელიც ნადირობის დაწყების დღეს სრულდებოდა.¹⁵

საეკლესიო „წესში“ მონადირე დახმარებისა და შეწვევისათვის მიმართავს არამარტო ქრისტეს და მამაკაც წმინდანებს, არამედ ქალებსაც: ღვთისმშობელსა და თეკლა მოწამეს. თუმცა ქრისტიანი წმინდანებიდან ყველაზე ძლიერადაა შექმნილი სვანებს წმინდა გიორგი მიაჩნიათ. იგი სამონადირეო ეპოსში ფიგურირებს, როგორც ნადირთ ღვთაება, რასაც მოწმობს მონადირეთა ხალხური ლოცვები ნადირობის წინ და შემდეგ, ასევე სვანური სამონადირეო ლექსებისა და ფერხულების ტექსტები.

---

¹⁵ კეკელიძე კ. *ახლად აღმოჩენილი რიტუალი ნადირობისა. ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან*. ტ. III, თბილისი: „სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 1955.

ქრისტიანულ ეპოქაში სახე იცვალა ქალღვთაებამაც, რომელიც მატრიარქალური ეპოქის პირმშოა. პატრიარქატის ხანაში მის გვერდით ჩნდებიან მამაკაცი ღვთაებებიც. ქრისტიანობის ეპოქაში იგი თითქოს ქრისტიანულ წმინდანებს ემორჩილება, თუმცა დალი დღემდე რჩება სვანი მონადირეების შეუცვლელ სალოცავად, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს ამ ეთნოგრაფიული ჯგუფის ორიენტირებას ტრადიციების შენარჩუნებაზე, მის ერთგულებას უძველესი რწმენა-წარმოდგენებისადმი, რომლებიც ქრისტიანულ აზროვნებასთანაა შეხამებული. ასეთი სინთეზი ძველი ხალხებისათვისაა დამახასიათებელი, სადაც ქრისტიანული მითოლოგიამ ვერ შეძლო ბოლომდე ჩაენაცვლებინა წარმართული მითოლოგია.

§3. ნადირობასთან დაკავშირებული წეს-ჩვეულებები

განვითარების ადრინდელ საფეხურზე ნადირობის პროცესი, რასაკვირველია, შეიცავდა მხოლოდ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც აუცილებელი იყო სახმარი პროდუქტის (საკვების, ტყავის და ა.შ.) მოსაპოვებლად. ამ ეტაპზე ადამიანს ქვეცნობიერი შეგრძნებები მართავდნენ, მაგრამ, მოგვიანებით, ბუნების ძალების რწმენისა და მათ წინაშე შიშის გრძნობის გაჩენასთან ერთად, ნადირობა „წმინდა საქმედ“ იქნა მიჩნეული და მას დაუკავშირდა ასევე „წმინდა“ რიტუალური ქმედებები, რომლებიც, მონადირეთა შეხედულებით, დასახული მიზნის მიღწევის აუცილებელ პირობას წარმოადგენდა. სხვადასხვაგვარი შელოცვების წარმოთქმა, რიტუალების შესრულება თუ აკრძალვების (ტაბუს) დაცვა, რაც ნადირობის წინ წარმატების „საგარანტიოდ“ კეთდებოდა, დამთავრების შემდეგ კი – მაღლიერების გამოსახატავად, მონადირის მიერ გააზრებული იყო, როგორც სიწმინდის დაცვის აქტები, მაგიურად იყო გააზრებული და ისევე აუცილებლად

მიიჩნეოდა, როგორც ისრის ტყორცნა, შუბის კვრა, ანკესის გადაგდება და სხვა.

სამონადირეო წეს-ჩვეულებებში ასახულია სვანების დამოკიდებულება მორალის, ზნეობის, სამართლიანობისადმი და ა.შ., რაც, პირველ რიგში, სწორედ ნადირობის „წმინდა“ საქმედ მიჩნევასა და მასთან დაკავშირებულ ქმედებებში გამოიხატება.

სვანეთში, ნადირობასთან დაკავშირებული „აკრძალვები“ სჭარბობს „დასაშვებ ქმედებებს“. ესაა ერთ-ერთი გამოვლინება სიმპათიური მაგიისა, რომელიც შედგება, როგორც პოზიტიური, ისე უარყოფითი მითითებებისაგან, ანუ აკრძალვებისაგან. „პოზიტიური მაგიის მიზანია გააკეთოს ისე, რომ სასურველი მოვლენა მოხდეს, ნეგატიური მაგიის ანუ ტაბუს მიზანია, გააკეთოს ისე, რომ არასასურველი მოვლენა არ მოხდეს. თუმცა, ორივეს შედეგს ადგილი აქვს ჰომეოპათიური და კონტაგიოზური მაგიის კანონების შესაბამისად“.¹⁶

სვანურ სამონადირეო პრაქტიკაში, აკრძალვები უკავშირდება: ქალის, ნადირის, სანადირო იარაღის, სანადირო ადგილებისადმი დამოკიდებულებასა და მიცვალებულის კულტს.

ქალთან დაკავშირებული ტაბუ, რომელსაც სვანები განსაკუთრებულად იცავენ, დასტურდება მსოფლიოს მრავალი ხალხის ტრადიციებში. იგი გამოიხატება მონადირის მიერ ქალთან ურთიერთობისაგან თავის შეკავებაში ნადირობის წინ გარკვეული დროის მანძილზე. ეს განსაკუთრებით ეხებოდა ორსულ, ახალნამშობიარებ და ე.წ. „ურწყულ“ („დედათა წესის“ მქონე) ქალს, რომელსაც ეკრძალებოდა ნანადირევთან შეხება, მისი ჭამა და შეხედვაც კი.

ამ ჩვეულების ძირები მომდინარეობს ქალის, როგორც სუსტი და თავისი „სენის“ გამო – არაწმინდა არსებისადმი დამოკიდებულებიდან, რომლის ეს თვისებები

---

¹⁶ Ödýçâð Ä. Ç ėř ð äý áâð áü, Ì î ñêââ. È çâ àðââüñðâî ï î èèðè-âñêî é èèðâððððñ. 1983.

კონტაგიოზური მაგიის პრინციპის თანახმად, შესაძლებელი იყო, მონადირეს „გადასდებოდა“.

ძველი გადმოცემების მიხედვით, ნადირთ პატრონისა და მონადირის ურთიერთობაში მნიშვნელოვანი როლი ეჭირა მონადირის ოჯახის დიასახლისს, რომლის მოქმედებაზე იყო დამოკიდებული ღვთაებისა და მონადირის ურთიერთკავშირის შედეგი. ხშირ შემთხვევაში, ეს შედეგი სავალალო იყო დიასახლისის ეჭვიანობისა და, ხშირად, მეტოქეზე – ნადირთ პატრონზე შურისძიების გამო. სავარაუდოდ, ამ ფაქტმაც შეუწყო ხელი ქალის, როგორც უარყოფითი ნიშნის მატარებელი არსებისადმი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას სამონადირეო ყოფაში.

მეორე მხრივ, ნადირობასთან დაკავშირებით, ნაშრომში დამოწმებულია ფაქტების მთელი რიგი, რომელიც „დედაკაცისადმი დადებითი განწყობის აშკარა ბეჭედს ატარებს“.¹⁷ კერძოდ: ქალი მონაწილეობდა ლოცვებში ნადირობის წინ და შემდეგ; დედა ან ცოლი აცხობდა რიტუალურ პურს მონადირისათვის, იგი ხვდებოდა პირველად სანადიროდ მიმავალ კაცს მარჯვენა მხრიდან და ლოცავდა მას და ა.შ.

ნადირობასთან დაკავშირებულ ტაბუირებულ ქმედებებს შორის, ერთ-ერთი უძველესი და საკმაოდ გავრცელებულია, მონადირის დამოკიდებულება თვით **ნადირთან**.

სანადიროდ სვანეთში უმთავრესად შემოდგომაზე დადიოდნენ; საყოველთაოდ იკრძალებოდა ნადირობა გაზაფხულზე – ნადირთა შობადობის დაწყებისთანავე; ასევე აკრძალული იყო იმაზე მეტი ნადირის დახოცვა, ვიდრე ეს დადგენილი იყო უხუცესი მონადირეების მიერ. სვანეთში ერთ ჯერზე მხოლოდ სამის მოკვლა შეიძლებოდა.

ნადირობის აკრძალვა ცხოველთა შობადობის პერიოდში და ნადირის „რეგლამენტირებული“ ხოცვა მეტად

---

¹⁷ რობაქიძე ალ. *კოლექტიური ნადირობის გადმონაშთები რაჭაში*. თბილისი: „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა“, 1941.

მნიშვნელოვანი ჩვეულება იყო ტყის ბუნებრივი რესურსის – ცხოველთა პოპულაციის შენარჩუნებისათვის. იგი მომდინარეობს ზოგიერთი გარეული ცხოველის (დათვი, მგელი, ვეფხვი და სხვა) მიმართ არსებული ტაბუდან, რაც, თავის მხრივ, ტოტემური წარმოდგენების გადმონაშთების არსებობასა და მათ სიცოცხლისუნარიანობაზე მეტყველებს. ასეთია, მაგალითად, მოკლული ნადირის პატივისცემის ჩვეულება. ეს ჩვეულება ვრცელდებოდა ისეთ მტაცებლებზე, რომლებიც თავისი ზომით, ძალით, მოხერხებულობით საფრთხეს უქმნიდნენ ადამიანებს და, ამის გამო, განსაკუთრებულ შიშს იწვევდნენ მათში. ასეთ ნადირს მონადირეები ძალიან ერიდებოდნენ, მაგრამ თუ იგი ემუქრებოდა მოსახლეობას და მისი მოკვლა აუცილებელი ხდებოდა, ანდა, თუ ის, შემთხვევით, მონადირის მსხვერპლი შეიქნებოდა, მის წინაშე ბოდიშის მოხდა და დატირება იყო საჭირო.

ტაბუირებულ ქმედებებს შორის, სვანურ სამონადირეო პრაქტიკაში, აქტუალურია **მიცვალებულთან** დაკავშირებული ქმედებებიც. ოჯახიდან, რომელიც წევრს დაკრძალავდა, ერთი წლის მანძილზე არავინ უნდა წასულიყო სანადიროდ; იგივე წესს ემორჩილებოდა მონადირე, რომელიც მიცვალებულს შეეხებოდა ან საფლავის გათხრაში მიიღებდა მონაწილეობას. ნადირობისაგან თავს იკავებდნენ თანასოფელელის გარდაცვალებიდან დაკრძალვამდეც; გამონაკლისი დაიშვებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სოფელს შუაში მდინარე ჩამოუდიოდა: ამ დროს აკრძალვა ვრცელდებოდა სოფლის მხოლოდ იმ ნაწილზე, რომელშიც მიცვალებული იყო.

მსოფლიოს ხალხთა ყოფაში დამოწმებული ანალოგიური ჩვეულება მიცვალებულის სულის შიშს უკავშირდება, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ მიცვალებულთან დაკავშირებული ტაბუ სვანეთშიც ანიმისტური აზროვნების გადმონაშთია.

„ტაბუს“ განეიტრალებას სვანები წყლისა და ცეცხლის ძალით ცდილობდნენ.

§4. სამონადირეო ტრადიციების ასახვა სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში

სვანური სამონადირეო ტრადიციები წარმოადგენს ხალხური მუსიკალური შემოქმედების სოციო-კულტურულ კონტექსტს, რომელშიც ფოკუსირებულია ნაშრომში განხილული რწმენა-წარმოდგენები და წეს-ჩვეულებები.

სამონადირეო ფერხულები უკლებლივ ნადირთ პატრონს უკავშირდება. მაგ.: ფერხული „დალა კოჯას ხელღვაჟალე“ ნადირობის ქაღმერთის მშობიარობის ისტორიას გადმოგვცემს, მონადირე ბეთქილთან („ბაილ ბეთქილ“, ბეთქან კვიცრა“ და ა.შ.), ჩორლასთან („ხოჩა მეთხვჯარ ჩორლაჯ“), ქალასთან („ქალაჯ“), მანგურთან („თვეთნე მანგურ“) დაკავშირებულ სიმღერებში დალი მთავარი მოქმედი პირია, რომელიც განაგებს ამ მონადირეთა ბედს: ბეთქილი ისჯება დალის დალატისა და სანადიროდ უწმინდურად წასვლისათვის, ჩორლა და ქალა – ნადირის ურეგლამენტო ხოცვისათვის, მანგური დალის სიმპათიებს მის საყვარლად გახდომით იმსახურებს; ფერხულებში „ღემჩილ“ და „შიშა და გერგილ“ სვანები დალის ჩვილის გადამრჩენელ მონადირეს უმღერიან; ამირანი დალის შვილია; „ყურშა“ მონადირის ძაღლია, „ქალსა ვისმე“ ნადირთ-პატრონისადმი აღფლენილი მონადირის ლოცვაა.¹⁸

დალის ცხოველად ქცევის უნარი, რომელიც განსაკუთრებული ნიშნითაა აღბეჭდილი, ჩანს ბეთქილთან დაკავშირებულ ფერხულებში. ესაა „თეთრი შუნი“, „შავი აშმაკი“ და ა.შ. სიმღერებში „უშგულას მახედვაჟარ“ და „სიმღერა მონადირეებზე“ მოხსენიებულია „ეშმაკის თხა“ და ა.შ.

სიმღერა-ფერხულში „ბეთქან“ ხაზგასმულია დედის წინასწარმეტყველური სიზმრის მნიშვნელობა; დედის როლი მონადირის საგზლის მომზადებაში და მონადირეების მიერ საგზლად მშრალი საკვების წადების წესი კარგად ჩანს სიმღერებში „ხოჩა მეთხვიარ ჩორ-

---

¹⁸ ვირსალაძე ე. *ქართული სამონადირეო ეპოსი*. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1964.

ლა“ და „მეთხვიარ მარეს“ ერთ-ერთ ვარიანტში „და-ლილდ“. გარდა ამისა, „ხოჩა მეთხვიარ ჩორლა“ და „ქალა“ დისერტანტისთვის საინტერესოა მათში სვანების წარმართული და ქრისტიანული აზროვნების თავისებურებების გამოვლინებით. აქ აშკარაა წარმართული ღვთაების (დალის) ძღვევამოსილების შესუსტება და ქრისტიანი წმინდანის (წმ. გიორგის) როლის გაძლიერება.

მართალია, სიმღერები „უშგულას მახელვაჟარ“ და „სიმღერა მონადირეებზე“ უახლოეს წარსულში მომხდარ მოვლენაზე მოგვითხრობს, მათში თავმოყრილია სვანების უძველესი რწმენა-წარმოდგენები.

სიმღერაში „ქებული თაბი გოშთელიანი“, რომელიც ახლო წარსულის ისტორიას გადმოგვცემს, ასახულია განსაკუთრებული ნადირის მოკვლის შემდეგ მისი დატირების უძველესი ჩვეულება.

ამგვარად, სვანურმა სამონადირეო ტრადიციებმა ასახვა ჰპოვა მუსიკალური ფოლკლორის როგორც უძველეს, ისე – თანამედროვე ნიმუშებში, რაც ამ ტრადიციების სიცოცხლისუნარიანობას მოწმობს.

თავი III. სამონადირეო ცეკვიდან ფერხულამდე?

ფერხული მრავალშრიანი ფენომენია. ნაშრომში იგი განიხილება, ერთი მხრივ, როგორც სინქრონული მოვლენა, რომელშიც სინთეზირებულია სიტყვა, მუსიკა და პლასტიკა, მეორე მხრივ კი, დიაქრონულ ჭრილში – მისი ჩამოყალიბების ეტაპების გათვალისწინებით, როგორც სამონადირეო ცეკვის სტადიური განვითარების შედეგი.

ქორეოლოგიურ ლიტერატურაზე დაყრდნობით, განხილულია სამონადირეო ცეკვის ფერხულად ჩამოყალიბების პროცესი, განპირობებული რამდენიმე ფაქტორით: ადამიანის აზროვნებაში მისტიკის ელემენტის გაჩენა, საკულტო ქმედების მოთხოვნილება, საზოგადოების დიდი კოლექტივის მონაწილეობა და ამის გამო რიტმული ფაქტორის გააქტიურება, საცეკვაო მოძრაობების გამარტივება. ამ თავში

მოსმოიბლია საქართველოს ტერიტორიაზე არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული ძეგლები: ოზნის ფიალა, თრიალეთის ვერცხლის თასი, თრიალეთის, სამთავროსა და ნინოხის ბრინჯაოს სარტყლები, ყაზბეგის განძის ბრინჯაოს ფიგურები, სამადლოს ქვეერი და ისარნა, რომლებზეც სამონადირეო ცეკვისა და ფერხულის გამოსახულებებია აღბეჭდილი. ლიტერატურული წყაროებისა და აღნიშნული ძეგლების განხილვის შედეგად, ნაშრომში გამოთქმულია თვალსაზრისი, რომ სამონადირეო ფერხული წარმოიშვა სამონადირეო ცეკვისაგან.

ფერხულის პირველად ფორმაზე მსჯელობა ერთმნიშვნელოვნად შეუძლებელია. არც არქეოლოგიური ძეგლები და არც მკვლევართა მიერ გამოთქმული მოსაზრებები არ იძლევიან საფუძველს, ზუსტად დადგინდეს, ფერხულის რომელი სახეობაა პირველადი – წრიული თუ მწკობრი. თუმცა, ეჭვს არ იწვევს საკუთრივ სამონადირეო ფერხულების თავად ქმედების შინაარსით განპირობებული წრიული ფორმა, რაც მათ უძველეს წარმოშობაზე უდავოდ მეტყველებს.

თავი IV. სვანური სამონადირეო სიმღერები

სვანური „სამონადირეო ტრადიციების“, როგორც ერთიანი სტრუქტურის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ელემენტი სამონადირეო ფოლკლორია, რომლის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს სამონადირეო ფერხულები.

სვანური მუსიკალური ფოლკლორის მკვლევართა ნაწილი სვანური ფერხულების ჟანრულ კლასიფიკაციას ტექსტის შინაარსის მიხედვით ახდენს. ჟანრის, როგორც მრავალდონიანი მოვლენის მიმართ მკვლევართა არაერთგვაროვანი დამოკიდებულების გათვალისწინებით, დგება საკითხი: შეიძლება თუ არა სვანური სამონადირეო სიმღერები ცალკე ჟანრად განვიხილოთ, თუ ესაა საწესდარი ტრადიციული ჟანრის ერთ-ერთი ქვეჟანრი? დისერტანტის აზრით, კონკრეტულად სვანეთთან მიმართებაში, არსებობის უფლება აქვს ორივე თვალსაზრისს.

სვანეთი, სადაც სამონადირეო კულტურა მრავალეფემენტური სტრუქტურის სახითაა წარმოდგენილი, ხოლო სვანური სამონადირეო სიმღერები, ფაქტობრივად, ქაღალდზე დაღისადმი მიძღვნილ ერთ დიდ მისტერიაშია გაერთიანებული, სვანების განსაკუთრებული დამოკიდებულება სამონადირეო საქმიანობისადმი, კონკრეტულად კი – ნადირობასთან დაკავშირებული მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი ტრადიციები, მათ შორის, ნადირთ მფარველ ღვთაებათა მრავალფეროვანი გაღერვა; ასევე, სვანური სამონადირეო სიმღერების რაოდენობა, რომელსაც ანალოგი არ მოეპოვება საქართველოს არცერთ კუთხეში; მათი ვერბალური ტექსტი, რომელიც სხვა უანრის სიმღერებში არ მეორდება (განსხვავებით საქართველოს სხვა კუთხეებისაგან) ცხადყოფს, რომ სვანეთი მართლაც განსაკუთრებული მოვლენაა საქართველოს სხვა კუთხეებთან შედარებით და სწორედ ამის გამო, შესაძლებელია, რომ თუნდაც ამ ერთ კუთხეში სამონადირეო სიმღერები დამოუკიდებელ უანრულ კატეგორიად იქნას განხილული.

თუ ვერბალური ტექსტის მიხედვით, სვანური სამონადირეო სიმღერები ცალკე უანრად შეიძლება მოვიახროთ, სოციალური ფუნქციის გამოვლენა სხვა სურათს იძლევა. სამონადირეო სიმღერები სოციალური ფუნქციით საწესო-რიტუალური უანრის ქვეუანრად შეიძლება განვიხილოთ, რომელიც მოიცავს: სადიდებელ („დალა კოჯას ხელღვაჟაღე“), სავედრებელ („ქალსა ვისმე“), სამგლოვიარო („შავო ყურშაო“), დალოცვის („ღემჩილ“), საკულტო („ბაილ ბეთქილ“) და სხვ. სიმღერებს. სწორედ სოციალური ფუნქციის განსაზღვრა იძლევა სვანური სამონადირეო სიმღერების მუსიკალური გამომსახველობის გასაღებს. ისინი სვანურ საწესო-რიტუალურ სიმღერებთან მჭიდრო ნათესაობას ავლენენ.

აღსანიშნავია, რომ სვანური სამონადირეო ფერხულებების კლასიფიკაცია ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში აქამდე არ მომხდარა. წინამდებარე ნაშრომში მოცემულია სვანური სამონადირეო სიმღერების კლასიფიკაციის

პირველ მცდელობა. როგორც ცნობილია, სვანური სამონადირეო სიმღერების უმრავლესობა საფერხულოა, ამიტომ, დისერტანტის აზრით, კლასიფიკაციის კრიტერიუმების განსაზღვრისას, პირველ რიგში, გასათვალისწინებელია მათი სინკრეტული ბუნება. შესაბამისად, კლასიფიკაციის კრიტერიუმებად აღებულია სიმღერათა ტექსტის შინაარსი, მუსიკალური გამომსახველობის ხერხები და ქორეოგრაფიული წყობა.

ვერბალური ტექსტის მიხედვით, სამონადირეო ფერხულები დისერტაციაში დაყოფილია სამ ქრონოლოგიურ ჯგუფად:

- ა) **არქაული** (ქრისტიანობამდელი),
- ბ) **ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი,**
- გ) **თანამედროვე თემატიკის ამსახველი** სამონადირეო სიმღერები.

კვლევამ ცხადყო, რომ სიმღერების ძირითადი ნაწილი არქაულია, „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი“ და „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სიმღერები კი მხოლოდ რამდენიმე ნიმუშის სახით მოგვეპოვება.

IV თავის §1-ში ვერბალური ტექსტის შინაარსის მიხედვით „არქაული“ ჯგუფის ნიმუშები ერთიანდება ე.წ. „დალის ციკლში“, რომელშიც წარმოდგენილი ფერხულები სიუჟეტურად ისეა ერთმანეთთან დაკავშირებული, რომ ერთი დიდი მისტერიის ფრაგმენტებად შეიძლება მოვიანზროთ.

ამ საკითხს შეეხო მ. ჩიქოვანი, მ. იაშვილი, მ. ხეთისიაშვილი. მათი მოსაზრებების შეჯერების შედეგად მისტერიის დრამატურგიაში საეტაპო მნიშვნელობის ნაწილებად მოიაზრება: „ბაილ ბეთქილ“, „დალა კოჯას ხელღვაჟალე“, „ამირანის ფერხული“ და „შავო ყურშაო“. „ბაილ ბეთქილ“ – მონადირის დატირება – მ. ხეთისიაშვილის მიერ განხილულია, როგორც მისტერიის პროლოგი – გმირის (ამირანის – მ.ხ.) დედის (დალის – მ.ხ.) არაპირდაპირი დახასიათება; „დალა კოჯას ხელღვაჟალე“ ამირანის დაბადებას გვამცნობს და ფაქ-

ტობრივად, ციკლის ექსპოზიციას წარმოადგენს; მისტერიის კვანძის შეკვრა თან ხვდება ნადირობის სცენას, რომელიც ცნობილია „ამირანის ფერხულის“ სახელწოდებით. ციკლის ჰეროიკულ კულმინაციად მკვლევარი დევთან შეხვედრას მიიჩნევს, ტრაგიკულად კი – გველეშაპთან ბრძოლის ეპიზოდს, რომელიც ამზადებს ფინალურ საფერხულოს „შავო ყურშაო“. „ესაა საგალობელი, მიმართული ზებუნებრივი ლეკვისადმი, რომელიც ღმერთმა ამირანის გვერდით მიაჯაჭვა“.¹⁹

დისერტანტს სარწმუნოდ მიაჩნია „დალის ციკლის“ ამგვარი გააზრება, თუმცა, მისი აზრით, მეცნიერთა მიერ განხილული ოთხი ნიმუშის გარდა („დალა კოჯას ხელღვაჟაღე“, „ბაილ ბეთქილ“, „ამირანის ფერხული“ და „შავო ყურშაო“), სხვა სამონადირეო ფერხულებიც („მეთხეღარ მარე“, „ლეშილიაქაშ“, „შიშა და გერგილ“ და „ქალსა ვისმე“), შესაძლოა, ამავე მისტერიაში ყოფილიყო ჩართული, რადგან ტექსტის შინაარსით ისინი შეესაბამება ციკლის სიუჟეტურ ქარგას, მუსიკალური გამომსახველობის ხერხებითა და ქორეოგრაფიული წყობით კი მსგავსებას ამჟღავნებს ზემოთ განხილულ ნიმუშებთან.

„ქრისტიანული თემატიკის ამსახველ“ სამონადირეო ფერხულებს („ხოჩა მეთხეღარ ჩორლაღ“ (კარგი მონადირე ჩორლა), მისი ვარიანტები – „მეთხეღარ ჩორლაღ“ (მონადირე ჩორლა), „ჩოლა მეთხეღარ“ (ჩოლა მონადირე) და „ქალაღ“), რომლებმაც ჩვენამდე მხოლოდ ვერბალური ტექსტით მოაღწია, მკვლევრები დალისა და ბეთქილის ისტორიის გვიანდელ ვარიაციად განიხილავენ.

„თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სამონადირეო სიმღერები, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ ვერბალური ტექსტის შინაარსითაა თანამედროვე: მათში გადმოცემულია უახლოეს წარსულში მომხდარი სამონა-

---

¹⁹ ხეთისიაშვილი მ. *ორატორიულობის სათავეები*. ჟურნალი „საბჭოთა ხელოვნება“, №11-12, 1992, გვ. 167-171.

ღირეო ისტორიები, მუსიკალური გამომსახველობის მხრივ კი ისინი წარმოადგენს სამონადირეო ნიმუშების შესრულების უძველესი და განვითარებული ფორმების საინტერესო სინთეზს. ესენია: „სიმღერა მონადირეებზე“, „უმიგულას მახე ღვაჟარ“ და „ქებული თაბი გომთეღიანი“.

სამონადირეო ფერხულების ანალიზი კლასიფიკაციის მეორე კრიტერიუმით – **მუსიკალური გამომსახველობის ხერხებით** მოცემულია §2-ში.

პარაგრაფის პირველ მონაკვეთში – შესრულების ფორმები (ქალთა და მამაკაცთა, საკრავის თანხლებით და მის გარეშე, ერთი, ორი და სამხმიანი, ერთი და ორგუნდოვანი შესრულება და ა.შ.), განხილულია „არქაული“ ჯგუფის სიმღერები, რომელთა ანალიზმა ცხადყო, რომ მათი ვარიანტების სიმრავლე, ძირითადად, შესრულების ფორმათა მრავალფეროვნებითაა განპირობებული და არა მუსიკალური ენის თავისებურებების ნაირგვარობით. აქედან გამომდინარე, „დალის ციკლის“ ნიმუშების კლასიფიკაციაში გამოყოფილია ორი ჯგუფი: **ადრეული** ნიმუშები და მათი **გვიანდელი ვარიანტები**. დაკვირვებებმა გამოავლინა, რომ უკლებლივ ყველა უძველესი ფერხული სამხმიანია, უთანხლებოდ სრულდება და იწყება სოლისტის შესავალი ფრაზით, რომელსაც მოსდევს ორი გუნდის მონაცვლეობა; გვიანდელ ვარიანტებს კი მიეკუთვნება სიმღერები საკრავიერი თანხლებით, რომლებიც მოგვეპოვება როგორც სამხმიანი, ისე სოლო შესრულებით, ასევე, საკრავიერი ნიმუშები.

სიტყვიერი ტექსტის მიხედვით, უნდა ვივარაუდოთ, რომ „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველ“ სიმღერებს, „არქაულის“ მსგავსად, დიალოგური წყობა ექნებოდა, რაც ორპირული შესრულების საფუძველი უნდა ყოფილიყო. სამწუხაროდ, აღნიშნული მოცემულობა არ იძლევა მეტის თქმის საშუალებას, თუმცა, სამომავლოდ, დისერტანტი არ გამოვრიცხავს ახალი ინფორმაციის მოპოვებას, რასაც, შესაძლოა, საინტერესო დასკვნები მოჰყვეს.

„თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სამონადირეო სიმღერებიდან „სიმღერა მონადირეებზე“ ერთხმიანია და საკრავიერი (საჭუნრო) თანხლებით სრულდება, „უშგულას მახელვაჟარ“ სამხმიანი, ორგუნდიანი, უთანხლებო სიმღერაა. სამხმიანი, „შიარის“ ტიპის ფერხულია „ქებული თაბი გოშთელიანი“, რომელიც სოლისტისა და გუნდის მონაცვლეობაზეა აგებული.

პარაგრაფის მეორე მონაკვეთში, მუსიკალური ენის პარამეტრებით მხოლოდ „არქაული“ და „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სიმღერებია განხილული. რაც შეეხება „ქრისტიანული პერიოდის“ სიმღერებს, მუსიკალური ტექსტის არარსებობის გამო, მათი მუსიკალური ენა არ განიხილება.

სვანური სამონადირეო სიმღერების ანალიზმა ცხადყო, რომ მუსიკალური ენის ისეთი პარამეტრები, როგორცაა ჰარმონია, რიტმი, მეტრი, კილო, კადანსები და სხვ., არ ამჟღავნებენ „არქაული“ სამონადირეო სიმღერების განსაკუთრებულობას სხვა ჟანრების სიმღერებთან შედარებით. ეს პარამეტრები, შეიძლება ითქვას, „ზოგადსვანურია“ – ერთნაირად დამახასიათებელია სხვადასხვა ჟანრის სვანური სიმღერისათვის.

სხვაგვარადაა საქმე სვანური სამონადირეო სიმღერების **მელოდიკასთან** დაკავშირებით. სვანური სამონადირეო სიმღერების მუსიკალური ენის პარამეტრებიდან სწორედ იგია ყველაზე ინდივიდუალური.

„არქაული“ სვანური სამონადირეო ფერხულების საფუძველი კონკრეტული მელოდიური ფორმულებია, რომლებიც ერთმანეთთან ანათესავენს როგორც თვით სამონადირეო სიმღერებს, ისე – მთლიანად ამ ქვეჟანრსა და საწესორიტუალური ჟანრის ნიმუშებს („ლილე“, „ლაგუმედა“, „ლაჟღვაშ“, „თამარ დედფალ“, სვანური ტირილები, ნანები და სხვ.). ასეთი „ფორმულები“ თავს იჩენს სხვადასხვა რიტმული სურათისა და ჰარმონიული წყობის პირობებში, ძირითადად სიმღერების ზედა ხმაში, რაც იმით აიხსნება,

რომ შუა ხმა, წამყვანის ფუნქციის გამო, განვითარების მეტი თავისუფლებით ხასიათდება, ვიდრე ზედა.

რასაკვირველია, მსგავსი მელოდიური ფორმულები შესაძლებელია შეგვხვდეს სხვა ჟანრის სვანურ სიმღერებშიც, თუმცა, საწესო-რიტუალურ სიმღერებში მათი სტაბილური გამოყენება მიუთითებს იმაზე, რომ ისინი სწორედ ამ ჟანრის მელოდიური ლექსიკის მახასიათებლებია.

დისერტანტის აზრით, მუსიკალური ენის სწორედ ამ ელემენტშია აკუმულირებული სვანური სამონადირეო სასიმღერო სტილის ტიპური მახასიათებლები, რაც იძლევა სვანური სამონადირეო სიმღერების ჟანრული კუთვნილების დასაბუთებისა და მათ არქაულ წარმოშობაზე მსჯელობის საფუძველს.

„თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სიმღერები – „სიმღერა მონადირეებზე“, „უშგულას მახელვაჟარ“ მუსიკალური ენის პარამეტრებით „არქაულ“ ნიმუშებს ენათესავება.

მხოლოდ სიმღერას „ქებული თაბი გოშთელიანი“ უდევს საფუძვლად „სვანური შაირების“ მუსიკალური მასალა, რომელიც განსხვავებულია სამონადირეო სიმღერების მუსიკალური ენის თავისებურებებისაგან.

IV თავის §3-ში სამონადირეო ფერხულები განხილულია **ქორეოგრაფიული წყობის** მიხედვით, რომელიც ასევე არქაულია. ავტორს მხედველობაში აქვს ის ნიმუშები, რომლებიც საფერხულო შესრულებითაა შემორჩენილი. ასეთებია: „დალის ციკლის“ „ადრეული“ ნიმუშები, „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი“ ფერხულები და ერთადერთი „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ ფერხული „ქებული თაბი გოშთელიანი“.

მიუხედავად ვარიანტების სიმრავლისა და მრავალფეროვნებისა, ერთი რამ ცალსახად შეიძლება ითქვას: უკლებლივ ყველა სვანურ სამონადირეო ფერხულს ახასიათებს წრიულობა, რაც მათი სიძველის უტყუარი დასტურია.

დასკვნები

1. წარმოდგენილი დისერტაცია სვანური სამონადირეო კულტურის, როგორც ინსტიტუციური მოვლენის შესახებ პირველი მონოგრაფიული ნაშრომია, რომელიც შესრულებულია ე.წ. „სინთეტური პარადიგმის“ (ზემცოვსკი) პრინციპების გათვალისწინებით, ინტერდისციპლინური, კომპლექსური და შედარებითი კვლევის მეთოდოლოგიითა და ევოლუციონისტური, დიფუზიონისტური და სტრუქტურალისტური თეორიების შეჯერებით.

2. XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე სვანურ საზოგადოებაში ჯერ კიდევ ძლიერი იყო გვაროვნული და თემური ურთიერთობები, უძველესი რწმენა-წარმოდგენები და წესჩვეულებები. მიუხედავად ამისა, სვანურ საზოგადოებას ძნელია ვუწოდოთ პირველყოფილი ანუ კაცობრიობის „ბავშვობის ასაკში“ მყოფი, რადგან სვანეთი და იქ მცხოვრები ეთნოგრაფიული ჯგუფი მატარებელია ძალიან მაღალი დონის ხალხური კულტურისა, რომელიც წინაქრისტიანული რელიგიის ელემენტების შემცველი რწმენა-წარმოდგენების, წესჩვეულებებისა და მხატვრული შემოქმედების ნიმუშებთან ერთად, წარმოდგენილია ქრისტიანული კულტურის უმდიდრესი ტრადიციებითაც.

3. სვანური სამონადირეო კულტურა, როგორც ინსტიტუციური მოვლენა, რთული, სინკრეტული ფენომენია. მისი სტრუქტურის ცენტრში სამონადირეო ტრადიციებია, რომლისგანაც ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული სამი ძირითადი ელემენტი იღებს სათავეს: ა) რწმენა-წარმოდგენები, როგორც სვანების ცნობიერების, აზროვნების, ფსიქიკის, გამოხატულება; ბ) წესჩვეულებები, რომლებშიც ასახულია ამ ხალხის ღირებულებითი სისტემა და გ) ფოლკლორი, რომელშიც ფოკუსირებულია მისი მხატვრული და მუსიკალური აზროვნება. ისინი ქმნიან ე.წ. „სტრუქტურალისტურ ჯაჭვს“ (ლევი-სტროსი), რომლის თითოეული რგოლის შესწავლის საფუძველზე სვანური სამონადირეო კულტურა ნაშრომში წარმოდგენილია ფართო სოციო-კულტურულ კონტექსტში.

4. ნაშრომი წარმოადგენს ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში სტრუქტურალისტური ანალიზის მეთოდის გამოყენების ერთ-ერთ პირველ ცდას, რომელმაც გამოავლინა სვანური სამონადირეო ტრადიციის მრავალშრიანი ბუნება და გენეტიკური კავშირი მის ელემენტებს შორის, რამაც შესაძლებელი გახადა ამ მოვლენის არსებობის სოციოკულტურული კონტექსტის მეცნიერული სურათის შექმნა.

5. დისერტაციაში, – ეთნომუსიკოლოგიურ-ანთროპოლოგიურ ლიტერატურაზე დაყრდნობით და სვანების მაგიურ-რელიგიური რწმენა-წარმოდგენების განხილვის შედეგად, კონკრეტული მაგალითებითაა დადასტურებული „მიმბაძველობითი“ (ე.წ. „ჰიმეოპათიური“) და „გადამდები“ (ე.წ. „კონტაგიოზური“) მაგიის არსებობა სვანური საზოგადოების განვითარების ადრეულ საფეხურებზე. ლიტერატურული და ისტორიული წყაროებისა და ეთნოფორებისაგან მოძიებული მასალის საფუძველზე დადგენილია, რომ განვითარების იმ ეტაპზე, რომელზეც „მონადირე“ სვანები იმყოფებოდნენ, სახეზეა „რელიგიური მაგიზმის“ აშკარად გამოკვეთილი ნიშნებიც. ამრიგად, სვანების რწმენა-წარმოდგენები ქრისტიანობის გავრცელებამდე მოიცავს, თავიდან მაგიურ, შემდეგ ანიმისტურ, ტოტემისტურ და ფეტიშისტურ წარმოდგენებს და ბოლოს – დარგობრივ ღვთაებათა პანთეონს, თავისი სტადიური განვითარების საფეხურებით.

6. სამონადირეო ღვთაებათა დარგობრივი პანთეონის განხილვისას დადგინდა ნადირთ პატრონთა სახეების მრავალფეროვანი გაღერვა და გამოიკვეთა მისი წამყვანი ღვთაება – ქაღლმერთი დალი, რომლის, როგორც ქაღლღვთაების და, ამასთანავე, როგორც ზოომორფული არსებობის სახე თავისთავში აერთიანებს ანიმისტური და ტოტემისტური რელიგიური აზროვნების ნიშნებს, რაც დამახასიათებელია ე.წ. „პირველყოფილი“ საზოგადოებებისათვის და წარმოაჩენს სვანური ტრადიციების სიძველეს.

7. ნაშრომში საზოგადოებრივი სვანური საზოგადოების პოლითეისტური წარმოდგენებიდან მონოთეისტურზე

გადასვლის სირთულე და გახსნილია ამ პროცესის შედეგად სინთეზური კულტურული ფენომენის ჩამოყალიბების მექანიზმი, როგორც ტრადიციული ღირებულებების დაცვაზე ორიენტირებული ხალხების საკუთარი რწმენა-წარმოდგენებისადმი ერთგულების ნიშანი.

8. როგორც ირკვევა, მიუხედავად წარმართობასა და ქრისტიანობას შორის დაპირისპირებისა, სვანურ საზოგადოებაში სამონადირეო ტრადიციების სიმყარემ განაპირობა ეკლესიის მიერ სპეციალური სამონადირეო საღვთისმსახურო წესების შემოღება.

9. დადგენილია, რომ დალის სახის ევოლუცია გრძელდება ქრისტიანობის ეპოქაში. ანტაგონიზმი დალისა და წმ. გიორგის შორის გვიჩვენებს, რომ ქრისტიანულ ეპოქაში სუსტდება წარმართული ღვთაებების როლი. მიუხედავად ამისა, სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული ცნობები და ეთნოფორთა მონაცემები ადასტურებენ, რომ დალი დღემდე რჩება სვანი მონადირეების შეუცვლელ სალოცავად, რის საფუძველზეც შეიძლება დავასკვნათ, რომ რწმენა ნადირთ პატრონში წარმართული აზროვნების ნაყოფია, ხოლო სვანეთში XX საუკუნეში ჩაწერილი, ნადირობისადმი მიძღვნილი სამონადირეო ხალხური ზეპირსიტყვიერებისა და მუსიკის ნიმუშები სვანების ადრეული მხატვრული აზროვნების გადმონაშთს წარმოადგენს. ეს გარემოება კიდევ ერთხელ ადასტურებს მათ ორიენტაციას ტრადიციების შენარჩუნებაზე.

10. ნაშრომში ხაზგასმულია, რომ სამონადირეო წესჩვეულებებში ასახულია სვანების დამოკიდებულება მორალის, ზნეობის, სამართლიანობისადმი და დადგენილია სამონადირეო ქმედებების ორი სახე – ა) ნებადართული და ბ) ტაბუირებული. ასევე დადგენილია, რომ სვანეთში ნადირობასთან დაკავშირებული „აკრძალვები“ სჭარბობს „დასაშვებ ქმედებებს“, რაც უძველესი საზოგადოებებისთვისაა დამახასიათებელი.

11. დისერტანტის მიერ ჩამოყალიბებული, სვანეთში ნადირობასთან დაკავშირებული ტაბუირებული ქმედე-

ბების კლასიფიკაციის მიხედვით, დადგენილია, რომ ტაბუ უკავშირდება: მონადირის ქალთან ურთიერთობას, ნადირის, სანადირო იარაღის და სანადირო ადგილები-სადმი დამოკიდებულებასა და მიცვალებულის კულტს.

12. დადგენილია, რომ ქალთან დაკავშირებული აკრძალვები პირველყოფილი მაგიზმის, კერძოდ კი – ჰომეოპათიური მაგიის გამოსატყულებაა, ნადირთან დაკავშირებული ტაბუ ტოტემური წარმოდგენების ნაშთს წარმოადგენს, ხოლო მიცვალებულთან დაკავშირებულ ტაბუ ანიმისტური აზროვნების გადმონაშთია.

13. სვანური სამონადირეო წეს-ჩვეულებების შესწავლამ და მისმა შედარებამ ქართველი და მსოფლიოს ხალხების ანალოგიურ წეს-ჩვეულებებთან გამოავლინა, რომ სვანურ სამონადირეო რიტუალებს, ხშირ შემთხვევაში, უტყუარი პარალელები მოეპოვება საქართველოს სხვადასხვა კუთხისა და მსოფლიოს უძველეს ხალხთა წარმოდგენებში. ამგვარი შედარებების საფუძველზე გამოიკვეთა, არაერთი სვანური წეს-ჩვეულების შესრულების მიზეზი.

14. სვანეთის მუსიკალურ-ქორეოგრაფიული მემკვიდრეობის მაგალითზე გამოვლენილია ამ ეთნოგრაფიული ჯგუფის ფსიქო-ფიზიოლოგიური და მხატვრულ-ესთეტიკური აზროვნების თავისებურებები, რომელთა ერთობლიობამ სათავე დაუდო სამონადირეო ცეკვიდან ფერხულის აღმოცენების ევოლუციურ პროცესს, მიმართულს საწყისი მოვლენის განვითარების პარალელურად, მის შენარჩუნებაზე.

15. დისერტანტის მიერ მიჩნეულია, რომ სამონადირეო ცეკვის ფერხულად ჩამოყალიბება რამდენიმე ფაქტორმა განაპირობა, მათ შორის, ადამიანის აზროვნებაში მისტიკის ელემენტის გაჩენამ და საკულტო ქმედების მოთხოვნილებამ, საზოგადოების დიდი კოლექტივის მონაწილეობის გამო, რიტმული ფაქტორის გააქტიურებამ და საცეკვაო მოძრაობების გამარტივებამ.

16. ქორეოლოგიურ მეცნიერებაში მიღებული თვალსაზრისების შეჯერების საფუძველზე, დისერტაციაში

ჩამოყალიბებულია ავტორის პოზიცია უძველეს სამონადირეო ცეკვასა და ფერხულს შორის განსხვავების შესახებ.

17. ნაშრომში დადგენილია, რომ ფერხულის პირველად ფორმაზე მსჯელობა ერთმნიშვნელოვნად შეუძლებელია. ამასთან, ეჭვს არ იწვევს საკუთრივ სამონადირეო ფერხულების თავად ქმედების შინაარსით განპირობებული წრიული ხასიათი.

18. ჟანრის, როგორც მრავალდონიანი მოვლენის მიმართ მკვლევართა არაერთგვაროვანი დამოკიდებულების გათვალისწინებით, დისერტაციაში დასმულია საკითხი სვანური სამონადირეო სიმღერების ჟანრული კუთვნილების შესახებ და მიჩნეულია, რომ ეს სიმღერები შეიძლება განვიხილოთ, ერთი მხრივ, კონკრეტულად სვანეთთან მიმართებაში, როგორც დამოუკიდებელი ჟანრული კატეგორია, მეორე მხრივ კი, როგორც საწესო-რიტუალური ჟანრის ქვეჟანრი.

19. ნაშრომში, ქართულ ეთნომუსიკოლოგიაში პირველად, შემოთავაზებულია სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის ნიმუშების კლასიფიკაცია, მოცემულია მათი კლასიფიკაციის კრიტერიუმები: ტექსტის შინაარსი, მუსიკალური გამომსახველობის ხერხები და ქორეოგრაფიული წყობა, რაც შეესაბამება ფერხულთა სინკრეტულ ბუნებას.

20. ვერბალური ტექსტის მიხედვით სვანური სამონადირეო სიმღერები დაჯგუფებულია ქრონოლოგიური პრინციპით: ა) „არქაული“, ბ) „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი“ და გ) „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სამონადირეო სიმღერები.

სიმღერების ძირითადი ნაწილი არქაულია, „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი“ და „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სიმღერები მხოლოდ რამდენიმე ნიმუშის სახით მოიპოვება.

21. კლასიფიკაციის პირველი კრიტერიუმით – ვერბალური ტექსტის შინაარსით, ზოგიერთი მკვლევრის მიერ

(მ. ჩიქოვანი, მ. იაშვილი, მ. ხვთისიაშვილი) ე.წ. „დალის ციკლში“ გაერთიანებულ რამდენიმე „არქაულ“ ნიმუშს („დალა კოჯას ხელღვაჟაღე“, „ბაილ ბეთქილ“, „ამირანის ფერხული“ და „შავო ყურშაო“), შეემატა სიუჟეტური ქარგის შესატყვისი, მუსიკალური გამომსახველობის ხერხებითა და ქორეოგრაფიული წყობით აღნიშნულის მსგავსი „არქაული“ სამონადირეო ფერხულები – „მეთხვიარ მარე“, „ღემჩილიაქაშ“, „შიშა და გერგილ“ და „ქალსა ვისმე“.

ტექსტის შინაარსობრივმა ანალიზმა, „გადმონაშთების მეთოდის“ გამოყენებით, შესაძლებელი გახადა უძველესი სახალხო დრამის რეკონსტრუქცია თავისი ექსპოზიციით, კვანძის შეკვრით, კულმინაციითა და კვანძის გახსნით; აგრეთვე ციკლის გამაერთიანებელი იდეური და ემოციური თაღით.

22. „ქრისტიანული თემატიკის ამსახველი“ ნიმუშები მხოლოდ ვერბალური ტექსტითაა შემორჩენილი ლიტერატურაში და როგორც კვლევაში გამოავლინა, ფაქტობრივად, წარმოადგენს არქაული სიმღერების ტექსტების ვარიანტებს ქრისტიანული დანაშრეგებით.

23. ნაშრომში ეთნოფორებისაგან მოპოვებული მასალების საფუძველზე დადგენილია, რომ სამონადირეო საქმიანობისადმი სვანეთში დღემდე შემორჩენილმა განსაკუთრებულმა დამოკიდებულებამ განაპირობა „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ სამონადირეო სიმღერების შექმნა. ეს სიმღერები თანამედროვეა, უპირველეს ყოვლისა, ვერბალური ტექსტის შინაარსით.

24. სამონადირეო ფერხულების კლასიფიკაციის მეორე კრიტერიუმად მიჩნეული მუსიკალური გამომსახველობის ხერხები, რომელიც მოიცავს: 1. შესრულების ფორმებს (ქალთა და მამაკაცთა, საკრავის თანხლებით და მის გარეშე, ერთი, ორი და სამხმიანი, ერთი და ორგუნდოვანი შესრულება და ა.შ.), და 2. საკუთრივ მუსიკალური ენის პარამეტრებს (მელოდია, ჰარმონია, კილო, მეტრ-რიტმი და ა.შ.).

25. „არქაული“ ჯგუფის სიმღერების ანალიზმა დადასტურა, რომ მათი ვარიანტების სიმრავლე, ძირითადად,

შესრულების ფორმათა მრავალფეროვნებითაა განპირობებული და არა მუსიკალური ენის თავისებურებების ნაირგვარობით. შესრულების ფორმების მხრივ გამოიკვეთილია სამღერების ორი ჯგუფი: ადრეული ნიმუშები და მათი გვიანდელი ვარიანტები.

26. დაკვირვებებმა ცხადყო, რომ უკლებლივ ყველა ადრეული ნიმუში სამხმიაანია, უთანხლებოდ სრულდება და იწყება სოლისტის შესავალი ფრაზით, რომელსაც მოსდევს ორი გუნდის მონაცვლეობა; გვიანდელი ვარიანტები კი სრულდება საკრავიერი თანხლებით, როგორც სამხმიაანი, ისე სოლო შესრულებით. ამავე ჯგუფს განეკუთვნება საკრავიერი ნიმუშები.

27. სვანური სამონადირეო სიმღერების ანალიზმა აჩვენა, რომ მუსიკალური ენის ისეთი პარამეტრები, როგორცაა ჰარმონია, რიტმი, მეტრი, კილო, კადანსები და სხვ., არ ამჟღავნებენ სამონადირეო სიმღერების განსაკუთრებულობას სხვა ჟანრების სიმღერებთან შედარებით. ეს პარამეტრები, შეიძლება ითქვას, „ზოგადსვანურია“ – ერთნაირად დამახასიათებელია სხვადასხვა ჟანრის სვანური სიმღერისათვის.

28. სვანური სამონადირეო სიმღერების მუსიკალური ენის პარამეტრებიდან ყველაზე ინდივიდუალური მათი მელოდიკაა. დისერტაციაში მოტანილია „მელოდიური ფორმულები“, რომლებიც ერთმანეთთან ანათესავებს სამონადირეო სიმღერებსა და საწესო-რიტუალური ჟანრის ნიმუშებს. ეს ფორმულები მონიშნულია სანოტო დანართშიც.

29. დისერტანტის აზრით, სწორედ მელოდიკაშია აკუმულირებული სვანური სამონადირეო სასიმღერო სტილის ტიპური მახასიათებლები, რაც იძლევა სვანური სამონადირეო სიმღერების ჟანრული კუთვნილების დასაბუთებისა და მათ არქაულ წარმოშობაზე მსჯელობის საფუძველს.

30. „დალის ციკლის“ ნიმუშების „არქაული“ კატეგორიის ფერხულების მუსიკალური ენის თავისებუ-

რებების დეტალურმა ანალიზმა ცხადყო, რომ ისინი არამარტო სვანური, არამედ ზოგადქართული მუსიკალური ფოლკლორის არქაულ შრესთანაა დაკავშირებული. ასევე ირკვევა, რომ როგორც „ადრეული“ ნიმუშები, ისე მათი „გვიანდელი“ ვარიანტები, მუსიკალური ენის გამომსახველობით ერთმანეთს ენათესავენ. ასევე „არქაული“ სიმღერების მემკვიდრედ არის მიჩნეული „თანამედროვე თემატიკის ამსახველი“ ნიმუშების მუსიკალური ენა.

31. დისერტაციაში დადგენილია სვანური ფოლკლორული მუსიკალური სტილის არსებითი მახასიათებლები, რომლებიც უდავოს ხდის აღნიშნული კატეგორიის სიმღერების არქაულ წარმომავლობას და ავლენს სვანურ მუსიკალურ „არქეტიპს“.

32. სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში ნადირობის თემის კვლევის პროცესში დაგროვდა მდიდარი მასალა საქართველოს და მსოფლიოს ხალხების სამონადირეო კულტურის შედარებითი ანალიზისათვის, რაც მომავალი კვლევის პერსპექტივას სახავს.

დისერტაციის მთავარი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. „მრავალხმიანობის ტიპის განსაზღვრისა და სამხმიანობის წარმოშობის საკითხისათვის სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში“. ტრადიციული მრავალხმიანობის I საერთაშორისო სიმპოზიუმის მოხსენებების კრებული. თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია, თბილისი, 2002წ.

2. „სამონადირეო ტრადიციების ასახვა სვანურ მუსიკალურ ფოლკლორში“. ტრადიციული მრავალხმიანობის II საერთაშორისო სიმპოზიუმის მოხსენებების კრებული. თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია, თბილისი, 2004წ.

3. „სვანური სამონადირეო მუსიკალური ფოლკლორის ეთნომუსიკოლოგიური კვლევის ასპექტები“. ჟურნა-

ლი „სახელოვნებო მეცნიერებათა ძიებანი, №2(39).
საქართველოს შოთა რუსთაველის სახელობის თეატ-
რისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი. თბილისი:
გამომცემლობა „კენტავრი“, 2009წ.

Òàè è è ññé àÿ Æî ñóäðñòâáí í àÿ Êî í ñððààòí ðèÿ è ì .
Â.Ñàðäâæèø àè è è

Í à ì ðàââð ðóéî ì è ñè

Ì àè à Õàðäçè àí è

ÒÀÌ À Í ÕÌ ÒÛ Â ÑÂÁÍ ÑÊÎ Ì Ì ÓÇÛ ÊÀËÛÍ Î Ì
ÔÎ ËÛËËÎ ĐÀ

À â ò í ð á ô á ð à ò

àè ññàððàòè è

ì ðàâñòàâèáí í í é í à ñí è ñèáí è á àèâââ ì è ðññé é ñòâí áí è
áí è òí ðà ì óçú êî êî àè è

Ýòí î ì óçú êî êî àè ÿ

Òàè è è ñè
2009

Í àó÷í ù é ðóêî âî àèðàëü

Ðóñóááí Öóðöóí èÿ,
âî êòî ð è ñêóññòâáí ááááí èÿ, ï ðí ô áññî ð

Ýêñî áðòú :

Í è í î Ì áéñððàäçá, äî êòî ð è ñò. í àóê, ï ðí ô áññî ð
Òàì àç Áàáé ñ í èÿ, äî êòî ð ì óçú êî êî àèè

Çàù è òà àè ññáððàòèèè ñî ñòì è òñÿ 12 ô ááðàèÿ 2010 ã â 14 ÷.
í à çàñáááí èè àè ññáððàòèèè í í ññ ññ ááðà ¹ _____

Òáèèè ññêí é Áñ ñóáàððñòâáí í í é Êí í ñáððàòèèè ðèè è ì . Á.
Ñàððàäæø àèèè.

Òáèèè ñè, óè. Áðèáí ááí àà 8, Êàì áðí ù é çàè (¹ 307)

Ñ àè ññáððàòèèè í í í é ðááí òí é è ààòí ðáð áðàòèè ì ì í æí í
í çí àèí ì è òñÿ á áéáèè ðáèá Òáèèè ññêí é Áñ ñóáàððñòâáí í í é
Êí í ñáððàòèèè ðèè è ì . Á.Ñàððàäæø àèèè è í à ááá-ñàé ðà
êí í ñáððàòèèè ðèè: <http://www.conservatoire.edu.ge/>

Ó÷, í ù é ñáèððàòèèè
àè ññáððàòèèè í í ññ ññ ááðà _____

Ì àðèè à Í àááðáéø àèèè,
âî êòî ð ì óçú êî êî àèèè,
áññî ö. ï ðí ô .

Nāai àdè — î àeî èç nāi āi áđaçí áeø èõ óāi eēi ā Āđóçèè, eī òi đú é, áeāāi āāđy nāi āi ó āāi āđàò è ðāñēi ì ó è m̄ òè àeūi î -yēi - í î ì è ðāñēi ì ó î î ēi āai èp̄, eēè ì àdè ðāñēi òñēi āe yi è î ðē āi - òàòèè í à m̄ òđāi āi é à òđāāè òèé, ā òā ðāi é à àèè òāeūi í āi āđāi āi é m̄ òđāi èè è āi í, n̄ āi í àø èõ āi áe āđāāi áeø è ā āāđi āai èy è î đāāñòāāēāi èy āđóçēi, òđāāè òèi í í ū é áú ò è í áú ðāè, ā òi ì ðēñēā è āđāāi áeø óp̄ î òi òi è ðūp̄ òđāāè òèp̄ è nāyçāi í ū à n̄ í áe āđāā- í áeø è āi áđaçõ ū ì óçú èāeūi í āi òi eūēēi đā. À ū, í à đóāāēā XIX-XX āāēi ā Ç. Ī àèè àø àèèè í áí àđóæèè, ðōi «î î ñđāāi āi èp̄ n̄ î āni yi è āđóāè ò āđóçēi ñēè òi ēāi, nāai ñēèāi āni é m̄ òđāi èèèñū ā í àè ì āi āā çāāđyçí eī í î ì î āđāi çāi í î ì àèāā».

Èç-āi é à yōi é éōēuòòđū í ā òāđi è òi òi ì āāēāi èy, î î ēā í í à āū ā æēāà è çāù è ū āi à ì ò àèèyi èy m̄ āđāi āi í ū ò òāi āāi òèé.

Ī đāāi àò è ññēāāi āai èy — nāai ñēāy î òi òi è ðūy éōēuòòđā èāè ñòđóèòòđā, î òāāò ū āp̄ ū āy î òi òi è ðūè òđāāè òèè è nāyçāi í ū é ñi òi òi é ì óçú èāeūi ū é òi eūēēi đ.

Ōđi āai ū è ç-āi èy î òi áeāi ū. Ōāi à î òi òū è nāyçāi í ū à n̄ í áe í áđaçõ ū òāi āāñòāāi í í āi òāi ð-āñòāā ñòāi í àèèñū í áúāē- òi āi èi āi èy ì í î ì àèõ è ññēāāi āāòāēāé. È ì āāi ā àèāó đāāi òū đaçèè ðāi āi ì āñø òāāà è æóāèi ū, à òāèæā î òāāeūi ū à m̄ í áđā- æāi èy yōi î ì óçú eī eī āi ā, āi òđi î î eī āi ā, yōi í eī āi ā, yōi í āđāò í ā, āđóāi eī āi ā, yçū eī āāāi ā, ò è eī eī āi ā, è ñòi ðè eī ā, òi đāi eī āi ā. Á è òi āā, î òi ñēāæè āāp̄ òñy î î ū òèè đāñm̄ î òđāi èy āāi í í āi āi î òi ñā ñ đaçi ū ò òi ðāè çđāi èy; èç-āi ū āāi ì óçú èāeūi ū ā, yōi í eī āi - yōi í āđāò è ðāñēè ā, è ñòi ðè ðāñēè ā, è è òāđāòòđi ū ā, yçū eī āāā ðāñēè ā è āđóāè ā āni āèòū, í à î ñi í āā eī òi đū ò ñāāēāi í í ā í āi í āāæi í ā çāèp̄ ðāi éā. Āi āñòā ñ òāi, î î ñāyū, í í ū à ñāai ñēi ì ó àèèāèòò yōi î ì óçú eī eī āè ðāñēè ā đāāi òū ā î ñi í āi í î, āñòāñòāāi í í, î ðē āi - òè òi āāi ū í à ì óçú èāeūi ū ò āni āèòāò, đāāi òū æā è ññēāāi āāòāēāé āđóāè ò ñò āđ yōi ò āni āèò í ā ó-è òū āāp̄ ò.

Āāòāeūi í ā èç-āi é à ì àðāðè àèā óāāāèēi àè ññāđòāi òā ā òi ì, ðōi í è ì óçú èāeūi î -òi eūēēi ðè ñòè ðāñēèé, í è yōi í āđāò è ðāñēèé, í è yōi í eī āè ðāñēèé, í è è ñòi ðè ðāñēèé è ò.ā. î òāāeūi í āçyòū é î î āōi á í ā ñi í ñi āāi í āāni ā-è òū î î eī í òāi í í ā èç-āi é à è ññēā- āóāi í é òāi ū. Ī î yōi ò ó í āi āōi àè ì î ñđāāi āi é ā đāçóèuòāòi ā

è nñeááí ááí è é á yòè ò nò áðàò è èí ì í èáèní í á, éí òáðàè nñòèí èèí àð-
 í í á è çó-áí è á yáèáí è é, ÷òí è yáèyáòny è nñòí áí í é òí ÷éí é
 ì áòí áí éí àèè nñ áðàí áí í í é yòí í ì óçú èí éí àèè. Yòí òáí áí èáá
 í áí áóí àèí í, ÷òí í àñòí yù ày éáàèè ò è èàòèí í í ày ðááí òà, í í nñòè,
 í í nñàyù áí à nñáí nñéí é í òí òí è ÷úáé éóèüòóðá, í ðááñòàáèyþ ù áé
 nñ áí é nñéí áéí í á, nñéí éðáòè-áñéí á yáèáí è á, éí òí ðí á í áúáàèí yáò
 ì èðí áí nñ ðè yòè á nñáí í á, áú òóp ù è á òðáàèèòèè è í áðàçòü è ò
 óóáí æáñòááí í í -ì óçú èàèüí í áí ì í ø éáí è y.

Òàèèí í áðàçí ì , **òáèü** à è nñáðòàòèè è çó-áí è á nñáí nñéí áí ì óçú -
 èàèüí í áí ò í èüèéí ðà á ø èðí èí ì nñ òèí éóèüòóðí í ì àmí áèðà. Áèy
 yòí áí í áí áóí àèí í nñááí áí è á çí áí è é, í áéí í èáí í ú ò á yòí í ì óçú -
 èí éí àèè è nñ ááí ú ò n í áé áóí áí è òàðí ú ò à è nñòèí èèí àð, è ò
 í áí áàù áí è á nñ áñòááí í ú ì è yí í èðè-áñéí è í ááèþ ááí è yì è, à
 òàèæá í í çàèí nñáí ááí í ú ì è ó yòí í òí ðí á è í áéááí í ú ì è á ðàçí ú ò
 àðòè áàò ðáçóèüòàðàì è è nñeááí ááí è é; í ðááñòàáèáí è á nñ áðáí í í áí
 ì àðáðè àèà èàè á nñéí òðí í è-áñéí ì , òàè è á àè àòðí í è-áñéí ì
 nñáçà, ò.á. èí ì í èáèní í á éí òáðàè nñòèí èèí àðí í á è çó-áí è á è nñeá-
 áóáí í áí í áúáèðà.

Ðááí òà òàèæá òàáàè ò óáèyþ áááñòè á í áó-í ú é í áí ðí ò áðó-
 çèí nñéí é yòí í ì óçú èí éí àèè è áí ááðè òü á í ðàèðèèó í á è çó-áí í ú á
 áí í ú í á nñáí nñèè á í òí òí è-üè í áñí è.

Í áó-í ày í í àè çí à ðááí òü . Í ðááñòàáèáí í ày éáàèè ò è èà-
 òèí í í ày ðááí òà «**Òáí à í òí òü á nñáí nñéí ì ì óçú èàèüí í ì
 ò í èüèéí ðá**» í ðááñòàáèyáò nñ áí é í áðáí á ì í í í áðàò è-áñéí á è nñ-
 òèááí ááí è á í nñáí nñéí é í òí òí è ÷úáé éóèüòóðá. Í í nñòí èüèó, í í àè çí à
 ðááí òü , á í áðáóp í -áðáü, á á, í òí í ø áí è è è nñeááóáí í é ááí -
 í í nñòè. Nñáí nñèè è ì óçú èàèüí ú é ò í èüèéí ð è , á ÷-áñòí í nñòè, ááí
 áðááí áéø è é í èàñò — í òí òí è ÷úè òí ðí áí áü ààþ ò áí áàòü é ì à-
 òáðè àè àèy è çó-áí è y ñ ó-, òí ì nñ áðáí áí í ú ò yòí í ì óçú èí éí àè-
 ÷áñèè è ò í í áóí áí á. Nñí í òááðòàáí í í , nñáí nñèè è ì óçú èàèüí ú é
 ò í èüèéí ð ðáñmí àððè áááðny èàè nñéí éðáòè-áñéí á yáèáí è á,
 áèèþ ÷áþ ù áá mí òèí éóèüòóðí ú é éí í òáèñòè ááðáèüí í -ì óçú èàèü-
 í í -òí ðáí áðàò è-áñèè é òáèñò. Í ámí í òðy í à òí , ÷òí èí í éðáòí ú é
 í ðááí áð è nñeááí ááí è y — òáí à í òí òü á nñáí nñéí ì ì óçú èàèü-
 í ì ò í èüèéí ðá, çááà-à ááðí ðà ðááí òü nñ nñòí è ò á è çó-áí è è í á

òí èüèí náyçarí í ù ò nî òí òí é í áðàçòí â òí èüèéí ðí í é ì óçú èè, í ònòù
 ààæá â ýòí í àðàò è-àñéí ì éí í òàéñòà, í í è â èçó-áí èè nààí nêí ãí
 í òí òí è-üááí ì óçú èàèüí í ãí òí èüèéí ðà ñ ò-, òí í ì ñ ááí í ì ñòáé
 ì èðí áí ççðáí èý, éóèüòòù, ì ù ñèèòàèüí ù ò í ðèí òèí í á, ñí çí áí èý,
 í ñèòèèè ýòí é àðááí áéø áé àðòçèí nêí é ýòí í àðàò è-àñéí é àðòí í ù,
 òè.èí à-á í ááí çí í áéí í áí ñí ðèýòè á ñ çááí í í è ñààí àì è ì óçú èàèü-
 í í é èàðòèí ù ì èðà.

Èàè áú ýñí ýàòñý èç è ñòí ðèè èçó-áí èý áí í ðí ñà, ñààí ñèè á
 í òí òí è-üè òðààèèòèè è ñáyçarí í ù á ñí èì è í áðàçòù ì óçú èàèüí í ãí
 òí èüèéí ðà á ø èðí èí ì ñí òèí éóèüòòù í ì éí í òàéñòà í á ñòàí í àè-
 èèñú í ðáàí àòí ì ñí àòèàèüí í ãí è ññèááí ááí èý. Òàè -òí, í àñòí ý-
 ù àý ðááí òà í ðáàñòààèýàð ñí áí é í áí ó èç í áðáú ò í í ù òí é ýòí í -
 ì óçú èí èí àè-àñéí ãí è ññèááí ááí èý ñààí nêí é í òí òí è-üáé éóèüòò-
 ðù, èàè éí ñòèòòèè í àèüí í ãí ýàèáí èý. Áì àñòà ñ òàí, çí à-èòàèü-
 í àý -àñòù òí ãí ì àòàðèàèà, í à í ñí í áá èí òí ðí ãí í àè ñààí à í àñòí ý-
 ù àý ðááí òà, áí áú òà àè ññáðòàí òí í í áí í ñòáàñòááí í í ì ò í òí òí è-
 èí á-ñààí í á, èò í í òí í èí á è ì ááòí á-ñààí í á.

Èàè èçáàñòí í, á ì óçú èí èí àèè í ðèí ýòà ò.í. òáí ðèý «àòí ðí ãí
 ðí áí í ãí ýçú èà». Í í à òðááóáò í ò è ññèááí áàòàèý çí áí èý ýçú èà
 èçó-ááí í ãí ýòí í ñà èèè ýòí í àðàò è-àñéí é àðòí í ù. Í -áàèáí í, í è àèý
 í áí í ãí àðòçèí nêí ãí ýòí ì òçú èí èí áá í á í ðáàñòààèýàð í ðí áèáí ù
 èçó-áí èá ñààí nêí ãí í áñáí í í ãí àèàèàèòà, í í ó àè ññáðòàí òà, èàè
 í í ñèòàèý ýòí é éóèüòòù è, ñí í òáàñòàáí í í, í ñí í áàòàèüí í àèàááþ -
 ù ááí ñààí ñèèí ýçú èí ì, áí èüø á ì í ðèààòèè è áí çí í áéí í ñòáé àèý
 ááí èçó-áí èý. Áóáó-è á Ñààí áòè, ñ áàòñéí ãí áí çðàñòà í í à ñàì à
 ýàèýèàñú í -áàèàòàì è ñí í èí áí èý í á í áí í ãí ñààí nêí ãí áú òí áí ãí
 í áðýàà (á ò- ì òí òí è-üááí). Òàè -òí, àèý í á, àèèçí é èàè ðí áí í é
 ñààí ñèè é áàðáàèüí ù é òàéñò, òàè è ááí òðààèèòèí í í ù é éí í òàéñò.
 Áéóáí èí áí ðí í èéí í ááí èá á ñòòù ýàèáí èý í óò, ì í áí í ñòáàñòááí í í ãí
 èí í òàèòà ñ í èì — í áí í èç í áí ðáèí áéí ù ò òñéí àèé ñí áðàí áí í í ãí
 ýòí ì òçú èí èí àè-àñéí ãí è ññèááí ááí èý.

Áí ø áàø áá áí í áñ -è ñéí í òí òí è-üèò ì óçú èàèüí í -òí èüèéí ð-
 í ù ò í áðàçòí á í áàáèèèí, è òàì áí èáá æàèü, -òí -àñòù èò ñí òðà-
 í èèàñú èèø ù á àèáá nêí ááñí ù ò òàéñòí á. Í í àèçí ó ðááí òù í í ðá-
 áàèýþ ò è í ðí ááá, í í ù á ñ ýòí é òí -èè çðáí èý èçú ñèáí èý.

Í ðááí ðè í yòà í í ì ù ðèá í í è ñèà, ñ í áí í é ñòí ðí í ù, ì óçú èàèúí ù ò ðáèñòí á áú ø áóéàçáí í ù ò í áñáí, à ñ äðóáí é — í í ì áðá áí çí í æ-í í ñòè, áí èüø ááí ÷èñèà ì áí áá èçááñòí ù ò èèè áí ñèò í í ð í áèç-ááñòí ù ò áàðèáí òí á ñòú áñòáòþ ù èò í áñáí . Ðáø è ðúí áðáú é áí í ðí ñ í í ñðááñòáí ì í í èó÷áí è ý áóáèí ì àðáðèàèà í áí í ñðááñòááí í í í ð ýòí í ò í ðí á, í èàçàèí ñú í ááí çí í æí í, ð.é. á ðáçóéúòàðà í ðááí è-çí ááí í ù ò áàòí ðí ì ðááí ðú ýèñí áàèòèé á í áñáé, í í ù á ñááí àì è ðáçèè ÷í ù á ðááèí í ù Áðóçè (á á Àì áí è ñè, á ñáèí Òáááí í Ñáááðááæí é ñèí áí ðáèí í à, á ñáèí Èáí ø ááí è áðà Ááðáááí ñèí áí ðáèí í à, á ñáèí ×èá÷àè Òàððèòèáðí é ñèí áí ðáèí í à è äð.) í á óááèí ñú í áí áðóæè ðú è èò, çí áþ ù èò ýòè í áñí è (èì áþ ðñý á àè äó í áñí è «Òááòí á Ì áí áóð», «Ì áðóáè àð ì àðá», «Èááóéè Òááè Áí ø ðáèèáí è», «Ì áðóáè àð ×í ðèèè», «Èáèè»). Áí ðí ÷áí, á í ðí-òáññá èçó÷áí è ý äðóáèò í áñáí í à í ñí í áá áððèáí ù ò ááí í ù ò ðáç-èè ÷í ù ò è ññèááí áàðáèáè è ñí áñòááí í ù ò í ááèþ ááí èé, áàòí ðí ì èí àè ÷áñèè ì òð, ì áú è áú ýáèáí í ðááí í èááááí ù é ì óçú èàèúí ù é ðáèñò í áñèí èüèèò í áðáçòí á.

Ñèááóáð í ðí àðèòú, ÷òí á áðóçèí ñèí é ì óçú èí èí àèè áí ñèò í í ð í á í ðí èçááááí à èèáññèò èèàòè ý ñááí ñèèò í òí òí è ÷üèò òí ðí-áí áí á. Èñòí áý èç èò ñèí èðáðè÷áñèí é í ðè ðí áú, àè ññáððàí ðí ðí-èçáí àè ðèèáññèò èèáòèþ òí ðí áí áí á í à í ñí í áá ñí ááðæáí è ý ááð-áàèúí í áí ðáèñòà, ñðááñòá ì óçú èàèúí í é áú ðáçèòáèúí í ñòè è òí ðáí áðáò è ÷áñèí áí ñèèááà è ì ðááèááááð èí ì í èáèñí í á è ññèááí-ááí è á í í ýòè ÷áñèí é, ì óçú èàèúí í é è òí ðáí áðáò è ÷áñèí é áú ðáçè-òáèúí í ñòè èò ðáçèè ÷í ù ò áàðèáí ðí á, á èí í ðáèñòá ñáýçáí í ù ò ñ í òí òí é í áðýáí á, ááðí ááí è é è ì ðááñòáèáí è é.

Ðááí ðà í áðáí è ÷èááàðñý èçó÷áí è áí í áðáçòí á ñááí ñèí áí í òí ð-í è ÷üááí ì óçú èàèúí í áí ò í èüèèí ðà. Í áñí í ððý í à òí, ÷òí á í ðí-òáññá ðááí ðú áú è í áèí í èáí áí èüø í é ì àðáðèàè í òí í ñèòáèúí í í òí òí è ÷üèò ððááèòèé, èàè á ðáçí ù ò óáí èèáð Áðóçè, ðàè è á ñáááðí èááèàçñèèò ðááèí í áð, á àè ññáððàòèþ í á áí ø èí ñðááí è-òáèúí í á è ññèááí ááí è á ýòí áí ì àðáðèàèà. Í á ì áí áá èí ðáðáñí í è èçó÷áí è á í òí òí è ÷üááí ì óçú èàèúí í áí ò í èüèèí ðà ðáó í áðí áí á, áèý èí ðí ðú ò í òí ðà í í ñáè ááí ù í ñòà, ðñý ááèñòááí í í é òí çýèñò-ááí í í é ì ðáèñèþ . Ýòí í ðááí áð ñèááòþ ù ááí è ññèááí ááí è ý.

Ì àòí àí eí àè ÿ è ññè àáí àáí è ÿ. Ñè í è ðààðè ÷ àñè à ÿ í ðè ðí àà è ì í í àí í è àñòí àá ÿ ñòðòéòóðà ò í èüèéí ðà í í ðàáàè ÿ ð ò ñí í èüçí - àáí è à í àòí àí à è í ì í è àèñí í àí àí àè è çà. Àè ññàðòàí ò í á ðàù ààðñ ÿ ò àè æ à è í ðè, ì àì è ñòí ðè è í - ñðàáí è ò àè ü í í àí, ñè ñòàí í í àí è ñòðòéòóðí í - ðè í í è í àè ÷ àñè í àí àí àè è çà. **Ì àòí àí eí àè ÷ àñè à ÿ áàçà ðàáí òù çè æ à àðñ ÿ í à í í ù ò à òáí ðè è,** è ñòí ðè è àðòçè í ñè í é ì óçú èè, ò àè è í à í í ù ò à àðòçè í ñè í é è ðóññè í é ò í èüèéí ðè ñòè èè, çàí àáí í é ÿòí í ì óçú è í è í àè è è è óé üòóðí í é àí òðí í í è í àè è. **Á ñí í ò à àòñòà è ñí ðè í ðè òàòà è ñí à ðàí àí í í é ÿòí í ì óçú è í è í àè è á í ðí ò àññà è ññè àáí àáí è ÿ ààòí ð ðàáí òù í í è ðàèñ ÿ í à ì àòí àü è ññè àáí àáí è ÿ è ðàçóè üòàòú ñí àæ í ò ñ í ò óçú è í è í àè àé í àó ÷ í ò ò àóí àí è ò à ðí ù ò àè ñòè í è è í — àí òðí í í è í àè è, ÿòí í è í àè è, è ñòí ðè è, à ðòáí è í àè è è ò à., ÷ òí ààààè í àí çí ò í æ í ñòü è çó ÷ àí è ÿ ñàí ñè í àí í òí òí è ÷ àáí ò í èüèéí ðà á è í ðàðàè ñòè í è è í à ðí í í í è àí á.**

Ì ðè àí àè è çà ì óçú è àè ü í í - àü ðàçè ò àè ü í ò ò ñðàáñòà è ññè àáí - ààòàè ü í ò à, ò í ðàáí í ÷ òáí è à í ðè, ì àì è í òí í àòè í í í í àí àí àè è çà, ñí àí í é ñòí ðí í ù è, ò àè í ñòí í àí àí àè è çà, ñ à ðòáí è.

Ì ðàè òè ÷ àñè à ÿ ò áí í í ñòü ðàáí òù í í ðàáàè ÿ àòñ ÿ ò àí è í àó ÷ í ù ì è í í è í æ áí è ÿ ì è, è í òí ðú á áú è è í í è ó ÷ áí ù á ðàçóè üòàòà è ññè àáí àáí è ÿ, è í à ð ù àáí è ñòí ÷ í è è í àáà ÷ àñè í á çí à ÷ áí è à. È ññè àáí - àáí è à í í í í àòò è è ò àí, çàè í ò à ðáñ àáí í ù ì á è çó ÷ áí è è Ñàáí àðè ñ ÿòí í ì óçú è í è í àè ÷ àñè í é òí ÷ è è çðáí è ÿ. **Ì àòà ðè àè ü è ðè ññàðòàòè è í ðàè òè ÷ àñè è ì í àó ò áú òü è ñí í èüçí àáí ù á ó ÷ ááí í ì è ó ðñà àðòçè í ñè í àí í à ðí àí í àí ì óçú è àè ü í í àí ò í èüèéí ðà í ðè è çó ÷ áí è è ñàáí ñè í àí àè à - è à è ò à. È ðí ì á òí àí, ðàáí ò à ááí àè ò á í áí ðí ò àðòçè í ñè í é ÿòí í ì óçú è í - è í àè è í á è çó ÷ áí í ù à áí ñè ò í í ð ñàáí ñè è á í òí òí è ÷ àè ì í àñí è.**

È ñòí ÷ í è è í àáà ÷ àñè à ÿ áàçà àè ññàðòàòè è, àí àñòà ñí í àó ÷ í ù ì è ðàáí ò àí è, í ò àòú àáò ðàçè è ÷ í ù á í í òí ù á ñáí ðí è è è è í í ó á è - è í àáí í ù á á í àó ÷ í ù ò ðàáí ò àò í ðè ì á ðú, à ò àè æ á í í ðè ðí àáí í ù é àè ññàðòàí òí ì àòà ðè àè. È ñí í èüçí àáí ù ðóè í í è ñè è ò í í í çàè è ñè È ááí ðàòí ðè è àðòçè í ñè í àí í à ðí àí í àí ì óçú è àè ü í í àí ò áí ð ÷ àñòàà (È Á Í Ò) Ó à è è è ññè í é Á ñ ó à à ðñòàáí í í é È í í ñàðàòí ðè è è í . Á. Ñàðàà æ è ø àè è è, à ðòè àí á Á ñ ó à à ðñòàáí í í àí Ò áí ò ðà Ò í èüèéí - ðà Á ðòçè è, «Çí è í òí àí ò í í àà» Í áú àñòàáí í í àí Ó à è á ðà à è í àáú à - í è ÿ, È í ñòè óòà è ñòí ðè è è ÿòí í è í àè è è í . È. Áæ àáà è ø àè è è, È í -

nòè dòdà è è dǎdǎoóóú èì . Ø .Đnòàààèè, Èí nòè dòdà ýçú êí çí à- í è ý èì .Á.×è êí áááá, à dǎèæá çàí è nǎí í ú è æ è nǎđòdàí òí ì á đàçí í á àđàí ý í áí í nđááñdòááí í í í ò ýóí í ò í đí á àóàèí - è àè ááí ì àdǎđè àè.

Đàáí òà àí đí àè đí àáí à í à èàò ááđǎ đđóçéí nêí ãí í àđí áí í ãí ì óçú èàèúí í ãí òáí đ-áñdàà Óàè è è nñéí é Áí nóaàđñdòááí í í é Èí í nǎđ- ààòí đè è. Á, í nǎí í áí ú á í í èí æáí è ý í í óáè è èí àáí ú á nǎí đí è èàò áí è- èàáí á II è IV ì áæ:óí àđí áí ú ò nèì í í çè óí í á òđààè òè í í í ãí ì í í- ãí ãí èí nê ý (2002, 2004 áá), á í áđè í àè-áñéí ì æóđí àè á «È nñè ááí àáí è ý è nê óñnòáí ááá-áñè è ò í áóé» Áđóçéí nêí ãí Áí nóaàđñdòááí í í ãí Óí è- ááđñè dǎdà Óàòdà è Èè í í èì . Ø .Đnòàààèè (2009 á).

Í áú, ì è nđóé dòdǎ đàáí òú. Àè nǎđòdàòè ý nǎ áđðæ è ò 172 í á-àòí ú á nđdǎí è òú è nǎ nòí è ò è ç áááááí è ý è -áòú đ, ò æèáá n nǎ í òáòñdòáóþ ù è ì è í àđáđdǎò àì è è í í áđàçááè àì è .

I æèáàà — «Ýóí í ì óçú èí èí àè-áñè è á áñí àè òú è nñè ááí àáí è ý nǎáí nêí ãí í òí òí è -úááí ì óçú èàèúí í ãí ò í è úè è í đà» nǎ ááđðæ ò ááá í àđáđdǎò à: §1. «È nòí đè ý è çó-áí è ý áí í đí nà»; §2. «Ì áòí- áí èí àè -áñè è á í nǎ í áú è nñè ááí àáí è ý».

II æèáàà — «Í òí òí è -úè òđààè òè è á Nǎáí áđè» nǎ ááđðæ ò -áòú đá í àđáđdǎò à: §1. «Nđóé dòdǎ í òí òí è -úè ò òđààè òè é»; §2.1. «Nǎýçáí í ú á nǎ í òí òí è áđááí áé ø è á (áí òđè nòè áí nê è á) ááđí àáí è ý è í đááñdààè áí è ý» §2.2. «Nǎýçáí í ú á nǎ í òí òí è ááđí àáí è ý è í đááñdààè áí è ý á òđè nòè áí nê óþ ý í òó»; §3. «Í òí òí è -úè í áđý- áú»; §4. «Ì òđàæáí è á í òí òí è -úè ò òđààè òè è á nǎáí nêí ì ì óçú - èàèúí í ì ò í è úè è í đà».

III æèáàà — «Í ò í òí òí è -úááí òáí òà é òí đí áí áó?».

IV æèáàà — «Nǎáí nê è á í òí òí è -úè í áñí è» nǎ ááđðæ ò òđè í à- đááđdǎò à: §1. «Nǎí ááđðæ áí è á ááđáàèúí ú ò òáèñòí á», §2. «Nđááñdòáá í óçú èàèúí í é áú đàçè òáèúí í nòè», èí òí đú é nǎ nòí è ò è ç ááò ò -áñ- òáé: 1. «Óí òí à è nǎ í è í áí è ý» è 2. «Ì óçú èàèúí ú é ýçú è»; §3. «Óí đáí áđdǎò è -áñè è é nê è áá».

Á çàèþ -áí è è đàáí òú í í áááááí ú è òí ãí è nñè ááí àáí è ý.

Nǎ è nǎ è è è dǎdǎoóóú áèèþ -ááò 188 í àè í áí í ááí è é.

Đàáí òà àèèþ -ááò -áòú đá í đè è í æáí è ý: I (òáèñòú) — nǎáí nê è á òáèñòú í áñáí n đđóçéí nê è ì è í áđááí àáì è è í áđàçóú óñóí í é í àđí áí í é nêí ááñí í nòè (30 í áđàçóí á);

II (í í òú) — í í óáèèéí ááí í ú á á ðàççè÷í ú ò ì óçú èàèúí ú ò náí ðí è èàò, à ðàèæá í í ðè ðí ááí í ú á àè ññáðòáí òí ì í áðàççòú í òí ò-í è÷úááí ì óçú èàèúí í áí ò í èüèéí ðà (áñááí 46 í áðàççòí á); III (è-èþ ñòðàòèè) — èèþ ñòðàòèè ì àì ýòí èéí á áðááí áéø áé ì àðá-ðèàèúí í é èóèüòòðú ñ èçí áðàæáí è àì ì òí òí è÷üè ò í áñáí è òí ðí-áí áí á (8 í áðàççòí á); IV (àóàèí) — àóàèí í áðàççòú ì òí òí è÷úááí ì óçú èàèúí í áí ò í èüèéí ðà í à èí ì ì àèò-àè ñéá (20 í áðàççòí á). Í ðè-éí æáí è ý ñí ì ðí áí æààþ òñý ñí è ñéí ì è ñí í èüçí ááí í ú ò ì àðáðè-à-éí á ñ óèàçáí è àì è ñòí ÷í è éí á.

Ñí äáðæáí è á ðááí òú

Äè ààà I. «Ýòí ì ì óçú èí èí äè ÷áñè è á áñí áè òú è ññè ááí-ááí è ý ñááí ñéí áí ì òí òí è÷úááí ì óçú èàèúí í áí ò í èüèéí ðà» ñí äáðæàè ò áàà ì áðáðáò à.

§1. «È ñòí ðè ý èçó÷áí è ý áí ì ðí ñà»

Í áñí ì ðý ý í à òí, ÷òí ñòðí ààý ì ðè ðí àà ñí çààáàèà ñáðú, çí ú á ì ðí áéàì ú è ññè ááí áàðáè ýì Ñááí áðè (áí ðí áè í ðè ðú áàè è ñú è èø ì èáò ì), è òí í à 3-4 ì áñýòà, á ì ñòàèúí í á áðáì ý í í è áú è è çáí áñáí ú ñí ááí ì), ýòí ò ðáàè í í Áðóçè è èçó÷áí áí ñòáðí ÷í í ì ñí í áàðáèúí í èàè ýòí í áðáò àì è, òàè è è ñòí ðè èàì è, áðóáí éí ááì è, èè òáðáòí ðàì è, ýçú éí ááààì è, ò í èüèéí ðè ñòàì è.

Éí òáðáñ è Ñááí áðè í ñí ááí í í òñè è è è ñý á è í í òá XIX — í à÷àèá XX áá. í á òí èüèéí ñí ñòí ðí í ú áðóçèí ñè è ò, í í è ñí ñòí ðí í ú çàðó-áááí ú ò è ññè ááí áàðáè áé. Á ðàçí ú á áí áú á ýòí ì è ðàþ ì í áú áàè è Ñ.Òáí ááá, Á.Òáí òí á, Ä.Àðáè èø áè è è, Ì .Áàèáí ÷è áááçá, Ç.Í à-è è àø áè è è, ì í çáí áá — Ø .Áñèáí èø áè è è, Ø .Ì ø ááè è äçá, Á.Áòí-áááçá è äð., éí ðí ðú á çáí è ñàè è òáí í áéø è é ò í í í í àðáðè àè è ì í ñáýðè è è í á í áí ó í áó÷í óþ ðááí òó ò í èüèéí ðó ýòí áí è ðáý.

Í áðáú á í í í ú ðè è èçó÷áí è ý ñááí ñè è ò í áñáí ì ðè í áàè áæàð ðí-áí í à÷àèúí è èø áðóçèí ñéí é í áó÷í í é ò í èüèéí ðè ñòè è è Äì è òðèþ Áðáè èø áè è è, è ññè ááí ááí è á èí òí ðí áí «Ñááí ñè è á í áðí áí ú á í áñ-í è»¹ í í èí æè è í à÷àè í è áàè í í àí ðáàè áí è á áñáí òí ðí í í áí ó í áó÷-í í í ó èçó÷áí è þ ì óçú èàèúí í áí ò í èüèéí ðà ýòí áí è ðáý. Í í ÷è

¹ Áðáè èø áè è è Ä. «Ñááí ñè è á í áðí áí ú á í áñí è». Óàè è è ñè, 1950 (í à áðóç. ýç.).

nōi ēāòèá í àçàà ó-, í ú é í ðāāí í ðāāāèèè ēí ì í ēāēní ú é, é í ðāðāēñ-
 òēí ēēí àðí ú é ì àòí à èçó-áí èyì óçú èāēúí í āí ò í ēüēēí ðā, ēí òí ðú é
 è ē, ā á í ní í áó í ðāāñòāāēáí í í é ðāáí òú .

Ñāðū, çí äy ðāáí òà í í çāí èñè è èçó-áí èþ ñāáí ñēí āí ì óçú èāēü-
 í í āí ò í ēüēēí ðā í ðí āāēāí à ÇĪ àèèàø àèèè.² Áóáó-è ēí ì í í çè òí ðí ì ,
 èàçāēí ñü áú , í í āí èæáí áú è çāèí ðāðāñí āàòüñy èèø ü ì óçú èāēü-
 í í é ñòðóéòóðí é ñāáí ñèèò í āñáí , òí òy èçí à-āēúí í æāí ðí yāèè ø è-
 ðí òó àçāēyāà í à yāēáí èy. Ī í āí áí í Ā.Àðāèèø àèèè, ÇĪ àèèàø àè-
 èè óéaçú āāāò í á í áí áóí àèì í ñòü èçó-áí èy ñāáí ñēí āí ò í ēüēēí ðā
 á ø èðí ēí ì ñí òēí éóēüòóðí í ì āñí āèðā è í àì á-àāò í óòü āāí yóí í -
 ì óçú ēí ēí āè-āñēí āí è ññēāāí āāí èy.

Äey è ññēāāí āàòäey ñāáí ñēí āí ì óçú èāēüí í āí ò í ēüēēí ðā í ā-
 ñí ì í áí í ú é é í ðāðāñí ðāāñòāāēyþ ò «Ī àðāðèàèü í ñāáí ñèèò í à-
 ðí áí ú ò í āñí yō» Ā.Àóí áāāçá³, ñí áðāí í ú á āàòí ðí ì āí áðāí y
 í áí áí í èðāòí ò ò í í àçāí è ā Ñāáí àòè. «Ī àðāðèàèü» í í çæá áú èè
 àèèþ -áí ú á èā-āñòāā āāāāí èy á ñáí ðí èè çāí èñáí í ú ò èì æā
 ñāáí ñèèò í àðí áí ú ò í āñáí⁴. Ī ñí áí á áí èì áí è à è ññēāāí āàòäey
 í áðāòè é í à è ñòí ðèþ Ááòèèèà è Äāèè, í à ñèàçāí èā í á Àì èðāí á,
 ñí áðāè áðāáí áéø èā è ñí áðāí áí í ú á í òí òí è-üè í āñí è (í áí í āí -
 ēí ñí ú á) è òí ðí āí ú . Áí āāāāí èè yóí āí òðóāà í ðāāñòāāēáí éí -
 òāðāñí ú é ì àðāðèàè í ñāáí ñēí ì áú ðā. Ñáí ðí èè ñí āāðāèò ñāáí -
 ñèè á òāèñòü í āñáí ñí áðóçéí ñèèì í áðāáí āí ì .

Ī ðāāí àòí ì í áó-í í āí è í ðāðāñā ðyāà è ññēāāí āàòäēáé ñòà-
 í í àèēí ñü èçó-áí èā ñāáí ñēí āí ì óçú èāēüí í āí àèèèèèòā í áðyāó ñ
 àèèèèèòā è áðóæò ðāāēí í í á Āðóçèè (Ī .Æí ðāáí èy, É.Éí ñāáàø àè-
 èè, Ý.Àðāèèí èäçá, Ī .Ī æñóðāāçá, Ī .Ø èèèèèèçá, Ø .Äçèäçèáóðè,
 Á.Äæí ðāáí āāçá, Ī .Èàèáí āāçá è äð.), áí àèèç çāēí í í ðí í ñòāé
 ì óçú èāēüí í āí yçú èā ñāáí ñèèò í àðí áí ú ò í āñáí (Ō.Àðāèèèí á,
 Ø .Āñēáí èø àèèè, É.Æāáí òè, Ā.× í òí í àèèèçá, Ī .× èäæāāāçá è äð.),
 í ðí áéàì ú ñāáí ñēí āí ì í í āí āí ēí ñèy (Ø .Āñēáí èø àèèè, Ā.× òèèèèèçá,

² Ī àèèèèè èèèè Ç. «Ī í , í óòāø āñòāèá á Ñāáí àòèþ è ñāáí ñèèè áí àðí áí ú á
 í āñí è». āaç. «Ī āāðèy» 1903, ¹ 175.

³ Àóí áāāçá Ā. «Ī àðāðèàèü í Ñāáí ñèèò í àðí áí ú ò í āñí yō». Óāèèèèèè,
 1950.

⁴ Àóí áāāçá Ā. «Ñáí ðí èè Ñāáí ñèèò í àðí áí ú ò í āñáí ». Óāèèèèèè, 1957

Ì .Æí ðááí è ý, Ì .β ø àè è è, Å .× í ò í á è è à ç á, È .Æí ðááí è ý, Å .Ã ñ ð è ø à è è è, Ò .Ã á è ñ í è ý, Í .Ø á á è è à ç á è ä ð.), ñ á á í ñ è è á í à ð í á í ù á ì ó ç ú è à è ú í ù á è í ñ ð ð ó í á í ò ú (È .Å æ á á à ð è ø à è è è, Ì .Ø è è à è à ç á, Í .× è ä æ á á á ç á, Ä .Æ è à è à ç á, À .Ì ñ ò à è à ç á è ä ð.), í ñ á á í í ñ è ð ä ð ç è í ñ è í é è, á - à ñ ò í í ñ è, ñ á á í ñ è í é ò í ð á í ä ð á ò è è (È .Ã á á ð á í à à ç á, Å .Æ æ á á ð è ø à è è è, Ä .Ò á ò à ð á à ç á, Å .Æ æ á í à è è à ç á, Å È í è à è à ç á, Ì .β ø à è è è, À .Ñ à í ñ í à à ç á, Å Ñ à í ñ í à à ç á è ä ð.).

È í í è ð á ó í ð á í á í ò í ò ú í í ñ á ý ù á í ù « Æ ð ç è í ñ è è í ò í ò í è - è é ý í í ñ » Å .Æ è ð ñ à è à à ç á⁵ è à è í è í ì í á ý ð á á í ò à Ì .Ã ó ð á ñ à ø à è è è « Ñ á á í ñ è è é í ò í ò í è - è é ý í í ñ »⁶.

Å ð á á í ò à Å .Æ è ð ñ à è à à ç á, í à ð ý ä ó ñ ä ð ó à è è í à í í ð í ñ à í è, ð á ñ ñ í ò ð á í ù è í í è ñ á í ù ñ á á í ñ è è á í ò í è - è è ò ð á á è ò è è è ò í ð í á í ù, è ñ ñ è á á í á á í ù ð á è è à è í ç í ù á á á ð í á á í è ý è í ð á á ñ ò à à è á í è ý ä ð ç è í á ý ç ú - à ñ è ó ð è ò ð è ñ è à í ñ è ó ð ý í í ò è, í ð á ð à è ò á ð è ç í á á í ù á á ð í è ä ð ç è í ñ è á í ò í ò í è - è á á í ý í í ñ à, ð á ñ ñ í ò ð á í ù á á í á ð á ç ò ú í í ò í í á í à í à í ý ò í è é í á à ñ á í è ð í í á í ý í í ñ à, í ð í á í à è è ç è ð í á á í ù ñ á ý ç á í í ù á ñ í ò í ò í è ó ó á í æ á ñ ò á á í í ù á í á ð á ç ú í á ð á ç ò í á ó ñ ó í í é ñ è í á á ñ í í ñ è.

À è í è í ì í á ý ð á á í ò à Ì .Ã ó ð á ñ à ø à è è è « Ñ á á í ñ è è é í ò í ò í è - è é ý í í ñ » — ý ó í ý ó í í ð á á ò è - à ñ è è é í - à ð è, á á ó í ð é í ò í ð í á í í ä ð á í è - è à à á ð ñ ý è í í ñ ò à à è è à è í í á í è è ð á ç í ù ó è ñ ñ è á á í á à ò à è á é (á í ñ í í á - í í ñ — Å .Æ è ð ñ à è à à ç á è Ì .× è é í á á í è) í ò í í ñ è ð á è ú í í í ò í ò í è - è á á í ý í í ñ à. Å ð á á í ò à í á á ú ý á è á í í æ á í ð í á í - à è á í á í á í í í í á í í á ð á ç è ý ñ á á í ñ è í á í ò í ò í è - è á á í ý í í ñ à, í á á è á í ù ñ á ý ç è ì á æ á ó í ò í ò í è - è è è ò ð á á è ò è ý í è è ó í è ú è é í ð í ì, í í - ò è è á í í ð è ð í á á í à ì ó ç ú - è à è ú í á ý ñ ò í ð í í á á í í ð í ñ à. Ñ ó -, ò í ì á ñ á á í ý ó í á í, à è í è í ì í ù é í - à ð è Ì .Ã ó ð á ñ à ø à è è è í í ñ è ò á í è ú ø á ò á ð à è ð á ð í á ú á á í á í ç ð á - í è ý, - à í ì í í í á ð á ò è - à ñ è í á í è ñ ñ è á á í á á í è ý.

Ì í ì è í ì í ó ç ú è í è í à è - à ñ è è ò ð á á í ò, à è ñ á á ð á í ò í ç í à è í ì è è ñ ý ñ ð á á í ò à í è ä ð ç è í ñ è è ò è í á ä ð ç è í ñ è è ò ý ó í á ð á á ó í á è ý ó í í è í á í á í ð í ø è ú ó á á é í á è ñ í á ð á í á í í ñ è, à ò à è æ á ð á á í ò à í è ñ í á ò è à -

⁵ Å è ð ñ à è à à ç á Å . « Æ ð ç è í ñ è è é í ò í ò í è - è é ý í í ñ ». Ó à è è è ñ è: è ç á. « Ì á ó í è á ð á á á », 1964.

⁶ Å ó ð á ñ à ø à è è è Ì . « Ñ á á í ñ è è é í ò í ò í è - è é ý í í ñ ». À è í è í ì í á ý ð á á í ò à (ð ó è í í è ñ ú), 1989.

èè nòr á ðaçí ú ò ï ðí ò àññéé, èí òàðãñóp ù è òñý Ñààí àòè. Í áø è ðí àý èè òáðãòáòðã, èí àþ ò àýñý í à ààí í óþ òàì ó, ýãñòáòáò, ÷òí àí á àí è- ì àí è ý í á í òàèí ñü ò àèðè-àññé è í è í áí í ãí ààæí í ãí àí ï ðí ñà è ñ- òí ðèè, ààí àðãò èè, í àù àñòááí í í ãí àú òà è èóèüòòü Ñààí àòè.

Èàè àè àèì, í òí òà è ñò í ðí è ðí ààí í ú á á ðaçí ú ò ðããèí í àò Æð- çèè ñàýçàí í ú á ñí áé òðãàèèòèè á òí ì è èè è í ì ì ðàèóðñà è çó-áí ú ó-, í ú ì è-è ññèááí ààðäè ýì è ðaçí ú ò ñò áð í áóèè ì ðí ø èü ò áàèí á è ñí àðãàí àí í í ñèè. Áãç è çó-áí è ý è ò ðãááí ò í ááí çì í æí í ì ðí ááá- í è á èþ áí ãí è ññèááí ààí è ý, èàñàþ ù àáí ñý Ñààí àòè.

Í àñì í òðý í à ýòí, á è çó-áí è è í òí òí è-üáè èóèüòòü, èàè è í- ñòèòòèè í àèüí í ãí ýàèáí è ý, àñ, àù, ì í í ãí ááèü ò í ýòáí, àí ñ- ì í èí áí è à èí òí ðí ò ñòààè ò òãèþ í ðããñòààèáí í àý ðãááí òà.

§2. Í àòí àí èí àè ÷áññé è á í ñí í áù è ññèááí ààí è ý

Í ñí í áí í á í àí ðããèáí è à ñí àðãàí àí í í è ýòí ì ì óçü èí èí àè è èàè èí òáðãàèñòèè èèí àðí í è í áóèè — ýòí è ññèááí ààí è à ì óçü èàèüí í ãí ýàèáí è ý á ñí òèí èóèüòòü í ì àñí àèðã. Äèý ýòí ãí í í à àí àñòá ñ ì óçü èí èí àè áé è ñí í èüçòáò ì àòí àí èí àèþ è ðãçóèüòáòü è ññèááí- ààí è ý ñí áæí ú ò ñí áé àèñòèè èèí — áí òðí í í èí àèè, ýòí í èí àèè, è ñòí ðèè, àðòáí èí àèè è ò.á. Í àñòí ýù àý ðãááí òà ì ðããñòààèýàò ñí- áí è í ì ì ú òèó è ññèááí ààí è ý ñààí ñéí ãí í òí òí è-üááí ò í èüèèí ðà è ì áí í í á ýòí ì í èàí á.

Í àòí àí èí àè ý ðãááí òü í ì è ðããòñý, ñí áí í è ñòí ðí í ú, í à í í ú ò àðóçèí ñèèó ó-, í ú ò í ðããàü áóü àáí ì ì èí èáí è ý è ñí àðãàí àí í í ãí í àðèí àà — ò í èüèèí ðè ñòí á, òáí ðãðèèí á è è ñòí ðèèí á ì óçü èè, èí- òí ðü è í áí àù, ì àè ññáðòáí òí ì á ðãññì í òðáí í í è á í ðããàü áóü àí í àðããðãò á èè òáðãòáòðã; ñ áðóáí è ñòí ðí í ú, ó-ðáí ú ì àòí àü è ðãçóèüòáòü è ññèááí ààí è ý ðóññéí è è çàí àáí í è ýòí ì ì óçü èí èí àè è è èóèüòòü í è áí òðí í í èí àèè.

Á í ðí òáññá í ñóü àñòáèáí è ý àáí í í è çààà-è ààòí ð ðãááí òü ðãçáàèýàò í í çèòèþ È. Çàí òí àñéí ãí, èí òí ðü è á ñáí áé òáí ðèè í «Ñéí òáòè ÷áññé è í àðãàèè ãí á» ñòààè ò çààà-ó: ñáèèèèòü àðòá ñ áðóáí ì ðóññéóþ (ì í æí í ñèàçàòü, àí ñòí ì í-ááðí í áé ñéóþ) ò í èü- èèí ðè ñòèèó (ò.á. ì óçü èàèüí óþ ýòí í àðãò èþ) è çàí àáí óþ ì óçü èí-

ei æp , m̄ ÷ãðàòù ì óçú èàèúí í -ò í èüèéí ðè ñèè ÷ãñèè è è ýóí í ì óçú èí -
 éí æ ÷ãñèè è í í àòí àú ñ í ðè àèá-áí è àí òí . «ñéí òàðè ÷ãñéí é í àðà-
 àè àú ù ».⁷ Ýóí óí è àãðñàèúí ù é ì àòí à è ññèááí ààí è ýì ì í ãí ñòí ðí í -
 í àáí ýàèáí è ý, éí òí ðú é í ðè áí àè ðè éí òàðáí ù ì àú áí ààí á ðáçóèüòà-
 òà ñí àí àú áí è ý ðáçèè ÷ í ù ò ì í áí è é, í í éí æáí è é, è ááè, òáí ðè é è òà.

Í ðí àáááí è á ýóí í ì óçú èí éí æ ÷ãñéí áí è ññèááí ààí è ý, á ñáí þ
 í ÷ãðááú, í ááí çí í æí í í ðáãñòààè òú ááç ó ÷, òà áí ððí í í éí æ ÷ãñèè ò
 í í àòí áí á, í ððáæáí í ù ò á í ñí í áí ù ò í í éí æáí è ý ò áí ððí í í éí æ ÷ãñ-
 èè ò òáí ðè é XIX-XX áá. Ýòè òáí ðè è ñó í ðí óèè ðí àáí ù í á í ñí í áá
 è çó ÷ áí è ý áú òà è ððáàè òè è òáð í áú áñòà, éí òí ðú á áí ñè ò í í ð
 í ñòàþ òñý í à òí é ñòóí áí è ðáçàè ðè ý, í à éí òí ðí é ñòí ýéí ñááí ñéí á
 í áú áñòáí á òí áðáí ý, éí æà í òí òà è, ñí í òáãðñòááí í í, áú í í éí áí è á
 ñáýçáí í ù ò ñí áé í áðýáí í ñòáè è ì áéí æè çí áí í í áàæí í á çí ÷ áí è á.

Ýóí í áðàð è ÷ãñèè á àáí í ù á í í áðááðæááþ ÷ ÷-òí í á ðóááæá XIX-
 XX áá. á ñááí ñéí ì í áú áñòáá áñ, àú, æè áú áú è è ðí áí áú á è
 í èáí áí í ù á í òí í ð áí è ý, áðááí áé ð è á ááðí ááí è ý, í ðáãñòààè áí è ý è
 í áú ÷ àè. Áè ý è çó ÷ áí è ý è óèüòòðú òàéí áí í áú áñòáá í ðè ì áí è ì ù
 ýáí è þ òè í í è ñòñèàý, àè ò ò óçé í í è ñòñèàý è ñòðóé ò óðàè è ñòñèàý òáí -
 ðè è, è ç éí òí ðú ò ááóí ð ðááí òú í áðáú ááðñý é í áí áóí àè ì ù áè ý
 è ññèááí àáí è ý í í éí æáí è ý ì è ñí ÷ãðááð è ò ò í í ñðááñòáí òí . «ñéí -
 òàðè ÷ãñéí é í àðáàè àú ù » . Èì áþ òñý á àè áó ì àòí àú è ññèááí àáí è ý
 Á.Òáé éí ðà, Áæ.Óðáçáðà, É.Èááè-Ñòðí ññà è áð, éí òí ðú á í í í æè
 àè ññáððáí òó í ñí ù ñèè òú ñááí ñèè é ò í èüèéí ð è àè í éí á ñí çí áí è ý è
 ì óçú èàèúí í áí í í ù òà áðááí áé ð áé áðóçéí ñéí è ýóí í áðàð è ÷ãñéí é
 áðóí í ù ñó ÷, òí ì á, áú òà, ððáàè òè è, í ðè í òè í í á òóáí æáñòááí í í áí
 è ì óçú èàèúí í áí ì ù ð éáí è ý, í ñí ááí í í ñòáè í ñè òè èè.

È ññèááí àáí è á ñááí ñèè ò ððáàè òè è í áæýáí í í í èàçú áàáð, ÷-òí
 í òí òí è ÷ è ì áðýáú è ñéè þ ÷ è ðáèúí í ì í í áí ÷ è ñéí áí í ù á, ì í í áí í áðáç-
 í ù á, çà ÷ áñòóþ ñòðáí í ù á è, í à í áðáú é áçæýä, í áí áú ýñí è ì ù á. Á
 í ðí óáññá í í è ñéè è ñòí éí á í áðýáí á í áí í ðáááè, í í í áí í ðí è ñ-
 òí æááí è ý ñàí ù ì í í áóí áýù è ì ì àòí áí í ýàèýáðñý ñðááí áí è á ñ
 ñí òðáí è áð è ì è ñý ó ðáçí ù ò í áðí áí á í í áí áí ù ì è ðè òóàè àí è,

---

⁷ Zemtsovsky I. *An Synthetic Paradigm. Ethnomusicology*, 1997. socioculture.googlepages.com

í ðe-èí ú áí çí èéí í ááí èýéí òí ðú ò áí èááèèè ì áí áá èçááñòí ú èèè
 í ðááí í éí æèðáéúí ú. Ça-àñðóþ ì í áéí í í áí àðòæèòú ááññí í ðí ú á
 í àðáèèáèè ì áæáò ñááí ñéèì è í òí òí è-ùèì è ðèòóáèì è è í ðááñòáá-
 éáí èýì è äðááí áéø è ò í àðí áí á ðàçí ú ò ðááèí í í á Æðóçè è ì è ðà.
 Ñ ýòí è òí -èè çðáí èý, á í ñí ááí í í ñòýò í òí òí è-ùááí áú ðà áí í éí á
 áí çí í áéí í í áéòè èèþ - é í áéí òí ðú ì ñááí ñéèì òðááèòèýì .

Ñ áðóáí é ñòí ðí í ú, Ñááí áòè è æèáóú áý òàì ýòí í áðáò è-áñéáý
 áðóí í à ýáèýáðñý í í ñè ðáèáì í àðí áí í é éóèùòóðú í -áí ú áú ñí éí áí
 óðí áí ý, éí òí ðáý í àðýáò ñ ááðí ááí èýì è è í áðýááì è, ñí ááðæá-
 ù èì è ýéáí áí òú áí òðè ñòèáí ñéí é ðáèèæè è è í áðáçòáì è ì óçí-
 èáéúí í áí òáí ð-áñòáá, í ðááñòááéáí à è áí áàðáéø èì è òðááèòèýì è
 è í àì ýòí èèàì è òðè ñòèáí ñéí é éóèùòóðú (áðòè ðáéòóðà, æèáí í è ñí,
 þ ááèèðí í á ááéí è áð).

Í í í í áí èþ È.Èááè-Ñòðí ññà, í ðèí òèí è áéúí í á í òèè -è á éóèù-
 óðð ýòè ò í àðí áí á í ò ðáðí è-áñéè ðàçáèòú ò òè áèèèè çàòè è ñí ñòí è ð
 á òí ì , -òí í í è í ðèáí òèðí ááí ú í à ñí òðáí áí è á òðááèòèè.⁸

Á ñí ì ðááñòááèè ñ í àðí áí éí æèáé ñí áðáí áí í í é ñí òèí éóèùòóð-
 í í é áí ððí í í éí æèè, ñááí ñéè è í òí òí è-è è ì óçí èáéúí ú é ò í èüèéí ð ðáñ-
 ñí í ððáí á ðááí ðá í á òí èüèí èàè í áéè è ò áí í í áí , ýáèáí èá, à è ññéá-
 áí ááí èàè ðáçóèùòà ñí òèí éóèùòóðí í é ñðááú , í ñí ááí í í ñòáé ñí çí à-
 í èýí áú áñòáá, í ðèí òèí í áì ú ø éáí èý, òáðáèòáðà, í ñèòèèè.

Í í èðáýñú í á «ðáí ðèþ ì ú ø éáí èý»⁹, æè ññáððáí òí ì ðáññí à-
 òðè ááþ ðñý òðè ýòàí à ðàçáèòèý ñí çí áí èý -áéí áá-áñòáá á òðá-
 áèòèí í í ì ñááí ñéí ì í áú áñòáá: ì ááè -áñéèé, ðáèèæèí çí ú é è
 í áò-í ú é è í í áðááðæáááðñý, -òí á ñááí ñéí é ááè ñòáè èðáéúí í ñòè
 í ðí ñéáæè ááþ ðñý ýéáì áí òú áñáð òð, ò ýòàí í á.

Í à í ñí í áá èçó-áí èý ñóú áñòáóþ ù ááí í àðáðè àèá àáò ð ðáññóæ-
 áááò í òí ðí ø í ñí òðáí è áø áéñý á Ñááí áòè òðááèòèè, òí òý òí , -òí
 ñí òðáí èéí ñí, ðáññí í ððáí í èèø ú èàè ò ðááì áí òú, ñáí áí áðàçí ú á
 «í ñòðí áèè», éí òí ðú á áðóí í èðóþ ðñý áí èðóáí í ðáááé, í í í áí ýáèáí èý.
 Ì áæáó í èì è, í ðááí í éí æèðáéúí í, èçáðááèá áú èà ðáñí áý ñáýçú, òí -
 òý á í áñòí ýú áá áðáí ý í í è òðóáí í óéí àèì ú. Í à í ñí í áá èçó-áí èý

⁸ Èááè-Ñòðí ññÈ. www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Lev-Str/22.php

⁹ Óðýçáð Ä. Çí éí ò áý ááò áú, Ì í ñéáá. È çáðáèèèñòáí í í èèòè-áñéí è
 èèðáðòóðú. 1983.

yoi í ððao è -añèè ò, è nòí ðè -añèè ò, aððái éí ãè -añèè ò, yçú éí ááá -añèè ò è òà. áái í ú ò è í áò -í ú ò í ðáái í éí æái è è ññè áái áaðáè ú í ú ðààòny í ðí è çááñòè í í ðáááè, í í óþ ðáéí í ñðóéóèþ ýáéái è é. Ñ yoi è óáèup á è ññè áái áái è è çáááè ñðái áái ø è ðí éí ðáñí ðí ñðái, í í ú é ñðááè òí. ýái èþ øè í í è ñòí à í áòí ä è çó -ái è ý «í áðáæ è ðéí á»,¹⁰ í ðè çí àþ ù è é æè áú í ñáè áaðáè ú ñðái í í ðí ø éí áí ýáéái è á, í áðái áñ, í í í á ñí áí í é ñðááè è ðaçáè ðè ý é óé ú óðú í à áðóá á. Í áí í é è ç çááá - á è ññáððàò è ýáè ýáòny ðáéí í ñðóéóè ý í í ðáááè, í í ú ó ýáéái è é áðáái áéø áé ñáái - ñéí é é óé ú óðú í í ñðááñðái í í áðáæ è ðéí á, áí ø ááø è ø áí ÖÖ ááèà.

Á ðáái òá ðáññí í ððái ú í áðái í à - áè ú í ú á ñáyçè ñí é ðóæàþ ù áé ááè ñðáè ðáè ú í ñòup, áí ñè ò í í ð ñí ððái è áø è ány á ñí çí áí è è ñáà - í í á, í áú ýñí áí ú ðaçè è - è ý í áæ áó òí. «áí ðý - è í » è «òí éí áí ú í » í áú áñòái è (É ááè - Ñòðí ññ) è í ðááéí æái áí áè è ç ñí áðái áí í í áí ñí ñòí ýí è ý ñáái ñéí áí í áú áñòáà, éí òí ðí á í í ñáè áái ú í ñòà, ðny «òí éí áí ú í ».

È ñòí áy è ç áú ø áñèaçái í í áí, í óçú è áè ú í ú é áí áè è ç ñí áðái í í áí í áðáðè áèà áèèþ - ááò í áéí áè é ó, è áái - ááðí í í è þ, í áððí ðè òí, è á - áái ø è è ñáái ñéè ò í òí é - ú è ò óí ðí áí áí á, áí í ðí ñú í í í áí áí éí ñè ý è éí í ðáéí áò è è áí éí ñí á, á ðàè æá ó í ðí ó è ò è ñí í éí áí è ý (óí ðí áóp è è è ñí éí, í áí í - è è è ááóí ðí áóp, ñéí ñðóí áí ðáè ú ú ñí í ðí áí æáái è áí è è è ááç í ááí è òà.), ñí ñðáà è ñí í éí è ðáé áé (æái ñé è é, í óáñéí è è è è ñí áø áí í ú é) è í ñí áái í í ñòè óí ðái áðáò è - añéí áí ñé è ááà.

Æ à á á II

§ 1. Ñòðóéóððà í óí óí è - ú è ò ððááè ø è é

Í óí òá — í í í áí í è áñòí áú é ó áí í í áí è, ñí í ðááò ñðái í í, í í í - áí áðái í ú é í ðáái áð è ññè áái áái è ý è àè «í óí óí è - ú ý é óé ú óððà», éí - óí ðáy í áú ááé í ýáð áñá í óí óí è - ú è ððááè ø è è: ñáyçái í ú á ñí óí óí é ááðí áái è ý è í ðááñðááè áí è ý, í áðýáú è í óí óí è - è é ó í é ú é í. ð. Í í - ñé áái è é, á ñái þ í - áðááú, áèèþ - ááò í í ñáyú, í í ú í á í óí òá í á ðaçóú óñòí í é ñéí ááñí í ñòè è í óçú è è.

Í í æí í ñé à ç à òú, - ðí á í óí óí è - ú áé é óé ú óððà ñó í é óñè ðí áái à ñéí æ è áø áyñý á ðá - áí è á ñòí è áò è í í á áè ú áí ñí ðè ý ðè ý í è ðá ñáà -

¹⁰ Óáéíí ð Ý.Á. Í áðái áú ò í áy é óé ú óððà. Í í ñé áá. «È çááðáè ú ñðái í í è è ðè - añéí é è è áðáðóðú », 1989.

í àì è — í áí í é è ç äðááí áéø è õ äðóçèí ñèè õ ýòí í äðáò è ÷áñèè õ äðóí í . Ñáyçáí í ù á ñ í õí òí é ááðí ááí è ý è í ðááñðááèáí è ý í òðá-æàð òì ù ø èáí è á, ì ñèòèéó, í ñí ááí í í ñòè ðáèèæèí çí í ñí ñí çí áí è ý ñááí í á; í õí òí è ÷ùè í áðýáú è ðèðóàèú áú ðáæàð ò òí òí í ø áí è á ñááí í á è ì í ðáèè, í ðááñðááí í í ñòè, ñí ðááááèèè áí ñòè, áí áðó è çèó, í ðáááðáèúñðáó è ááðí í ñòè, í áí è ì ñèí áí ì , í òðáæàð ò è õ ñè ñòáí ó òáí í í ñòáé . Á ì óçú èàèúí í ì ò í èúèèí ðá æá çàí á÷àðèáí í òóáí-æáñðááí í í á è ì óçú èàèúí í á ì ù ø èáí è á ñááí í á, í ááú áñðáè , í í í á á í áðí áí ù õ ñòè òáð, ñéàçáí è ýò, ñéàçèàð, ì è ò áð, í í ñèí áè òáð, çáááèèàð, çááí áí ðáò è, ñàì í á æéááí í á, á í õí òí è ÷ùè õ õí òí áí áàò . È ñòí áý è ç áú ø áñèèàçáí í í áí , ì í áéí í ñááèàòú áú áí á, ÷òí ñááí ñéàý í õí òí è ÷úý éóèúóððá í ðááñðááèýáò ñí áí é, ñ í áí í é ñòí ðí í ú , ì è èðí ì í ááèú ì è ðí áí ñí ðè ýðè ý ñááí í á, á ñ áðóáí è — í í ðáááè , í í óð ñòðóéóððó, ýéáí áí òú èí òí òí é ñáyçáí ù í ðè ÷èí í í-ñèááñðááí í ú ì è í òí í ø áí è ý ì è . Ñí í òááñðááí í í , í ðè á , è çó÷áí è è àè ññáððáí ò ò ðè ááááàð è ì áòí áó ñòðóéóððáèè ñòñèí áí è ññè ááí-ááí è ý, ðáçðááí ðáí í í áí ò ðáí óóçñèè áí ððí í í èí áí í Èèí áí ì Èá-áè-Ñòðí ññí ì áè ý è çó÷áí è ý ì ù ø èáí è ý ýòí í ñà è ááí ñí òèí éóèú-óððí í é æèçí è¹¹ (ñí . ñòáí ó í à ñòð . 88) .

Ááá ñí ñòááí ù õ ýéáí áí òá í õí òí è ÷ùè õ òðááèèèè — ááðí ááí è ý è í ðááñðááèáí è ý í áðí áà è è õ í áðýáú — ñàì ù á ñòú áñðááí í ú á, ó óí ááì áí òáèúí ù á, í ò í è õ í ðí è ñòáèàð ò áðóáè á ýéáí áí òú . Áì áñðá ñ ðáì , í ÷áí ù òðóáí í í ðí ááñòè , í óñòú áàæá óñèí áí óð , ááí áðèàòèèí í í óð èèí èð ì áæáó ýòè ì è ýéáí áí òáì è , ò.è . í í è ðáñ-í í áçàè ì í ááè ñòáóð ò è çà÷áñòóð í áóñèí áèèèàð ò áðóá áðóáá . Ó óí è òèð «í áóñèí áèèèáðáèáé» í ðèí áðáðàð ò ááðí ááí è ý è í ðááñðááèáí è ý, í í ñèí èúèó í í è ááðóð í à÷áèí è çí í áñí çí àðáèúí ù õ í ù óú áí è è í áðáí áú òí í áí í áú áñðáá , è á ðáçóèúðáðá í í ñòáí áí-í í áí í í çí áí è ý ÷áèí ááèí í í èðóæàð ù áé ááé ñòáè ðáèúí í ñòè ò í ð-ì è ðóð òñý èáè í ñí çí áí í ú á áçæýáú , èí òí ðú á, ñí ñáí áé ñòí ðí í ú , ðááèèèçóð òñý á í áðýááð . Óáèè ì í áðáçí , áèðóóáèúí áý ðááèú-í í ñòú, ÷áðç áí í áðáæáí è á èð ááé, áí áñðá ñ ðí ñòí ì èà÷áñðáá è õ ñí çí áí è ý áú èè áááòñý á ò í ðí è ðí ááí è á í ñýçááí í é ðááèúí í ñòè

¹¹ Èááè-Ñòðí ññ È . www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Lev-Str/22.php

— éí í èðàòí ù ò í áðÿáí á, ÷òí, á ñáí þ í ÷áðááü, á í ðí òáññá ò í ð-
 ì èðí ááí è ÿ óóáí æáñòááí í í -ÿñòáðè ÷áñéí áí ì ù ø éáí è ÿ ÷áéí ááèà
 ì ðáòáí ðÿþ òñÿ á í áðí áí í ì óáí ð÷áñòáá.

Ì áòí á ñòðòéòóðáèè ñòñéí áí áí àèèçà, í áí à è ç í áðáü ò í í ù ò í è
 è ñí í èüçí ááí è ÿ éí òí ðí áí á áðóçè í ñéí é ÿòí í ì óçü éí éí àè è í ðáá-
 í ðéí ÿà à í áñòí ÿü áé ðááí òá, áàè áí çí í æí í ñòü è ññéááí áàðáþ
 áü ÿáèòü ì í í áí í èáñòí áóþ ì ðèðí áó ñááí ñéí áí í òí òí è ÷üááí ÿí í ñà,
 óñòáí í àèòü ááí áðè ÷áñéóþ ñáÿçü ì áæáó ÿòè ì è í èáñòáí è è ñí ç-
 áàòü í áó÷í óþ èáððè í ó ñí òè í èóéüòðí í áí éí í òáèñòá ááí ñòü áñò-
 áí ááí è ÿ.

**§2.1. Ñáÿçáí í ù á ñ í òí òí é áðááí áéø è á ááðí ááí è ÿ è
 ì ðááñòááé áí è ÿ**

Ì ðè ðáññí í òðáí è è í òí òí è ÷üè ò òðááèòé è è ò óóáí æáñòááí -
 í í áí áí í éí ù áí è ÿ — í òí òí è ÷üááí ÿí í ñà á ðááí òá ó÷áí ù ñí -
 í áðáæáí è ÿ ðáçè ÷í ù ò ó÷, í ù ò, ñí æáñí í éí òí ðü ì è ññéááí áà-
 òáèü, èçó÷áþ ù è è éóéüòðó í ì ðáááéáí í í áí í áðí áà, á í áðáóþ í ÷á-
 ðááü, áí èæáí áí è éí óòü á í ñí ááí í í ñòè ááí ì ù ø éáí è ÿ. Á ðááí -
 òá í ðááñòááéáí í áí èüø í á éí èè ÷áñòáí ò áèòí á èàè è ç ñí áòèàèü-
 í í è èè òáðáòóðü, òáè è è ç ðáññéàçí á í òí òí è éí á-ñááí í á è è ò í í -
 òí í éí á, à òáèæá í ááòí á, éí òí ðü á òáðáèòáðèçóþ ò ñááí ñéóþ òðá-
 áèòèþ í òí òü è í æèæéÿþ ò ñí òðáí èáø è áñÿ ñááí à è ì áðááí áéø è á
 ðáèèáéí çí ù á ááðí ááí è ÿ è ì ðááñòááéáí è ÿ, í ððáæáþ ù è á í òí í -
 ø áí è á ÷áéí ááèà è í ðèðí áá è áèáñòáóþ ù è ì á í áé ñèèàí .

Á ðááí òá ðáññí í òðáí ù áðááí áéø è á ì áàè ÷áñéèá ì ðááñòáá-
 éáí è ÿ ñááí í á, èàè «áí ì áí í áðè ÷áñéèá», èèè «è ì òáðè áí ù á», òáè
 è «éí í òááèí çí ù á», èèè «çàðáçí ù á».¹²

Ì í ñéí èüèó æèçí ü í áðáí áü òí í áí ÷áéí ááèà áü è á í áí òááèè ì à
 í òí òí òü, ì áàè ÷áñéèá «í í áðáòèè», á í áðáóþ í ÷áðááü, áü èè ñáÿ-
 çáí ù ñ ÿòè ì ì ðí òáññí ì .

Á ñáÿçáí í ù ò ñí òí òí é ñááí ñèè ò ááðí ááí è ÿ è ì ðááñòááéáí è ÿò
 ÿáí í ì ðí ñí áòðè áááòñÿ ñéáá áí ì áí í áðè ÷áñéí é ì áàè. Ì ðè ì áðí ì
 òí ì ó ÿáéÿáòñÿ òáí . «í òí òí è ÷é è ÿçü è», éí òí ðü é, ì ðáááá, á í áñòí ÿ-

---

¹² Óðÿçáð Ä. Ç éí ò áÿ ááò áü, Ì í ñéáá. È çáàðáèüñòáí ì ì èè ðè ÷áñéí é
 èèòáðáòóðü . 1983.

ù áá áðái ý ní ððái è èñý òí èüèí á ááðàçñèí ì è í ñàðèí ñèí ì í òí òí è-
 ùáì áú ðó, í í è á ñááí ñèí é ááé ñòàè ðàèüí í ñòè ýáñòááí áí ááí ñèáá,
 ùòí áú ðàèááðñý á áí çááðæáí è è í òí òí è èí á-ñááí í á í ò í ðýì í áí
 òí ì ì è í áí è ý ì òí òí è ùááí í ðóæèý, è ì áí è áí áá æèáí òí ù ò è ñàì è ò
 í àçááí è è æèáí òí ù ò; è è è á áí çááðæáí è è ùáí í á è ò ñàì áé í òí í á-
 ðááðæááí è ý ò áè ðà ó òí áá ùáéí ááèá í à í òí ðó è í ò óèàçáí è ý ì áñò
 í òí òú ; à ðàèæá á í ñí áí ì í òí í ø áí è è í òí òí è èà è ùáí í á ááí ñàì ùè
 è è í ðóè òè è è ñí í áè ááí è ý ì í áðáá í òí òí é, èí òí ðú á, í í ì í áí è þ
 ñááí í á, í áè áááè è ðí ðí ùáñèí é ñèèí é è í í áñèàçú ááè è í òí òí è èó,
 á èáéí é ááí ù è á èàèóþ ñòí ðí í ó í ðááí í ùè ðàèüí áá áú èí è áðè. Ñ
 í í çè òè è í áúáè ðè áí í é ðááèüí í ñòè í à ðáí í è ò ñòóí áí ýò ðàçáè ðè ý
 ùáéí áá-áñèí áí ì ù ø èáí è ý ñí í áè ááí è á è ááé ñòàè ðàèüí í ñòú áú è è
 í áí ðááè è ì ù áðóá í ð áðóáá. Ñèááí áà ðàèüí í, á ñí í ðááðñòàè è ñ
 í ðèí ðè í ì «í í áí áí í á í ðè òýæ áááò í í áí áí í á», áí áðái ý í òí òú
 æèý í òí òí è èá-ñááí à ì èí òí á ñí í áè ááí è á í ðááááú áéí í áóáà-ó.

È ñòí áí í é òí ùáéí é «èí í ðááèí çí í é» ì ááè è ýáèýáðñý áí çááé ñòàè á
 í à ðá í ðááí áòú, èí òí ðú á èí ááà-òí í ðááñòááèýè ñí áí é í áúáè ðí à-
 æè ùáñèí áí áí çááé ñòàè ý, í àí ðè ì áð, í à áí èí ñú, èí ñòè, ðí áá è òí . Èþ-
 àè ááðè è è, ùòí í áóí áýù è áñý áí èáí á áðái ý á ðáí í é ñáýçè ì ðááí áòú
 ááæá í í ñèá í ðàèááí è ý í ðí áí èææè èí í ðàèè ðí ááòú áðóá ñ áðóáí ì
 è ñè òí í ì í ù ùþ áú èí áí çí í æí í òí ðááèýòú í áúáè òí ì áí çááé ñòàè ý.
 Í ñí í áí í é í ðèí òèí èí í ðááéí çí í é ì ááè è í áæýáí í ááí í í ñòðè ðóáðñý
 í à ì ðè ì áðá Ñááí áðè: á ááðá á ñááðóúáñòáñòááí í ù á ñè è ù ðáò í á-
 í áóø ááè, í í ù ò í ðááí áòí á, èí òí ðú á èí ááà-òí èí í ðàèè ðí ááè è ñ
 «í áúáè òí ì áí çááé ñòàè ý» í òí òí è èá — çááðái . Ñááí ù í ñí ááí í í
 ááðáæí í í òí òí ñè è è ñú è ùáðái ó è ðí ááì áè ùè, èí òí ðú ì è è ñááí áí ý
 óè ðáò áí ù ñòáí ù áí ì í á í òí òí è èí á; è è ù è è æá çááðý ùáñòí
 í ðááðáú áè è áí ðè í í ñýù è è óáà-ó «àí óéáò» è áñááá í í ñè è è ñí áí é.

Í áðáèèáèüí í ñí ðí óáññí ì ðàçáè ðè ý ì ù ø èáí è ý è ñàì í í í ðá-
 ááè áí è ý í áðái áú òí ù é ì ááè çí í òí ø, è í à çááí è è í èáí . Í ááè è
 ñòàè à í ðí ðè áí ñòí ýòú ðáè è æèý, æèááí í á í àçí à-áí è á èí òí ðí é —
 óñòáí í áè áí è á áí áðí áí ðáñí í èí æáí è ý òí ðááèýþ ù è ò Áñáè áí í í é
 ñè è è ùáéí ááèó.

Óí òý á Ñááí áðè, ðàè æá, èáè á áðóáè ò í áú áñòááò ýòí áí ðè í à,
 ùáéí ááè í á ñí í ñí ááí í í èí í ñòúþ í ñáí áí áè ðúñý í ò ì ááè ùáñèí áí
 ì è ðí í ù óú áí è ý.

Yoi ò yòai ðaçàè èè y ní çí àí è y nàái nêí ãí í àú ànòà ààòí ð àñèää çà Æ. Ì áí àí í àçú àààð «ðáèè àèí çí úí ì ààèçí íì ». ¹³ Í í nâè àà- òàèüñòáo èè òàðàòóðí ú ò è è nòí ðè ÷ àñèè ò è nòí ÷ í è èí á, í à òí è nòà- àèè ðaçàè èè y, í à èí òí ðí è í àí àí àyòñý «í òí òí èèè»-nàái ú, í ò÷, òèè àí í ðí nêàèè ààð òñý í ðè çí àèè «ðáèè àèí çí í àí ì ààèçí à», àú ðàæàð - ù è àñý à nòú àñòái àái èè àðáái áéø è ò ðáèè àèí çí ú ò í àí ðààèái è é — àí èì è çí à, òí òái è çí à è ò àðèø è çí à, à í í çæá — í àí òái í à í ððàñèääú ò áí æàñòá.

Í àæyái ú è í ðèì áð áí èì è çí à — ððàèè èè y nàáðáæái è y èí nòáé àè ÷ è á Nàai àðè. Æ èí ðí è, àí çí í æí í, è ðí þ òñý á òí í àðáái áéø àí nêàçái èè, á èí òí ðí í òí çýáà çááðáé, í è ðàð ù è àñý òí èüèí í ýñí ì, í í nêá ððái áçú èè ààð ò èí nòè çááðáé á è ò æá ø è óðú, áúþ ò èí òòí ì èèè í àèí é è mí í àà “í æè àèyþ ò”. Í òí òí èèè à è à, ò í à í í èüçò òí èüèí òàèí é — í àí àæáú núaái í ú é è çàðái í æè àè, í í ú é çááðú.

Á ðáái òà è nñè áái àái í nòú àñòái àái è á í ààè ÷ àñèè ò nêè á nê- nòái á ðáèè àèí çí ú ò í ðáàñòààèái è é nàai í á ní à÷èè á àèää æè- àí òí ú ò, à çàðái á í ðí òáññá è ò áí ððí í í ì í ðò è çàòèè. Áí àèí ý Àà- èè, èàè è çáàñòí í, í áí ðí òái ú, è yáèyàðñý í òí òí è è ó á àèää òððà èèè ááèí é àèèí é èí ðí àú. Nòú àñòái àái è á ðaçèè ÷ í ú ò çái ðáòí á á í òí í ø áí èè í mí áú ò æè àí òí ú ò yái í óèàçú àààð í à nòú àñòái - àái è á è áái èí àè ÷ àñèí é í mí í áú yòè ò í áðyái á á àèää í áðáæ èèí á òí òái è ÷ àñèè ò í ðáàñòààèái è é.

Í ðyì úí í àñè áái è èí ì èí í òààèí çí í é ì ààèè í ðè çí áí ò àðè- ø è çí, àèy èí òí ðí àí òàðàèòáðí í «í áí æàñòàè áí è á» «÷ àñòáé» àè ÷ è, í ðááðàú áí è á è ò á «àí óèáðú» è í ðè àái è á èì çí à÷ái è y í ðè- í í ñyù áái óàà÷ò òàèè ñí àí à.

Í áí èì è çí í ðí yáèái è è «ðáèè àèí çí í àí ì ààèçí à» yáèyàðñý í ððàñèääí é í àí òái í í òí òí è ÷ è ò áí æàñòá, á èí òí ðí í ðáàñòààèái í í í àí í áðàçí ú é ñí àèòð í áðàçí á òí çýáà çááðáé, òí òy æèái ú í áí æàñòái ì yáèyàðñý áí àèí ý Ààèè.

Á ðáái òà í í è nàí à yái èþ òè y í áðàçà Ààèè á nàai nêí ì ò í èü- èèí ðá. Í áðàç Òí çýéèè çááðáé, á mí í òááñòàèè è ñí ðí è çí ø ááø èì è

---

¹³ Ì áí ú A. È ñò ì ðèy ðáèè àè è. Ò2 www.gumer.info/bogosliv Buks/History.../Men.../Index.php

â mî çí àí è è ÷âéí ââèà è çì áí áí è ýì è , í ðàðàðí âè è çì áí áí è ýì í ò
éóéùòà çí í ò ðó í í ã òí ðàí à áí í áñòù áâí áðáâ çéí ã áóòà.

Í áðàçí í éðí àèðàéúí è òù çááðáé í áí í è çì ðí ýáéáí è é áí æáñò-
àà í èí áí ðí àè ý. Í ÷âéâí í , èð áí áí ù áí àèéí í í òè í í èó-áí ù òí-
æá í ò í á ,. Áí èáá òí ãí , í í ò í áí è ð è ññèááí ààðáéâé , èð áí áí ù á
í òí í ø áí è ý áí àéí è í òí òù è í òí òí è èà — ÷áñòù òí é áí èùø í é
í èñòáðèè , èí òí ðà ý ñòù áñòáí ààèà á í è òí èí àè è áí àéí è-í àòáðè
è èí òí ðà ý í è èòáðáí ðýèà è àèáèèà í áýçàðàéúí ù é í ðí òáññ í èí áí-
ðí àè ý.¹⁴ Í ÷âéâí í , í òí í ø áí è ý ñí òí òí è èí í àèòè àèçè ðí áàèè í èí-
áí àè òí ñòù í í áàèè ðàéúí è òù çááðáé , í à èí òí ðóð áí çèááàèáññ í áý-
çáí í í òù òí í í æáí è ý ñáí áâí ñòáà è èí òí ðà ý í í ýòí í ó ñòðáí è-
èáññ é ýòí é ñáýçè.

§2.2. Ñáýçáí í ù á ñ í òí òí é ááðí ááí è ý è í ðááñòáàé áí è ý á òðè ñòè àí ñé óð ýí í óó

È çááñòí í , ÷òí ðáñí ðí ñòðáí áí è á òðè ñòè àí ñòáà á áí ðí ù ò ðá-
àéí í áò ñòí èéí óéí ññ ñ áí èùø è ò ñí í ðí òè àèáí è áí . Í áðáòí á ñí-
çí áí è ý í ðè áí òè ðí ááí í í ã í á òðáàè òè í í í ù ò óáí í í ñòýò í áù áñò-
áà ñ í í è èòáè ñòè ÷áñè è ò í ðááñòáàé áí è é í à í í í òáè ñòè ÷áñè è á
í èàçàèñý ñèí æí ù í . Á ñó í ðí è ðí ááí í í í í à í ñí í áá ýòí ãí í ðí-
òáññá ñí çí áí è è ñòðáí í ù í í áðàçí í í áðáí èáèè ññ ñòáðí á è í í áí á
í è ðí áí ççðáí è ý , ÷òí í í àèáèé çà ñí áí é áí çí è éí í ááí è á ñè í èðáò-
í í ã éóéùòðí í ã ó áí í í áí à. Ñáè ááðáéúñòáí òí í ó ýáè ýáðñý
ñí òðáí áí è á ñááí àí è ááðù áí í í ã í áí æè á áí èí òù áí í áø è ò áí áé.

Òðè ñòè àí ñé áý óáðéí áù , èçó-÷è á í ðè ðí áó , í ðááù è í áù ÷àè
áðóçéí ñèí áí í áðí áà è óááàèáø è ññ á òí í , ÷òí í á ñí í æáò è ñèí ðá-
í è òù àéóáí èí í ðí í èèø è á ááí ñí çí áí è èá ýçù ÷áñè è á ááðí ááí è ý è
í ðááñòáàé áí è ý í áí , è ò í á-í í , í ðè ñòóí è èà è ñòðí è ðáè ùñòáó óáð-
éááé í à í áñòá í ðáæí è ò éóéùòí á. Òáí , éóáà ðáí ùø á èð àè òí àè è è
í í ÷è òù í àí ýòù í í áóáéáí í í ã í í í áàèè ðàéúí è òáé çááðáé í òí òí è èà,
ðáí áðù ñáýù áí í è è í ðè í í ñè è éí í ó Ñá. Ááí ðáè ý , è í í ñòáí áí í í í áñ-
òí í í è ðí àè ðàéúí è òù çááðáé çáí è ò àè Ñáýòí é áñááí è è. Èðí í á

---

¹⁴ Í á ýòí í ñ . Ñè òáðóè è áçá È. «Èàáèàçñéáý í è òí èí àè ý». Óàè è è ñè :
2006. Áè ðñàè ááçá Á. «Áðóçéí ñè è é í òí òí è-÷è ýí í ñ». Óàè è è ñè , 1964.

or ai, i dei adri a XII aaea adoceri neay oadefi au au daai daea aaea
i adya ai ai neoaai ey, ei oi du e au i i ei yeny a aai ui a-aea i oi ou.¹⁵

A oadefi ai i «i adya» ca i i i u ip e i i aadadefi e i oi oi e e
i adau aadny i a oi euei e Ode no e i oae-i ai -nayu i, i i e e aai -
u ei ai — Ai ai oi ae oa e i o-ai e oa Oae ea. Oi oy ec ode noe ai nee o
nayu o nai u i i i aou aadai i u i i i e oi ae dae ai naai u i de ci a-
p o Na. Ai dae y. I i o e aode do ad a i oi oi e -uai yi i na eae ai aano-
ai ca adae, i -, i nae aadadadadap o i adri ai u a i oi oi e -ue i i e e o-
au ai e i i nea i oi ou, a dae a adadadad naai nee o i oi oi e -ue o noe-
oi a e oi oi ai ai a.

A ode noe ai neop yi i o o ae ai e ci ai e ei nu e aai nei a ai aadnai,
aadou a i adde adadadad i e yi i o e. A yi i o i adde adadad adya i n
i ae i i yaeyb ony e i oae nee a ai aadna. A ode noe ai neop yi i o o
i i a eae au i i a-ei yaadny ode noe ai nee i nayu i, oi oy Aae i i
nae aai u i noa, ony i acai ai e i e i ai aadnai, -oi au, dac i i a-
o adadadad i de ai dae ep Naai i a i a ni o dai ai e a dae ae o e e, i da-
aai i i nou adadai ae e i aadri aai eyi e i daadadadad ad eyi, ni -adap-
u e i eny n ode noe ai nee i e i daadadadad ad eyi e. I i ai ai u e nei dac
o adadadad ad adadad ad o i adri ai a, aad ode noe ai neay i e o i ei ay
i a ni i ae a ai ei i o a au daai e du ai ode noe ai neop.

§3. I oi oi e -ue i adya

I a dai i ae nooi ai e dacade eyi oi oadri oi ou, ei i a-i i, ni aad-
ae e oi euei aae noae y, i ai aoi ae i u a ay ai au -e i oae i ai i oi -
ae o da (i e u e, o e o du e d.a.). I a yoi i yoi a -ae i aae oi dae yeny
i i ai ci adadadad u i e i u ou ai eyi e, i i i i caa, ni i yae ai e ai aadu
a i de oi ai u a nee u e -o adadadad adadad i adad i e i e, i oi da au ea
i de ci ai a «nayu i aae i i» e n i ae au e e oayca i u dae e a ae
«nayu i a» de o adadad u a aae noae y, ei oi du a, i i i i ai e p i oi oi e ei a,
i daadadadad ad eyi e ni ai e i ayca adadadad i a onei ae a ay ai noe aai ey
i ai a-ai i i e oae e. I oi e ci aadri e a dac i i adadadad u o cae eyode e,
eni i ei ai e a de o adadad ad e e ni aep aai e a ca i daoi a (daao), ei oi du a

---

¹⁵ Eae ae e aca E. «Ai i au i ai adadadad i u e de dae i oi ou». Yop au ec
enei de e adadad ad adoceri nei e e daadadad. OIII, Oae e e ne, 1955.

í ðí è çáí àèèè ñú í áðáá í òí òí é èàè ààðáí òèý óàà÷è, à í í ñèá á çáááðø áí èý — èàè áú ðàæáí è á áèááí ààðí í ñòè, áí ñí ðèí èì àèèè ñú í òí òí èèí í èàè àèòú çàú èòú ñáyòú í è. Í í è áú èè í ñí ù ñèáí ù èí àè ÷áñèè è í ðèçí áààèèè ñú òàèèì è æá í áýçàðàèúí ù í è, èàè í á òàí è á ñòðáèú è èè èí í úý, çàáðáñú áàí è á óáí ÷èè è ò.á.

Á í òí òí è ÷ùèò í áðýäàò í òðàçèèí ñú í òí í ø áí è á ñááí í á è í í ðàèè, í ðàáñòááí í í ñòè, ñí ðàáááèèè áí ñòè è òí ., ÷òí, á í áðáóp í ÷á ðááú, áú ðàæáàòñý á í ðèçí áí èè èì áí í í í òí òú «ñáyòú í » ááèí í è á ñáyçáí í ú ò ñ í áè ááèñòàèýò.

Á Ñááí áòè ñáyçáí í ú á ñ í òí òí é «çàí ðáòú » í ðáí áèááàð ò í áà «áí í òñòèì ù í è ááèñòàèýì è». Ýòí í áí í èç í ðí ýáèáí è è ñèì í à òè ÷áñèí é í áàèè, èí òí ðáy ñí ñòí è ò èàè èç í í çèòèáí ú ò, òàè è èç í òðèòàðàèúí ù ò óèàçáí è é, ò.á. çáí ðáòí á. «Óáèú í í çèòèáí í é í à àè è — ñáàèòú òàè, ÷òí áú æáèòàðèúí í á ñí áú òè á í ðí èçí ø èí, òáèú æá í áààòèáí í é í ààèè, èèè òááó ñáàèòú òàè, ÷òí áú í áæáèòàðèúí í á ñí áú òè á í á í ðí èçí ø èí. Óí òý í áà ðáçóèúòàòà èì áð ò í áñòí á ñí í òááòñòàèè ñ çàèí í àì è áí í áí í àòè ÷áñèí é è èí í òà àèí çí í é í ààèè».¹⁶

Á ñááí ñèí é í òí òí è ÷úáè í ðàèòèèá çáí ðáòú ñáyçáí ú ñ í òí í ø áí èáì è æáí ù èí á, è çááðð, í òí òí è ÷úáì ó í ðóæèð, í òí òí è ÷ùèì í áñòàì è ñ èóèúòí í í èí éí èèà.

Ñáyçáí í í á ñ æáí ù è í í é òááó, èí òí ðí á ñááí ú ñ áèð áàð ò í ñí ááí í í òú àòàèúí í, í í àòááðæáàòñý á òðáàèòèýò í í í àèò í áðí áí á í èðà. Í í í áú ðàæáàòñý á áí çááðæáí èè í òí òí èèà í ò ñí í ø áí èý ñ æáí ù èí í é á òá÷áí è á í áèí òí ðí áí áðáí áí è í áðáá í òí òí é. Ýòí í ñí ááí í í í òí í ñèèí ñú è ááðáí áí í í é, òí èúèí ÷òí ðí àèáø áè è òí. «í á÷èñòí è» (èì áð ù áè í áñý÷í ú á) æáí ù èí á, èí òí ðí é çáí ðáú àèí ñú í ðèèàñàòñý è àè÷è, áñòú á, è áàæá ñí í òðáòú í á í á.

È ñòí èè ýòí áí í áú ÷áy è áóò í ò í òí í ø áí èý è æáí ù èí á, èàè è ñèááí í ó è — èç-çà ñáí áè «áí èáçí è» — í á÷èñòí í ó ñòú áñòáó, ýòè ñáí é ñòáà èí òí ðí áí, á ñí í òááòñòàèè ñí ðèí òèè àì è èí í òààèí ç- í í é í áàèè, ì í áóò í áðááàòñý í òí òí èèó.

---

¹⁶ Óðýçáð Á. Çí èí ò àý áàò áú, Ì í ñèá. Èçáàòàèúñòáí í í èèòè ÷áñèí é èè òáðáòòú. 1983.

Í î ñòàðùì î ðàààí èyì , àí àçàèì í î òí î ø áí èyò í î áàèèðàèü-
 í èòú çàáðáé è í òí òí èèà çí à-èðàèüí óþ ðí èü è àðàèà òí çy'éèà
 ñàì üè, ò.é. í ò à, ààé ñòàè é çààè ñàè ðàçóèüòàð yòèð àçàèì í î òí î -
 ø áí è é. Í àðààéí ðàçóèüòàð áú è î ðè ñéí ðáí ú ì èç-çà ðàáí í ñòè áí -
 ì í òí çy'éèè è ààæà èç-çà á, ì àñòè í î áàèèðàèüí è òá çàáðáé. Áà-
 ðí yòí î, yòí ò ò àèð òí æá ñí î ñí àñòáí ààè ò í ðì è ðí ááí èþ á áú òó
 ñàáí í á î òí î ø áí èy è æáí ù è í á èàè ñóú àñòáo - í î ñè ðàèþ î ðè-
 òàðàèüí í àí çí àèà.

Ñ áðóáí é ñòí ðí í ú, á ñáyçè ñ í òí òí é, á ðàáí òá çàñàè-áàðàèü-
 ñòáí ááí òàèü é ðyá ò àèòí á, «í àñòú è ò yáí óþ í á-àòü í î éí æèðàèü-
 í î áí î òí î ø áí èy è æáí ù è í á».¹⁷ Á -àñòí î ñòè, æáí ù è í à ó-àñòáí áàèà
 á ì í èèðààð áí è í î ñéá í òí òú, ì àòü èèè æáí à í áèèè í òí òí è èó
 ðèðòàèüí ú è òéáá, í òí ðààèyþ ù ááí ñy í à í òí òó í óæ-è í ó í áðáí é, ñ
 í ðàáí é ñòí ðí í ú, àñòðá-àèà è áèááí ñéí àèyèà æáí ù è í à è òà.

Ñðààè ñáyçáí í ú ò ñ í òí òí é òàáóè ðí ááí í ú ò áàè ñòàè é í áí è ì
 èç áðàáí áéø è ò è áí ñòàòí -í í ðáñí ðí ñòðáí , í í ú ò yáèyáðñy í òí î -
 ø áí è á í òí òí èèà è ñàì ì ì ó **çááðþ** .

Á Ñàáí áðè í à í òí òó òí àèèè, á í ñí í áí í ì , í ñáí üþ ; í î áñàì àñòí î
 çáí ðáú àèàñü í òí òà ááñí í é — ñ í à-àèí ì í î yáèáí èy ì í òí ì ñòàà
 ó çááðáé; òàèæá çáí ðáú àèí ñü óáè ààòü áí èüø á çááðáé, -áí áú éí
 óñòáí í áèáí í î òí òí èèà è -ñòàðáéø è í à è — áí èüø á ðð, ò æèáí ò-
 í ú ò çà ðàç.

Çáí ðáú áí è á í òí òú á í àðèí ä í î yáèáí èy ì í òí ì ñòàà ó æèáí ò-
 í ú ò è «ðàæè àí òè ðí ááí í í á» è ò è ñòðàáéáí è á áú éí ááñü ì à àæ-
 í ú ì í áú -àáì äèy ñí òðáí áí èy àñòàñòááí í í áí èáñí í áí ðáñóðñà
 — í î í óéyòèè æèáí òí ú ò. Áí àñòà ñ òàì , í í í ðí è ñòí àèòí ò áàè ñò-
 áóþ ù ááí í î òí î ø áí èþ é í áèí òí ðú ì àèèè ì æèáí òí ú ì (í áá-
 ááü, áí èè, òè áð è áð.) òàáó, -òí, á ñáí þ í -àðááü, ñàè-áàðàèüñò-
 áóáðí ñóú àñòáí ááí è è í áðáæèðéí á òí ðáí è -áñèè ò í ðááñòàáèáí è é
 è èò æèçí áñí í ñí áí í ñòè. Óàèí á, í àí ðèí áð, í áú -àé í î -è òáí èy
 óáè òí áí çááðy. Yóí ò í áú -àé ðáñí ðí ñòðáí yèñy í à òàèèò òè ù í è-
 éí á, éí òí ðú á ñáí áé áàèè -è í í é, ñè éí é, éí áèí ñòüþ áú èè í î áñí ú
 äèy -àèí áàèà è í î òí ò áú çü áàèè ó í èò í ñí áú é ñòðàð. Óàèèò

¹⁷ Ðí áàèè-äçá Á. «Í àðáæèðèè éí èèáèðè-áí í é í òí òú á Ðà-à». Óáè èè ñè, 1941.

òèù í èèí à í òí òí èèè í òààðáààèè òù, í í àñèè òà í ðáàñòààèèè í í àñ-
í í òòù àèý èþ àáé, è èò òí è ÷òí æáí è á áú èí í áí áòí àèì ùì , èèè
àñèè çááðù òèó÷àéí í òòáí í àèèñý æáðòáí é í òí òí èèà, í áðáá í èì
ñèááí ààèí è çàéí è òùñý è í í èàèàòù ááí .

Ñðáàè òàáòè ðí àáí í ù ò áàéñòàèè á òááí òèí é í òí òí è ÷úáé í ðàé-
òèèá àèòòàèùí ù áàéñòàèè, òáýçáí í ù á òí **áðø èì** . Èç òáí ùè, í í-
òí ðí í è áø áé í í èí éí èèà, á òá÷áí è á òá àá í èèòí í á áí èæáí áú è òí-
àèòù í à í òí òó; òí ò ó æá í ðààèèò í í á÷èí ýèñý í òí òí èè, èí òí òù é èà-
ñàèñý í í èí éí èèà èèè ðù è àèý í ááí ò í àèéó. Áí çááðæèààèèòù í ò
í òí òù á í áðèí á òí áí ý òí áðòè í áí í òáèù÷áí éí à áí ááí í í áðááá-
í èý. Èñèèþ ÷áí è á áí í òñèàèí òù òí èüèí á òí òí òèó÷áá, àñèè í í-
òááè òáèà òàèèà ðàèà: á òàèí òèó÷áá çáí ðáò ðáñí ðí òòáí ýè-
ñý òí èüèí í à òó ÷àñòù òáèà, á èí òí ðí é í áòí àèèñý í í èí éí èè.

Çàñàè á áðàèèòùòáí àáí í ù é á áú òó í áðí áí á í èðà áí àèí àè÷í ù é
í áú ÷àé òáýçáí òí òòáòí í í áðáá áòòí í í èí éí èèà, ÷òí í ááí àèò
í à í ù òèü í òí ò , ÷òí òáýçáí í í á òí í èí éí èèí òàáò ýàèýáðñý
í áðáàèèèè òí áí èè òèè ÷áñèèò í ðáàñòààèèáí èé.

Í áéòðàèèèçí ààòù «òàáó» òááí ù í ù òàèèòù òí í í ù ù òþ áí áú
è í áí ý.

§4. Í òðàæáí è á í òí òí è ÷èè ò òðààèèè è á òááí òèí òí òí òçú èàèùí òí òí èüèèí ðá

Òááí òèè á í òí òí è ÷èè òðààèèè è ðáàñòààèèè ò òí áí é òí èèí èòèü-
òòðí ù é èí í òàèñò í áðí áí í áí òí òçú èàèùí í áí òáí ð÷áñòàà, á èí òí òù ò
òí èòñèðòþ òñý áú ø áóí í òí ýí óòù á ááðí àáí èý è í ðáàñòààèèáí èý.

Áñá áàç èñèèþ ÷áí èý í òí òí è ÷èè òí ðí áí áú òáýçáí ù òí í áàèè-
òàèùí èòáé çááðáé. Í áí ðèì áð, òí ðí áí á «Áàèà èí àæáñ òáèáààæèá»
í áðááà, ò è òí ðèþ ðàçðáø áí èý í ò áðáí áí è áí àèí è í òí òù ; á
òáýçáí í ù ò òí òí òí èèàí è Áàèèèèí («Áàèè Áàèèèè», «Áàèèáí
èàèòðà» è àá.), ×í ðèí é («Òí ÷áí áðòáèèð ×í ðèà»), Èàèí é («Èàèà»),
Ì áí áóðí («Çááòí á Ì áí áóð») í áñí ýò Áàèè — æááí í á áàéñò-
áòþ ù áá èèòí, èí òí ðí á ðáñí í ðýæáàðñý òóáúáí é ýòèò í òí òí èèí á:
Áàèèèè í àèàçú áààðñý çà èçí áí ó Áàèè è çà òí, ÷òí í í èà, ò í à
í òí òó í á÷èèòù, ×í ðèà è Èàèà — çà í áðáàèèáí áí èè ðí ááí í í á
èòðááéáí è á æèáí òí ù ò, Ì áí áóð æá çááí áú áààò òèí í àðèþ Áàèè,
òááá á, èþ áí áí èèí òí . Á òí ðí áí áàò «Èàí ÷èè» è «Ø èø à àááðèèè»

nāai ū ī ōī nēaāēyp ò ī ōī ōī èèà mī añø āāī ī èàāī òà Äaèè; Àī è ðaī — nū í Äaèè, Éóðø à — mī áaèà ī ōī ōī èèà, «Éaēnā àē mī ā» — ī ī èèòàā ī ōī ōī èèà, í áðàù , í í ày é Ōī çyēèā çāāðáé.¹⁸

Í mī áī ī òī à-áí í ày mī í mī áī í nòū Äaèè ī ðāáðàù àòūny ā æèáí ò-í í á í òðaçè èānū ā nāyçáí í ū ò ñ Äaèè è ēī ī ōī ōī áí ààò. Ýōī í í à «ááēāy àèèāy ēī ōī àà», «-áðī ū é áāñ» è òī . Áī āñī ýō «Ōø áçèāñī àòāāāæaðā» è «Í āñī á í á í ōī ōī èèàò» óī í ī ýí óòà «-, ðōī àà ēī çà» è òā.

Á ī āñī á «Áaèèáí » í í à-áðēí óōī çí à-áí è èā ī àòáðēí nēī āñ āā-ù āāñ nī à. Ðī èū ī àòáðè á ī ðè āī ōī àèáí è è ī óóááí è nōóí è í èù è ōī ōī ø í àèáí ū á ī āñī ýō «Ōī -à ī àòðáè àð × í ðèà» è á í áí í ī èç áàðèáí ōī á «Í àòðáè àð Í ààðā» — «Äaèè èä». Éðī í à òī āñ , «Ōī -à ī àòðáè àð × í ðèà» è «Éaèè» è í ðáðāñī ū æy āàòī ðà ðaáí òū ñ ōī -èè çðáí èy ī ōī ýáèáí èy á í èò ī mī ááí í í nòáé ýçù -āñēī āñ è òðè-nòèáí nēī āñ ī ū ø èáí èy nāai í á. Á í èò ýáí í ī ōī nēaāè ààòny ī nēaāèáí è á ī í áóū āñòàà ýçù -āñēī āñ áí æāñòàà (Äaèè) è óñè èá-í è á ðī è è òðè nòè áí nēī āñ nāyōī āñ (Nā. Áāī ðæy).

Í āñī ī ðýy í á ōī , -ōī ī āñī è «Ōø áçèāñī àòāāāæað» è «Í āñī ý í á í ōī ōī èèàò» í í āāñòáóþ òī mī áú ðè ýō í áāáí āāī ī ōī ø ēī āñ , á í èò mī áðáí ū áðááí áéø è á nāai nēèá ááðī ááí èy è ī ðāñòàæáí èy, -ōī àù , ðaç í í äòááðæäàò ò àèò mī òðáí áí èy äðááí áéø èò òðáàèò èè.

Áī āñī á «Éaáòèè Òaè Äī ø ðáèèáí è», á ēī ōī ōī é í áðáà, òny è ñ-òī ðèy í àø āāī í ááááí āāī ī ōī ø ēī āñ , í òðáæ, í áðááí áéø è è í áú -áé í ī èàèè ááí èy í mī áí āñ çāáðy í ī nēá áāñ ōī áðù àèáí èy.

Òaèèè í áðaçí , nāai nēèá í áðī áí ū á òðáàèò èè è í èó-èèè í òðá-æáí è á èàè á áðááí áéø èò, òaè è mī áðáí áí í ū ōī áðaçòàò ò óçú è àèuí í āñ ò ī èüèēī ðà, -òī àù , ðaç í í äòááðæäàò èò æèçí āñī í mī áí í nòū.

Äè ààà III. Í ò ī ōī ōī è -üāāñ òàí òà é ōī ōī áí áó?

Ōī ōī áí á — ýōī ī í í āñ ī èāñōī áú é ò áí í í áí . Á ðaáí ðá í í ðāñ-ñī àòðè áàáòny, ñ í áí í è nōí ðī í ū , èàè nēí òðī í í í á ýáèáí è á, á ēī -òī ōī òī nēí ðaçè ðī ááí ū nēí áí , í óçú èà è ī èāñòè èà, à ñ áðóáí é —

---

¹⁸ Äè ðñàè àäçá Ä. «Äóçèíí nēè è í ōī ōī è -è è ýí í ñ». Óaè è è è nè: è çä. «Í áóí è áðááá», 1964.

èàè àèàòðí í è-àñéí á, ñ ó-, òí ì yòàí í á àáí ò í òí è òí àáí è y, ò.á.
èàè ðáçòéüòàò ì í yòàí í í áí ðàçáè òè y í òí òí è-üááí òàí òà.

Ñí í í òí é í à òí ðáí éí àè -àñéòþ è è ðáðàòóðòó ðàññì í òðáí í òí -
òáññ ò í òí è òí àáí è y òí òí áí àà í à í ñí í áá í òí òí è-üááí òàí òà, í áóñ-
éí àéáí í ú é í àñéí èüèè è ò àèòí ðàí è: í í yáéáí è àí ì è ñòè -àñéí áí
yé àí áí òà á í ù ø éáí è è -áéí ááèà, í í òðááí í ñòü á éóéüòí áú ò
ááé ñòáàò, ó-àñòè á áí èüø í áí éí èéáèòè áà è, á ñáyçè ñ yòè ì , àèòè-
àèçàòè àé ðè òí è-àñéí áí ò àèòí ðà, óí òí ù áí è àí òàí òáááéüí ù ò ááè-
æáí è é. Á àáí í í é æéááá ááòí ð í í è ðáàòñ y í à í áí áðóæáí í ú á áí
áðáí y áðóáí éí àè -àñéè ò ðàñéí í í é í à òáðòè òí ðè è Áðóçè è í àí yò-
í è èè (Í çí è é ñèá y -àø à, Òðè àèáðñè è é ñáðááð y í ú é éóáí é, Òðè-
àèáðñè è é, Ñàí òááðí é ñèè è è Í è -áé ññè è é áðí í çí áú á í í yñà, áðí í -
çí áú á ò è áóðè è Èáçááèñéí áí è è ááà, Ñàí ááéí é ñèè è á é áááðè —
çàðú òú è á çáí èþ áí èüø í é æéí yí ú é àè í í ú é éóáø è í è èðáàðð
ñ è çí áðáæáí è áí í òí òí è-üááí òàí òà è òí òí áí àà). Á ðáçòéüòàòá
è çó-áí è y è è ðáðàòóðí ù ò è ñòí -í è éí á è óéàçáí í ú ò í àí yòí è éí á á
ðááí òá áú ñèàçáí í í ðááí í éí æáí è á í áí çí è éí í ááí è è òí òí áí àà í à
í ñí í áá í òí òí è-üááí òàí òà.

Í áí í çí à-í í á ñóæááí è á í í áðáè -í í é ò í òí á òí òí áí àà í ááí ç-
í í æí í: í è áðòè òáéòóðí ú á í àí yòí è èè è í è áú ñèàçáí í ú á è ññèá-
áí áàòáé yí è ñí í áðáæáí è y í á áàþ òí ñí í ááí è y áé y òí -í í áí òñòà-
í í àéáí è y, èàèá y ò í òí à òí òí áí àà yáé yáòñ y í áðáè -í í é — ñí í è-
í óðá y (éðóáñ áá y) è èè ðàçí ì éí óðá y (è éí áé í á y). Óí ò y í á áú çú ááàò
ñí í í áí è é áðááí í ñòü éðóáñ áí é ò í òí ù, í áóñéí àéáí í á y ñí ááð-
æáí è áí ñàí í áí ááé ñòáà ñí á ñòááí í í í òí òí è-üè ò òí òí áí áí á.

Æé ááà IV. Ñááí ñè è á í òí òí è-üè í áñí è

Í áí è ì è ç ò óí ààí áí òáéüí ù ò yéàí áí òí á ñááí ñèè ò «í òí òí è-üè ò
òðááè òè è» èàè ááéí í è ñòðóéòóðú, yáé yáòñ y í òí òí è-è è ò í èüè éí ð,
çí à-è òáéüí óþ -àñòü éí òí òí áí ñí ñòááé yþ ò í òí òí è-üè òí òí áí áú.

× àñòü è ññè ááí áàòáé áé ñááí ñéí áí ì óçú èàéüí í áí ò í èüè éí ðá
í òí è çáí à è ò æáí òí áóþ è è àññè ò è è àò è þ ñááí ñèè ò òí òí áí áí á í í
ñí ááðæáí è þ òáè ñòí á.

Ñó÷, òí ì í áí áí í ðí áí í é òðàéòí àéè è ññéááí ààòàèyì è æáí ðà, èàè ì í í áí óðí áí ááí ñí yáéáí èy, àè ññáððàí ò ñòààè ò áí í ðí ñ: ì í æ-í í èè ðàññì àððè ààòù ñàáí ñéè á í òí òí è ÷-üè ì áñí è èàè í òàáèúí ù é æáí ð, èèè yòí í àéí èç í í äæáí ðí á í áðyáí áí -ðè òóàèúí í ñí æáí ðà? Í í ì í áí èp ààòí ðà, í í í òí í ø áí èp èì áí í í è Ñàáí àðè, í ðàáí í à ñòù àñòáí àáí èá èì àp ò í áá òí ÷-èè çðáí èy.

Á Ñàáí àðè í òí òí è ÷-üy éóèüòóðà í ðàáñòààèáí à á àèää ì í í ñí yé-à ì áí òí í é ñòðóéòóðù, à ñàáí ñéè á í òí òí è ÷-üè ì áñí è ò àèðè ÷-áñéè í áúáàèí áí ù á í áí ó áí èüø óp ì è ñòàððèp, í í ñáyù, í í í é áí æáñðóá Áàèè. Èðí ì á òí ñí, í ñí áí á í òí í ø áí èá ñàáí í á è í òí òí è ÷-üàè äáy-ðàèúí í ñòè è, á ÷-àñòí í ñòè, ñáyçáí í ù á ñí òí òí é ì í í ñí ÷-è ñéáí í ù á è ðàçí í í áðàçí ù á òðààèòèè, á ò ÷. ì í í ñí í áðàçí ày ààèáðáy áí æáñðá — í í èðí àè òàèáé çáðáé; í á èì àp ù áá áí àéí àà á äðóàè ò ðàáè í í áð Áðóçè è èí èè ÷-áñòáí ñàáí ñéè ò í òí òí è ÷-üè ò í áñáí, à òàèæá ááð-áàèúí ù é òàèñò í òí òí è ÷-üè ò í áñáí, í á í í áòí ðyð ù è èñy á í áñí yò áðóàè ò æáí ðí á (á í òèè ÷-è á í ò áðóàè ò àè àèáèòí á Áðóçè), í àæyáí í ááí í í ñòðè ðòp ò ÷-òí á yòí ì í èáí á Ñàáí àðè äàéñòàè òàèúí í í ñí áí á yáéáí èá í í ñòàáí áí èp ñáðóàè ì èðáyì è Áðóçè, è èì áí í í í yòí é í ðè ÷-è í á, òí òy áú á yòí ì í áí í ì àèàèáèòá, ì í æí í ðàññì àððè ààòù ñàáí ñéè á í òí òí è ÷-üè ì áñí è èàè í òàáèúí óp æáí ðí áóp èàòáí ðèp.

Ñ áðóáí é ñòí ðí í ù, áñéè ì í ááðáàèúí ì í ó òàèñòò ñàáí ñéè á í òí òí è ÷-üè ì áñí è ì í í æí í ðàññì àððè ààòù, èàè í òàáèúí ù é æáí ð, áú yáéáí èá ñí òè àèúí í é ó óí èòèè àà, ò èí óp èàððè í ó. Í í ñí òè àèü-í í é ó óí èòèè ì òí òí è ÷-üè ì áñí è ì í í æí í í òí áñòè è í í äæáí ðó í áðy-áí áí -ðè òóàèúí í ñí æáí ðà, èí òí ðù é áèèp ÷-áàð: ì áñí è-í ðí ñéààèá-í èy («Áàèà èí äæáñ òáèáààæèéá»), ì áñí è-ì í èáí èy («Èàè ñà àè ñí á»), ððáóðí ù á í áñí è («Ø ááí Èóðø áí»), ì áñí è-àéááí ñéí-ááí èy («Èáí ÷-èè»), éóèüòí áú á í áñí è («Áàè è Ááðèèè») è áð. Èì áí í í í ðàáàèáí èá ñí òè àèúí í é ó óí èòèè àà, ò èèp ÷-è ì óçú-èàèúí í é áú ðàçè òàèúí í ñòè ñàáí ñéè ò í òí òí è ÷-üè ò í áñáí, èì àp ù è ò òáñí í á ðí áñòáí ñí ñàáí ñéè ì è í áðyáí áí -ðè òóàèúí ù ì è ì áñí yì è.

Ñéááóáò ì òí àðèòù, ÷-òí á áðóçèí ñéí é yòí ì í óçú èí èí àè è áí ñé ò í í ð í á í ðí è çááááí à èè áññè ò è èàòèy ñàáí ñéè ò í òí òí è ÷-üè ò òí ðí áí áí á. Í áñòí yù áy ðàáí ðà ñí ááðæè ò í áðáóp ì í í ù òéó è ò èè áññè ò è èàòèè. Èáè è çááñòí í, áí èüø èí ñòáí ñàáí ñéè ò í òí òí è-

-uè o i añái — oí ðí aí aí ú á. Á è à-ãñòáá è ðè ðáðè áá è è àññè ò è è à-
ò è è áçÿóú ñí ááððæáí è á ðáèñðí á í añái, ì óçú è àèúí àÿ áú ðàçè ðáèú-
í í ñòú è oí ðáí áðáò è -ãñè è è ñè è àá, -òí, í í í í aí è þ àè ññáððàí ðà,
ñí í ðááðñòáóáð ñèí è ðáðè -ãñè í é í ðè ðí áá oí ðí aí aí á.

Á çààè ñè í í ñòè í ð ááðáàè úí í aí ðáèñðà, á àè ññáððàò è è
í oí oí è -uè í añái è í í áðàçáàèÿþ ðñÿ í à ððè ððí í í èí àè -ãñè è á áðóí í ú :

à) àððàè -ãñè è á (áí òðè ñòè àí ñè è á);

á) í ańí è, í ððàæàþ ù è á òðè ñòè àí ñè óþ ðáí àðè è ó;

â) í ańí è, í ððàæàþ ù è á ñí áðáí aí í óþ ðáí àðè è ó.

È ññè ááí ááí è á í í è àçàèí, -òí í ñí í aí àÿ -ãñòú í añái àððàè-
-ãñè àÿ, à í ańí è, í ððàæàþ ù è á òðè ñòè àí ñè óþ è ñí áðáí aí í óþ ðá-
í àðè è ó, ñòú áñòáóþ ð è è ø ú á àè áá í ańèí è ú è è ò í á ðàçóí á.

Á §1 IV Æè ááú í í ñí ááððæáí è þ ááðáàè úí í aí ðáè ñòà
í á ðàçóú «àððàè -ãñè í é» áðóí í ú í áú ááè íÿ þ ðñÿ á ð.í. «òè è è
Áàè è», á èí ðí ðí í í ðááñòáàè áí í ú á oí ðí aí áú ñþ æáðí í ðàè ñáÿ-
çáí ú áðóá ñ áðóáí í, -òí áí ñí ðè í è í þ ðñÿ è àè ò ðááí aí óú í aí í é
aí è úø í é í è ñòáðè è.

Ýóí ð ańí í ðí ñ çàððí í ó ð Ì .× è í ááí è, Ì .Bø àè è è, Ì .Óàðè ñè à-
ø àè è è. Á ðàçóè ú ðáá ñðááí aí è ÿ è ò oí -áè çðáí è ÿ, á áðáí áððáè è
í è ñòáðè è -ãñòÿ è è ÿðáí í í ań çí à-áí è ÿ ań ñí ðè í è í þ ðñÿ «Áàè è
Ááðè è è», «Áàè à è í áæàñ òáè áááæà è á», «Óí ðí ań á Àí è ðáí à» è
«Ø ááí Éóðø áí» («×, ðí ú é Éóðø à). «Áàè è Ááðè è è» — í è à-í í
Àí è ðáí ó — ðáññí àððè áááðñÿ Ì .Óàðè ñè àø àè è è è àè í ðí è í á
í è ñòáðè è — èí ñááí í àÿ ðáðàè ðáðè ñòè è à í àðáðè (Áàè è — Ì .Ó.)
ááðí ÿ (Àí è ðáí à — Ì .Ó.); «Áàè à è í áæàñ òáè áááæà è á» ań çáá-
ú ááð í ðí æááí è è Àí è ðáí à è ò àè ðè -ãñè è í ðááñòáàèÿáð ñí ań é
ÿè ñí í çè òè þ òè è è à; çááÿçè à í è ñòáðè è ñí ań áááð ñí ñòáí í é
í oí óú, è çááñóí í é í í á í àçááí è áí «Óí ðí ań á Àí è ðáí à». Ááðí è-
-ãñè í é è óè úí è í àðè áè ò è è è à è ññè ááí ááðáè ú ñ-è ðááð áñòðá-ó ñ
áÿáí í, à ððáàè -ãñè í é — ÿí è çí á ań ðúáú ñ áðáè í í í, è í ðí ðú é
áí ðí àè ð è ò è í àè úí í í ó oí ðí ań áó «Ø ááí Éóðø áí» («×, ðí ú é
Éóðø à»). «Ýóí í ańí í í ań è á, ááðáñí ááí í í á ñááðóú áñòáñòááí í í ó
ú ań é ó, è í oí ðí ań Áí á í ðè è í áàè ðÿáí í ñ Àí è ðáí í í ». ¹⁹

Æè ññáððàí ð ñ-è ðááð ááðí ú í ðáèí á í ñí ú ñè áí è á «òè è è à Áàè è»,
oí ðÿ í í ááí í í ań è þ, í í í è í ðáññí í ððáí í ú ò ó-, í ú í è -áðóú ð, ò

í áðaçóí á («Äæà éí äæañ òæéääææèá», «Äæ è Áððèèè», «Õí ðí áí ä Àì è ðáí á» è «Ø áái Êóðø áí»), á ðó æá ì è ñòáððþ ì í æè áú òü áèþþ ÷áí ú è äðóæèá í òí òí è ÷üè òí ðí áí áú («Ì áðóáèð ì àððá», Êái ÷èèèæèø », «Ø èø à äà ãáðæèè» è «Êæèñà àè ñí á»), òé. í í ñí ááðæáí þþ òáèñòí á í í è ñí í òááðñòáóþ ò ñþ æáóí í é èáí áá òèèèà, à í í ì óçú èàèúí í é áú ðaçèðáèúí í ñòè è òí ðáí áðàð è ÷áñéí ì ó ñèèääó í ðí ýáèýþ ò ñóí áñòái ñ áú ø áðaññí í ððáí í ú ì è í áðaçòái è.

Í òí òí è ÷üè òí ðí áí áú «í áñí è, í ððææþ ù è á òðè ñòèáí ñéóþ òá- ì àðèéó» («Õí ÷à ì áðóáèð ×í ðèàè» (òí ðí ø è é í òí òí è è ×í ðèà»), áái ááðèáí òü «Ì áðóáèð ×í ðèàè» (í òí òí è è ×í ðèà), «×í èà ì áð- òáèðð» (×í èà - í òí òí è è) è «Êæèèè» (Êæèà — ì óæñéí á è ì ý)), áí ø ááø èá áí í áñ òí èúéí á àèáá ááðáèèúí ú ò òáèñòí á, è ññèá- áí áàðáèýí è ðaññí àððèáááðñý èàé í í çáí ýý ááðèàòèý è ñòí ðè è Áæè è Áððèèèà.

«Ì áñí è, í ððææþ ù è á ñí áðái áí í óþ òái àðèéó» ýáèýþ òñý ñí - áðái áí í ú ì è, í ðæááá áñái, í í ñí ááðæáí þþ ááðáèèúí ú ò òáèñ- òí á: á í è ò è çèááþ òñý í ðí è ñø ááø è á á í ááái áí í ðí ø éí í òí òí - í è ÷üè è ñòí ðèè, ñ òí ÷èè çðái è ý æá ì óçú èàèúí í é áú ðaçèðáèú- í í ñòè í í è ì ðááñòááèýþ ò ñí áí é è í ððáñí ú è ñèí òaç áðái áéø è ò è ðaçàèòü ò òí ðí è ñí í éí áí è ýí òí òí è ÷üè ò í áðaçóí á.

Áí §2 IV Æèáú ðaññí àððèáááðñý áóí ðí é èðèðáðèé èèáñ- ñè ò è èáòè è í òí òí è ÷üè òí ðí áí áí á — **ñòááñòáá ì óçú èàèúí í é áú ðaçèðáèúí í ñòè.**

1. Á í áðái ì ðaçáæèá áái í í áí í áðáððàð à — **Õí ðí à è ñí í éí á- í è ý** (æái ñèáy è ì óæñèáy, ñ ñí í ðí áí æái è áí è í ñòðóí áí òí á è áaç í áái, í áí í - ááóð- è ðð, òái éí ñí àý, í áí í - è ááóóí ðí áí á è ñ- í í éí áí èá è òá.) á ñí í òááðñòáè è ñí áóí ðí ì èðèðáðèái ðaññí í ò- ðái ú í áñí è òí èúéí «áððàè ÷áñéí é» è «ñí áðái áí í í é» áðóí í. × òí èáñá- áðñý «í áñái í ððææþ ù è ò òðè ñòèáí ñéóþ òái àðèéó», òí è ç- çà í ò- ñòðñòáèý ì óçú èàèúí í áí òáèñòá, á ðáái òá í à í ñí í áá ñóú áñòáóþ - ù áé è èðáðàðóðü è ññèááóþ òñý èèø ú òí ðí ú è ò è ñí í éí áí è ý.

Áí àèèç í áñái «áððàè ÷áñéí é» áðóí í ú í í éaçàè, ÷óí í áèèèá è ò ááðèáí òí áí áóñéí áèái í áí ñí í áí í ì ì í í áí í áðaçèái òí ðí è ñí í éí áí è ý,

¹⁹ Óaðè ñè àø àè è è Ì . È ñóí è è í ðáóí ðè àèúí í ñòè. Æóðí àè «Ñái ÷ ì òá èí áí ááà », ¹ 11-12, 1992, ñ. 167-171 (í à áðóç. ýç.).

à í á ðàçí í í á ðàçè àì í ñí ááí í í ñòàé ì óçú èàèúí í ñí ýçú èà. È ñòí àý èç ýòí ñí , á èèàññè ò è èàòè è í á ðàçòí á «Òè è èà Áàèè» àú ààèáí ú ààá àðòí í ú : **ðáí í è á í á ðàçòú** è è ò **í í çáí è á ààðè àí òú** . Í ááèþ ááí è ý í í èàçàèè, ÷òí ññá ááç è ñèèþ ÷áí è ý ðáí í è á òí ðí áí áú òð, òáí èí ñí ú á, è ñí í èí ýþ òñý ááç ñí í ðí áí æááí è ý è í à:èí àþ òñý ñí àñòòí è ðàèúí í é ò ðàçú ñí è è ñòà, çà èí òí ðí é ñèááòáò ÷áðááí ááí è á àáóò òí ðí á; è í í çáí è ì æá ààðè àí òàì í òí í ñýðñý í áñí è ñ è í ñòðòí áí ðàèúí ú ì ñí í ðí áí æááí è àì èàè òð, òáí èí ñí ú á, ðàè è è ñí í èí ýáì ú á ñí èí , à ðàèæá èí ñòðòí áí ðàèúí ú á í á ðàçòú è òð, òáí èí ñí ú á í áñí è ñí áí í òí ðí áú ì è ñí í èí áí è àì ááç ñí í ðí áí æááí è ý.

× òí èàñààòñý í áñáí «í òðàæàþ ù è ò òðè ñòè àí ñèóþ òáì àðè è ó», òí èç-çà í òñòòñòàè ý ì óçú èàèúí í ñí ðàèñòà, á ðááí òá í á í ñí í áá ñòú àñòáóþ ù áé è è ðáðàðòðú è ññèááí ááí ú è èø ú ò í ðí ú è ò è ñí í è-í áí è ý. Ñòáý í í ñèí ááñí í ì ó ðàèñòó, ì í æí í í ðááí í èí æè òú, ÷òí «í áñí è, í òðàæàþ ù è á òðè ñòè àí ñèóþ òáì àðè è ó», í í áí áí í «àð-òàè ÷áñè è ì », è ì áèè àè àèí àè ÷áñè è é ñòðí é, ÷òí áí è æáí í áú èí áú òú í ñí í ááí è àì àèý ðáñí í í ñí ðí í áí è ñí í èí áí è ý. È ñí æàèáí è þ , áú ø àí òí á:áí í ú é ò àè ò í á í í çáí è ýáò ñèàçàòú áí è üø á, òí òý á áóáòú àì í àèúçý è ñèèþ ÷è òú áí çì í æí í ñòú í í è ó-áí è ý ðàèí é è í òí ðí àòèè, èí òí ðáý í ðè ááá, ò é è í ðáðáñí ú ì áú áí ààì .

Èç «í áñáí í òðàæàþ ù è ò ñí áðáì áí í óþ òáì àðè è ó» «Í áñí ý í á í òí òí è èàò» í áí í áí èí ñí àý ñèí ñòðòí áí ðàèúí ú ì ñí í ðí áí æááí è àì , «Óþ áóèàñ ì àðáááàæàð» - òð, òáí èí ñí àý, ááóóí ðí ààý í áñí ý ááç ñí í ðí áí æááí è ý. òð, òáí èí ñí àý í áñí ý ðèí à «ø àè ðè» «Èááóè è Òáè è Ñø ðàèè àí è » í ñí í ááí à í à ÷áðááí ááí è è ñí è è ñòà è í áí í áí òí ðá.

2. Áí áòí ðí ì ðàçááèá ááí í í áí í áðàáðàò à ðáññí àððè ááþ òñý í áðáì áòðú ñí àñòááí í í **ì óçú èàèúí í ñí ýçú èà** (í áèí àè ý, áàð-ì í í è ý, èàá, ì áòðí -ðè òí è ò.á.).

Á àè ññáðòàòè è ðáññí í ððáí ì óçú èàèúí ú è ýçú è òí èüèí «àð-òàè ÷áñè è ò» è «ñí áðáì áí í ú ò» í áñáí .

Áí àè èç «àðòàè ÷áñè è ò» í òí òí è ÷üè ò í áñáí í í èàçàè, ÷òí ðàèè á í áðáì áòðú ì óçú èàèúí í ñí ýçú èà, èàè áàðí í í è ý, ðè òí , ì áòð, èàá, èàááí ñú è áð., í á í áí áðòáè ááþ ò ñí àòè ò è è è í òí òí è ÷üè ò í áñáí í í ñðááí áí è þ ñí áñí ýì è áðòáè ò æáí ðí á. Ýðè í áðáì áòðú, ì í æí í ñèàçàòú, «í áú áñááí ñè è á», ò.á. í í è í àèí àèí áí òàðàè òáðí ú àèý ñááí ñèè ò í áñáí ðàçè è ÷ í ò ò æáí ðí á.

Èí à-á í àñòí èò ààèí ñì **àéí àèéí é** ñààí ñèè ò í òí òí è -ùè ò í àñáí .
 Èçí àðàí àððí àí òçú èàèùí í ãí ÿçú èà ñààí ñèè òí òí òí è -ùè òí òí ãí àí à
 èì áí í í ì àèí àèèàí àèáí èáàéí àèàè-áóàèùí à. Í ñí í àí è «àððòàè-àñèèò»
 ñààí ñèè òí òí òí è -ùè òí òí ãí àí àí à ÿàèÿð òñÿ èí í èðáòí ù àí àèí àè-àñèèà
 òí òí òéù , èí òí òú à ñàÿçú ààð ò àðóá ñ àðóáí ì èàè ñàì è í òí òí è -ùè
 í àñí è , òàè è í í èí í ñòùð àñá í áðàçòú ÿòí ãí í í àæáí òà è í áðÿáí àí -
 òè òóàèùí í ãí æáí òà. («Èèéá», «Èàáóø àáà», «Èàæáààø », «Òàì àð
 Áááò àè», ñààí ñèè à í èà-è , èí èù áàèùí ù á è äð.) Òàèèá «òí òí òéù »
 í òí ÿàèÿð òñÿ á òñèí àèÿò ðàçèè-í í é ðè òì è-àñèí é èàððèí ù è
 ààðí í í è-àñèí ãí ñòðí ÿ , á í ñí í áí í ì — á àáðòí àí ãí èí ñà í àñáí ; ÿòí
 í áúÿñí ÿàðñÿ òàì , -òí ñðááí è é ãí èí ñ , ÿàèÿÿñú áááòú èì , òàðàèðà-
 òèçóáòñÿ áí èùø áé ñàí áí áí è ðàçàè òèÿ , -áí àáðòí è é .

Èí í à-í í , í í áí áí ù àí àèí àè-àñèèà òí òí òéù ì í àèí í àñòðáðè òú á
 ñààí ñèè òí àñí ÿò è àðóàèò æáí òí á , òí òÿ è ò ñòààèùí í á è ñí í èùçí ààí è á
 á í áðÿáí àí -òè òóàèùí ù ò í àñí ÿò ñàè àáðàèùí ñòáòá òí òí , -òí í í è
 ÿàèÿð òñÿ í ðèçí àèí ì àèí àè-àñèí é èáèñèèè èì áí í í ÿòí ãí æáí òà .

Áàðàèùí ù è áí àèèç í àèí àèè , ààðí í í èè , èààà , ì àððí ðè òì à ,
 èààáí ñí àú ò í áí òí òí á ÿòè òí òí ãí àí àí à í í èàçàè , -òí í í è ñàÿçàí ù
 ñ àðòàè-àñèèì ì èàñòí ì í á òí èùèí ñààí ñèí ãí , í í è í áú àáðòçèí-
 ñèí ãí ì òçú èàèùí í ãí òí èùèéí òà . Èì àð òñÿ á àè-áó èàè «ðáí í è á»
 í áðàçòú , òàè è è ò «í í çáí è á» ààðèáí òú , òí àñòááí í ù á àðóá àðóáó
 áú ðàçè òàèùí í ñòùð ì òçú èàèùí í ãí ÿçú èà . Í çàéí í í ì áðí í ñòÿò
 æá ì òçú èàèùí í ãí ÿçú èà «í àñáí , í òðàæàð ù è ò òðè ñòèáí ñèóð
 òàì àðèéó» , í à ááí í í ì ÿòàí á ðàññóæáàòú í ááí çí í àí í ; à í àñí è ,
 ðàññí í òðáí í ù á è àðááí ðèè «í àñáí , í òðàæàð ù è ò ñí àðáí áí í óð
 òàì àðèéó» , ñ ÿòí é òí è-èè çðáí èÿ , ì í àí í áí ñí ðèí èì àòú í ðááí -
 í è èàì è «àðòàè-àñèèò» í àñáí .

Ò èùèí á í ñí í áá «Èááóèè Òàáè Á ø òàèèáí è » èáæè ò ì òçú -
 èàèùí ù è ì àðàðèàè «Ñáàí ñèè ò ø àè ðè» , í òèè-í ù è í òí ñí ááí í ñ-
 òáè ì òçú èàèùí í ãí ÿçú èà í òí òí è -ùè ò í àñáí .

Á §3 IV Áéááú ðàññí àððè áááòñÿ **òí ðáí áðáò è-àñèè è ñè èáà**
 í òí òí è -ùè ò òí òí ãí àí àí . Èì àð òñÿ á àè-áó òà í áðàçòú , èí òí òú á
 ñí òðáí è èè ñú á òí òí ãí àí í ì è ñí í èí áí èè . Òàèí áú «ðáí í è á» í áðàçòú
 «òèèéà Ááèè» , «í àñí è , í òðàæàð ù è á òðè ñòèáí ñèóð òàì àðèéó» è
 áàèí ñòááí í ù è ñí àðáí áí í ù è òí òí ãí á «Èááóèè Òàáè Á ø òàèèáí è » ,
 í òí à-áí í ù á àðòàè-í ù ì òí ðáí áðáò è-àñèè ì ñèèááí ì .

Í àmí í òðyí à í áèèèà è ì í í àí í áðàçè á ààðè àí òí à, ì í æí í ñè-
 çàòù í áí í çí à-í í : àèy àñãõ ááç è ñèèþ ÷áí è y ñààí ñèèõ í òí òí è-
 ÷uèõ òí òí áí áí à òàðàèèòáðí à çàì éí óòàý (éðóáí ààý) òí òí à, ÷òí
 yàèyàòny áánmí í òí ù ì áí èàçàðàèuñòáí ì èõ áðááí í ñèè.

Âú áí àú

1. Í ðááñòààèáí í ày àè ññáðòàòèy — ì áðáí á ì í í í áðàò è ÷áñéí á
 è ññèááí ááí è á ñààí ñèí é í òí òí è ÷uáé éóèuòóðú, àú í í éí áí í í á ñó÷, -
 òí ì ì ðèí òèí í á òí. «ñéí òàðè ÷áñéí é ì áðáè è áí ù» (Çàì òí àñèè è), ñ
 è ñí í èuçí ááí è àí ì áòí áí éí àè è éí òàðàèèòèí è éí àðí í áí, éí ì í èáèñí í áí
 è ñòááí è òàèuí í áí è ññèááí ááí è y è ñí í í ñòáàèáí è y yáí èþ òèí í è ñò-
 ñèèõ, àèõ ò óçèí í è ñòñèèõ è ñòðóéòóðàè è ñòñèèõ òáí ðèé.

2. Í à ðóááæá XIX-XX ááéí á á ñààí ñèí ì í áú áñòáá áñ, àú,
 ñèèuí ù áú èè òí áí áú á è ì èáí áí í ù á í òí í ø áí è y, áðááí áéø è á
 ááðí ááí è y, ì ðááñòààèáí è y è í áú ÷àè. Áí áñòá ñ òáí, ñààí ñèí á
 í áú áñòáí ððóáí í í àçáàòù í áðáí áú òí ù ì, è è è ì ðááú ááþ ù è ì «á
 ááòñéí ì áí çðáñòá» ÷áéí áá-áñòáá, òé. í í í yàèyàòny í í ñèòàèáí
 éóèuòóðú í ÷áí ù áú ñí éí áí òðí áí y, éí òí ðàý í àðyáò ñ ááðí ááí è yì è
 è í áðyáàí è, ñí ááðæàù è ì è yèáí áí òù áí òðè ñòè àí ñèí é ðáèè àèè,
 è í áðàçòàì è ì óçú è àèuí í áí òáí ð-áñòáá, ì ðááñòààèáí à è
 áí áàðáèø è ì è ððáàèèòè yì è òðè ñòè àí ñèí é éóèuòóðú.

3. Ñááí ñèàý í òí òí è ÷uý éóèuòóðà è àè éí ñèèòóòè í í àèuí í á yá-
 èáí è á ì ðááñòààèyáò ñí áí é ñèí æí ù é, ñèí éðáðè ÷áñèè è ò áí í í áí.
 Â òáí òðá ááí ñòðóéòóðú — í òí òí è ÷uè òðáàèèòèè, è ç éí òí ðú ò
 ááðóò í à-áéí òðè áçàè ì í ñáýçáí í ù ò í ñí í áí ù ò yèáí áí òà: à) áá-
 ðí ááí è y è ì ðááñòààèáí è y è àè áú ðáæáí è á ñí çí áí è y, ì ù ø è áí è y,
 ì ñèòèèè ñááí í á; á) í áðyáú, á éí òí ðú ò í òðáæáí à ñè ñòáí à òáí -
 í í ñòáé yóí áí í áðí áà è à) òí èuèéí ð, á éí òí ðí ì ñóí éóñè ðí ááí í
 ááí òóáí æáñòááí í í á è ì óçú è àèuí í á ì ù ø è áí è á. Í í è ñí çááþ ò
 òí. «ñòðóéòóðàè è ñòñéòþ òáí í ÷éó» (Èááè-Ñòðí ññ), í á í ñí í áá
 è çó-áí è y è àæáí áí çááí à éí òí ðí é ñááí ñèàý éóèuòóðà ì ðááñòàà-
 èáí à á ðááí òá á ø è ðí éí ì ñí òèí éóèuòóðí í ì áñí áèòá.

4. Ðááí òà ì ðááñòààèyáò ñí áí é í áí ó è ç í áðáú ò í í í ù òí é è ñ-
 í í èuçí ááí è y ì áòí áà ñòðóéòóðàè è ñòñéí áí áí àèèçà á áðóçèí ñèí é

yòí í ì óçú éí éí àèè. Í í à áú yàèèà ì í í ãí ì èàñòí áóp í ðè ðí áó ñààí - ñèí è í òí òí è ÷uáè òðààè òèè, ãáí àðè ÷-áñèóþ ñáýçú ì áæáó á, yèá- ì áí òàì è è ñàáèàèà áí çí í æí úì ñí çàáí è á í áó-í í è èáððèí ú ñí òèí éóèúòðí í ãí éí í òàèñòà ñóú áñòáí ááí è ý yòí ãí yàèáí è ý.

5. Á àè ñàáðòàòèè, á ðàçóèúòàðà è çó-áí è ý yòí í ì óçú éí éí àè ÷-áñèí è è áí òðí í í éí àè ÷-áñèí è è è òáðàòóðú è ðàññí í òðáí è ý ñàáí ñèè ò ì ààè ÷-áñèè-ðáèè àèí çí ú ò ááðí áàí è è è í ðááñòààèáí è è éí í èðáòí ú ì è í ðèí áðàì è í í àòááðæááí í ñóú áñòáí ááí è è «è ì è òàðè áí í è» (òí . «áí ì áí í àðè ÷-áñèí è») è «çàðàçí í è» (òí . «éí í òààèí çí í è») ì ààè è í à ðáí í è ò ñòóí áí ýð ðàçáè è ò ý ñàáí ñèí ãí ñí í áú áñòáà. Í à í ñí í áá è è òáðàòóðí ú ò è è ñòí ðè ÷-áñèè è è ñòí ÷-í è è í á è ñí áðáí í í ãí àè ñàáðòàí òí ì í ò yòí í òí ðí á ì àòáðè àèà óñòáí í àèáí í, ÷-òí í à òí ì yòàí á ðàçáè è ò ý, í à éí òí ðí ì í ðááú áàþ ò «í òí òí è èè»-ñàáí ú, yáí í í ðí ñèáæ è áàþ òñý í ðè çí àèè «ðáèè àèí çí í ãí ì ààè çí à». Óàèè ì áðàçí ì, áí ðàñí ðí ñòðáí áí è ý òðè ñòè áí ñòáà ñàáí ñèè á ááðí ááí è ý è í ðááñòààèáí è ý áèèþ ÷-àþ ò ñí à-àèà ì ààè ÷-áñèè è á, çàòáí áí è ì è- ñòè ÷-áñèè è á, òí òáì è ÷-áñèè è á è ó áðè è è ñòñèè è á í ðááñòààèáí è ý è, í àèí í áó — í áí òáí í í ððàñèááú ò áí æáñòá, ñí ñáí è ì è ñòóí áí ý ì è ñòáàè éí í ãí ðàçáè è ò ý.

6. Í ðè è ññèááí ááí è è í òðàñèááí ãí í áí òáí í à í òí òí è ÷-uè ò áí - æáñòá óñòáí í àèáí ø è ðí è è è ñí áèòð í áðàçí á í í ááèè òàèáè æè- áí òí ú ò, è ç éí òí ðú ò áú ááè ýáðñý ááí æèááí í á áí æáñòáí — Áàèè.

Í áðàç Áàèè è àè æáí ñèí ãí áí æáñòáà è, áí áñòá ñ òáì, è àè çí í - ì í ðó í í ãí ñóú áñòáà ñí ÷-àòáàò á ñááá í ðè çí àèè ñàáí ñèí ãí áí è - ì è ñòè ÷-áñèí ãí è òí òáì è ÷-áñèí ãí ðáèè àèí çí í ãí ì ú ø è áí è ý, ÷-òí í ðááñòààè ýáð ñàáí í á è àè í áí ó è ç áðááí á è ø è ò yòí í áðàò è ÷-áñèè ò áðóí í.

7. Á ðááí òá í í á-÷, ðéí òòà ñèí æí í ñòú í áðáòí àà ñàáí ñèí ãí í á- ú áñòáà ñí í í è è òàè ñòè ÷-áñèè è ò í ðááñòààèáí è è í à ì í í í òàè ñòè ÷-áñ- èè á è ðàñèðú ò ì áòáí è çí ó í ðí è ðí ááí è ý ñèí òàðè ÷-áñèí ãí éóèú- óðí í ãí ó áí í í áí à á ðàçóèúòàðà yòí ãí í ðí óáññá, è àè í ðè çí àè ááð- í í ñòè ñí áñòááí í ú ì ááðí ááí è ý ì è í ðááñòààèáí è ý ì í áðí áí á, í ðè áí òè ðí ááí í ú ò í à çàú è òó òðáàè è è è í í ú ò óáí í í ñòáè.

8. Í áñí í ððý í à í ðí òè áí ñòí ýí è á ýçú ÷-áñòáà è òðè ñòè áí ñòáà, í ðí ÷-í í ñòú í òí òí è ÷-uè ò òðáàè è è è í áóñèí àèèà ááááí è á óáðéí áúþ ñí áòè àèúí ú ò í òí òí è ÷-uè ò í ðáàè è áí ãí ñèóáí è ý.

9. Ónòàí í àèáí í , ÷òí yáí èp òèy í áðàçà Ààèè í ðí àí èæààòny á òðè ñòè àí ñéòp yí í òó. Áí òàáí í èçì ì àæáó Ààèè è Ñá. Ááí ðàè àí í í èàçù áààò, ÷òí á òðè ñòè àí ñéòp yí í òó í ñèáááááò ðí èü ýçù - ÷áñèè ò áí æáñòá. Í áñí í òðy í à yòí, ñóü áñòáòp ù èà á í àó÷í í é èè òáðáòòðá ñááááí èy è àáí í ù á yóí í òí ðí á ñàè ááòáèüñòáòp ò í òí ì , ÷òí Ààèè áí ñèò í í ð í ñòá, òny í àçàí áí èì ùì áí æáñòáí ì àèy í òí òí èèí á-ñááí í á. Í à yòí ì í ñí í ááí èè ì í æí í çàèèp ÷èòü, ÷òí ááðá á Òí çyèéó çááðáé — ñèááñòáè à ýçù ÷áñèí áí ì ù ø éáí èy, à çàí è ñáí í ù á á Ñááí àðè, á ÒÓ ááéá í áðàçòü óñòí í é í áðí áí í é ñèí ááñí í ñòè è ì óçù èè yáèyð òny í áðáæèðèè è ðáí í ááí òóáí - æáñòááí í í áí ì ù ø éáí èy ñááí í á. Yóí í áñòí yòáèüñòáí àü , ðàç í í áðááðæááò èò í ðè áí òàòèp í à ñí òðáí áí èá òðáèèòèé.

10. Á ðááí òá í í ÷, ðéí óòí , ÷òí á í òí òí è ÷èè ò í áðyáàò í òðá- æááòny í òí í ø áí èá ñááí í á è ì í ðàèè, í ðááñòááí í í ñòè, ñí ðáááá- èè áí ñòè è óñòáí í àèáí ù ááà àèàà í òí òí è ÷èè ò ááéñòá: à) ðàçðá- ø , í í ù á è á) òàáóè ðí ááí í ù á. Óñòáí í àèáí í è òí , ÷òí á Ñááí á- òèè ñáyçáí í ù á ñ í òí òí è «çàí ðáòü » í ðáí áéááàp ò í àà «áí í óñ- òèì ùì è ááéñòáàì è », ÷òí òáðáèðáðí í àèy áðááí èò í áø áñòá.

11. Á àèñáðòáòèè óñòáí í àèáí ù ñáyçáí í ù á ñ í òí òí è çàí ðá- ù , í í ù á òàáóè ðí ááí í ù á ááéñòáà, èàè òí : áçàèì í í òí í ø áí èy í òí òí èèá ñ æáí ù èí í é, èèè í òí í ø áí èá è çááðp , í òí òí è ÷áí ó í ðóæèp , í òí òí è ÷èè ì àñòáì è èóèüò í í èí éí èèà.

12. È ñòí èè òàáóè ðí ááí í ù ó ááéñòá ñèááòáò è ñèàòü á í ááðáò í áàè ÷áñèí áí ì è ðí áí ççðáí èy í áðáí áü òí í áí í áü áñòáà: ñáyçáí í ù á ñ æáí ù èí í é çàí ðáòü yáèyð òny áü ðáæáí èáì í áðáí áü òí í áí ì áàèçì à, á ÷áñòí í ñòè — áí ì áí í àðè ÷áñèí é ì áàèè, ñáyçáí í ù á ñí çááðáì òàáó í ðááñòááèyð ò ñí áí é í áðáæèðèè òí òáí è ÷áñèü ò í ðááñòááèáí éé, à ñáyçáí í ù á ñ í í èí éí èèí ì òàáó — í áðáæèòí è áí èì è ñòè ÷áñèí áí ì ù ø éáí èy.

13. È ññèááí ááí èá ñááí ñèèò í òí òí è ÷èè ò í áðyáí á è èò ñðáá- í áí èá ñ áí àèí àè ÷í ùì è í áðyááì è èç áðòáèò ðááèí í í á Áðóçè è è í áðí áí á ì èðá í í èàçáèí , ÷òí ó ñááí ñèèò í òí òí è ÷èè ò ðè òóáèí á çà÷áñòp èì áp òny áí ñòí ááðí ù á í àðáèèáèè, í à í ñí í áá èí òí òü ò áü yñí yð òny í í òè áü è ñí í èí áí èy í á í áí í áí ñááí ñèí áí í áðyáà.

14. Í à ì ðèì áðá ì óçù èàèüí í -òí ðáí áðáò è ÷áñèí áí í áñèáèyè Ñáá- í áðè áü yáèáí ù í ñí ááí í í ñòè ì ñèòí -ò èçèí èí àè ÷áñèí áí è òóáí -

æãñòááí í í -ýñòàðè -ãñéí ãñ ì ù ø éáí èý ýòí é ýòí í ãðàò è -ãñéí é ãðóí -
í ù, ñí áí éóí í í ñòúéí òí ðú óí í éí æèèáí à -æéí ýáí èþ òèí í í í óí ðí óãññò
ñòáí í æéáí èý òí ðí áí àá í à í ñí í áá í òí òí è -uáã òáí òà, í áí ðáæéáí í í í ó,
í ððæèæéúí í ñ ðàçàè òè àí í à -æéúí í ñí ýáéáí èý, í à áã ñí òðáí áí èá.

15. Í í í í áí èþ æèññáðòáí òà, òðáí ñò í ðí àò èþ í òí òí è -uáã
òáí òà á òí ðí áí à í áóñéí áè èè í ãñéí èüéí ó àèòí ðí á, á ò -. í í ýáéá-
í èá ýéáí áí òà í è ñòè èè á í ù ø éáí èè -æéí ááèà è í í òðááí í ñòú á
éóéúòí áí ì ááéñòáá, àèòè àèçàò èý ðè òí è -ãñéí ãñ ó àèòí ðá è óí ðí -
ù áí èá òáí òááæéúí ù ó ááèæáí è é á ñáýçè ñ ó -ãñòè àí áí èüó í áí
éí èè -ãñòáà èþ ááé.

16. Í à í ñí í áá ñí í í ñòáæéáí èý í ðéí ýòú ó á òí ðáí éí æè -ãñéí é
èè òáðàóððá òí -æè çðáí èý á æèññáðòàòè è ñó í ðí óèè ðí ááí à í í çè-
òè ý ááòí ðá í òí í ñè ðáéúí í ðàçèè -è è ì áæáó òáí òáí è òí ðí áí áí í .

17. Á ðááí òá ñòòáí í æéáí í, -òí í áí í çí à -í í ñí ñóæááí èý í í áð-
æè -í í é ó í ðí á òí ðí áí àà áú òú í á í í áð. Í áæáó òáí , í á áú çú -
áááð ñí í í áí è é áðááí í ñòú éðóáí áí ñí ñéèááà í òí òí è -uè ó òí -
ðí áí áí á, í áóñéí áéáí í í ñí ñí ááðæáí è àí ñáí è ó ááéñòá.

18. Ó -è òú àáy í áí áí í ðí áí óþ òðáèòí áéó è ññéááí áàðáéýí è
æáí ðá, èàè í í í ñí óðí áí ááí ñí ýáéáí èý, æèññáðòáí ò í ðááèááááð
ðãññí àððè áàðú ñááí ñéè á í òí òí è -uè í áñí è èàè í òáæéúí ù é æáí ð,
òáéæá è èàè í æéí èç í í áæáí ðí á í áðýáí áí -ðè òóáéúí í ñí æáí ðá.
Í í í í áí èþ ááòí ðá, í í áí áí áý òí -èà çðáí èý èí ááð í ðááí í à ñó-
ù áñòáí ááí èá í í í òí í ø áí èþ èí áí í í é Ñááí áðè.

19. Áí áðáú á á áðóçéí ñéí é ýòí í í óçú éí éí æè è á ðááí òá í ðááéí -
æáí à èèãññè ó èèàòè ý í áðàçóí á ñááí ñéí ñí í òí òí è -uáã í óçú èàéú-
í í ñí óí èüééí ðá, ááí ù éðè òáðè è èèãññè ó èèàòè è: ñí ááðæáí èá òáéñ-
òá, ì óçú èàéúí áý áú ðàçè òáéúí í ñòú è òí ðáí áðàò è -ãñéí é ñéèáá, -òí
ñí í òááòñòáóáð ñéí éðáðè -ãñéí é í ðè ðí áá òí ðí áí áí á.

20. Í í ñí ááðæáí èþ ááðáæéúí í ñí òáéñòá ñááí ñéè á í òí òí è -uè
í áñí è ñáðóí í è ðí ááí ù í í òðí í í éí æè -ãñéí ì ó í ðéí òè í ó: à) áðòáè -
-ãñéè á; á) «í áñí è, í òðáæàþ ù èá òðè ñòè áí ñéóþ òáí àðè èó»; á)
«í áñí è, í òðáæàþ ù èá ñí áðáí áí í óþ òáí àðè èó».

Í ñí í áí áý -ãñòú í áñáí — áðòáè -ãñéáý, í áñáí æá «í òðá-
æàþ ù è ó òðè ñòè áí ñéóþ òáí àðè èó», èàè è «í òðáæàþ ù è ó ñí áðá-
í áí í óþ òáí àðè èó», ñí òðáí è éí ñú èè ø ú í áñéí èüéí .

21. Ī ī ī āđāī ī ó ēđēđāđēþ ēēāññēō ēēāōēē – ī ī mī āāđæāī ēþ āāđ-
āāēūī ī āī ōāēñōā – ī áđāçōū «āđōāē ÷āñēī é» āđōī ī ū ī áúāāēī āī ū ā
ōī. «ōēēē Äāēē», ā ēī ōī đī ī ōī đī āī āū nāī ēī ñþ æāōī ū ī āāēī ñōāī ī
āī mī đēī ēī āþ òñý ēāē ō đāāī āī ōū ī āī í ē āī ēūø í ē ī ēñōāđēē.

Ē ī áúāāēī í í ū ī ē ññēāāī āāđāēýī ē (× ēī āāī ē, ß ø āē ēē, Ōāđē ñē āø āē ēē) ā ýōī ī ōē ēēā ÷āōū đ, ī ī áđāçōāī — «Äāēā
ēī āæāñ ōāēāāāæāēā», «Äāē Äāđē ēē», «Ōī đī āī ā Äī ē đāī ā» ē
«Ø āāī Éōđø āī» — āē ññāđōāī ò āī āāāēýāđ mī ī ōāāñōāōþ ū ē ā
ēī ī ī ñþ æāōī í ē ēāī āā ōāēñōā ē āī āēī āē ÷ī ū ā ēī ī ī ī ōçū ēāēū-
í í ē āū đāçē đāēūī ī ñōē ē ōī đāī āđāō ē ÷āñēī ī ó ñēēāāō āđōāē ÷āñēēā
ī ōī ōī ē ÷ūē ōī đī āī āū «Ī āđōāē āđ ī āāđā», «Ēāī ÷ē ēē āē āø»,
«Ø è ø ā āā āāđāē ē» ē «Ēāēñā āē ñī ā».

Āī āēēç āāđāāēūī ī āī ōāēñōā ñ ē ñī ī ēūçī āāī ē āī «ī āōī āā ī ā-
đāæē đēī ā» āāē āī çī ī æī ī ñōū đāēī ī ñđōōēōēē āđāāī āēø āē í āđī ā-
í í ē āđāī ū ñī nāī āē ýēñī ī çē ōē āē, çāāýçēī é, éōēūī ēī āōē āē ē đāç-
āýçēī é, ā đāēæā ē āāēī í ē ē ýī ī ōēī í āēūī í ē āđēī é, ī áúāāēī ýþ ū āē
āđāī āđōđāēþ ōē ēēēā.

22. Ī āñī ē, ī đđāæāþ ū ē ā ōđē ñōēāī ñēōþ ōāī āđēēō, mī ōđāī ē ēē ñū
ā ēē ōāđāđōđā ēēø ū ā āē āā āāđāāēūī ū ō ōāēñōī ā ē, ēāē āū ýāēēī
ē ññēāāī āāī ē ā, ō āēōē ÷āñēē ī ī āōō đāññī āđēē āāōūñý ēāē āāđē āī ōū
ōāēñōī ā āđōāē ÷āñēēō ī āñāī ñ ōđē ñōēāī ñēēī ē ī āñēī āī ē ýī ē.

23. Í ā ī ñī ī āā ī ī ēō ÷āī í ī āī ī ò ýōī ī ōī đī ā ī āđāđē āēā ā đāāī ōā
ōñōāī ī āēāī ī, ÷ōī ñī ōđāī ē āø āāñý ā Ñāāī āōē āī í āñōī ýū āāī āđāī āī ē
ī ñī āī āī ōī í ø āī ē ā ē ī ōī ōāī áóñēī āē ēī ī ýāēāī ē ā «ī āñāī, ī đđāæāþ -
ū ē ō ñī āđāī āī í øþ ōāī āđē ēō». Ýōē ī āñī ē ēāāēēō ēēōē đōþ òñý ēāē
ñī āđāī āī í ū ā, ī đāæāā āñāñī, ī ī ñī āāđæāī ēþ āāđāāēūī ī āī ōāēñōā.

24. Āōī đū ī ēđē đāđē āī ēēāññēō ēēāōēē ī ōī ōī ē ÷ūēō ī āñāī ī đē-
çī āī ū ñđāāñōāā ī ōçū ēāēūī í ē āū đāçē đāēūī ī ñōē, ēī ōī đū ā āēēþ ÷ā-
þ ò: 1) ōī đī ō ē ñī ī ēī āī ē ý (æāī ñēōþ ē ī ōæñēōþ, ñ ēī ñđōī āī -
ōāēūī ū ī ñī ī đī āī æāāī ē āī ē āāç í āñī, āāōō- ē đđ, ōāī ēī ñī øþ, ā
ī āī í - ē āāōōī đī āī ī ē ñī ī ēī āī ē ē òā.) ē 2) ī āđāī āđōū ñī āñōāāī í í
ī ōçū ēāēūī ī āī ýçū ēā (ī āēī āē ý, āāđī í í ē ý, ēāā, ī āđōī - đē ōī ē òā.).

25. Āī āēēç ī āñāī «āđōāē ÷āñēī é» āđōī ī ū ī ī ēāçāē, ÷ōī ī āē ēē ā
ēō āāđē āī ōī ā ī áóñēī āēāī ī, ā ī ñī ī āī í ī, ī í í āī ī áđāçē āī ōī đī
ē ñī ī ēī āī ē ý, ā í ā đāçī í ī áđāçē āī ī ñī āāī í ī ñōāē ī ōçū ēāēūī ī āī

yçû èà. Nñ nòí ðí í ú ó í ðì è mî í éí áí è ý ì í á í í áú ààèè òú í áñí è àáóó àðóí í : «ðáí í è à» í áðàçòú è è ò í í çáí è à ààðè áí òú .

26. Á ðàçóè ù ò à ò á í á à è þ ááí è é áú ýñí è è í ñú, ÷òí àñá, áàç è ñèè þ ÷-áí è ý, «ðáí í è à» í áðàçòú òð, òáí è í ñí ú á, è mî í éí ýþ òñý áàç ñí - í ðí áí æááí è ý è í à ÷ è í àþ òñý ñí àñòóí è òáè úí í é ò ðàçú ñí è è ñòà, çà è í òí ðí é ñè áá ó á ò ÷ ÷ ð á á í á á í è à ááóó òí ðí á; í í çáí è à ààðè áí òú æá, è à è òð, òáí è í ñí ú á, òà è è ñí è úí ú á, è mî í éí ýþ òñý ñ é í ñòðó- ì áí òáè úí ú ì ñí í ðí áí æááí è àí . É ýòí é æá àðóí í á í òí í ñýòñý è í ñòðóí áí òáè úí ú á í áðàçòú .

27. Áí àè è ç í òí òí è ÷-ù è ò í àñáí í í è à ç à è, ÷òí òà è è á í àðàí à òðú ì óçú è à è úí í áí ýçú è à, è à è ààðí í í è ý, ðè òí , ì à òð, è à á, è à ááí ñú è àð., í á í áí àðóæ è à þ ò è ñèè þ ÷-è òáè úí í ñòè í òí òí è ÷-ù è ò í àñáí í í ñòááí áí è þ ñí áñí ýì è àðóæ è ò æáí ðí á. Ýðè í àðàí à òðú, ì í á í í ñè à ç à òú, «í áú àñááí ñè è à», ò.á. í í è í à è í à è í áí áí òáðà è ò á ò í ú à è ý ñááí ñè è ò í àñáí ðà ç è è ÷ í ú ò æáí ðí á.

28. Í ñí í áí è «àðòàè ÷-áñè è ò» ñááí ñè è ò í òí òí è ÷-ù è ò òí ðí áí áí á ýàè ýþ òñý è í é ðá ò í ú á í à è í à è ÷-áñè è à ó í ðí ó è ú, è í òí ðú á ñáýçú - áàþ ò áðóá ñ áðóáí í è à è ñáí è í òí òí è ÷-ù è í áñí è, òà è è í í é í í ñòúþ àñá í áðàçòú ýòí áí í í æáí ðà è í áðýáí áí -ðè òóà è úí í áí æáí ðà. Í í - áí áí ú á í à è í à è ÷-áñè è à ó í ðí ó è ú ì í á í í áñòðà ò è òú á ñááí ñè è ò í áñí ý è àðóæ è ò æáí ðí á, òí òý è ò ñòáà è è úí í á è ñí í è ú ç í ááí è à á í áðýáí áí -ðè òóà è úí ú ò í áñí ý ò ñà è áá ò á è úñ ò á ó á ò í òí , ÷òí í í è ýàè ýþ òñý í ðè ç í à è í ì ì à è ÷-áñè í é è à è ñè è è è è ì áí í í ýòí áí æáí ðà.

29. Í í í í áí è þ à è ñáðòáí òà, è í áí í í áí à è í à è è á à è è óí ó è è ðí ááí ú ò è í è ÷ í ú á í ðè ç í à è è ñááí ñè í áí í òí òí è ÷-ù ááí í áñáí í í áí ñòè è ý, ÷òí ýàè ýðòñý í ñí í ááí è àí à è ý àðáóí áí òà è è è æáí ðí áí é í ðè í à à è ááí í ñòè ñááí ñè è ò í òí òí è ÷-ù è ò í áñáí è è ò áðòà è ÷-áñè í áí í ðí è ñòí æááí è ý.

30. Áàðàè úí ú é áí à è è ç ì óçú è à è úí í áí ýçú è à òí ðí áí áí á «àðòà è ÷-áñè í é» è à ò ááí ðè è, í òí í ñýú è òñý é ò è è é ó Áà è è, í í è à ç à è, ÷òí í í ñáýçáí ñ áðòà è ÷-áñè è ì í è àñòí ì í á òí è ú è í ñááí ñè í áí, í í è í áú áàðóç è í ñè í áí ì óçú è à è úí í áí ó í è ú è é í ðà. Áú ýñí ýàðñý òà è - æá, ÷òí è à è «ðáí í è à» í áðàçòú, òà è è è ò «í í çáí è à» ààðè áí òú áú ðà ç è òá è úí í ñòúþ ì óçú è à è úí í áí ýçú è à ðí àñòááí í ú áðóá áðó- áó. Í óçú è à è úí ú é ýçú é «í áñáí, í ððà æáþ ù è ò ñí áðàí áí í óþ òá- ì à ò è è ó» òà è æá í ðè ç í áí í ðááí í è è í ì «àðòà è ÷-áñè è ò» í áñáí .

31. $\hat{A}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{c}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$, $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{p}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{c}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{y}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{p}$ $\hat{o}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ « $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ ».

32. $\hat{A}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{c}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{o}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{A}$ $\hat{D}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$, $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{c}$ $\hat{a}$, $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$.

**$\hat{I}$ $\hat{n}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{x}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$
 $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{p}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{o}$:**

1. « $\hat{E}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$, $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ ». $\hat{N}$ $\hat{a}$. $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{I}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{N}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{c}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{O}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{I}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$, $\hat{O}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{y}$ $\hat{A}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{y}$ $\hat{E}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$. $\hat{A}$. $\hat{N}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{A}$ $\hat{O}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$, 2002.

2. « $\hat{I}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{x}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ ». $\hat{N}$ $\hat{a}$. $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{II}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{N}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{c}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{O}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{I}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$, $\hat{O}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{y}$ $\hat{A}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{y}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$. $\hat{A}$. $\hat{N}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{A}$ $\hat{O}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$, 2004

3. « $\hat{A}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{y}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{n}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{u}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{c}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ ». $\hat{A}$.: „ $\hat{s}$ $\hat{b}$ $\hat{g}$ $\hat{l}$ $\hat{o}$ $\hat{g}$ $\hat{b}$ $\hat{g}$ $\hat{b}$ $\hat{o}$ $\hat{m}$ $\hat{d}$ $\hat{g}$ $\hat{b}$ $\hat{o}$ $\hat{b}$ $\hat{o}$ “ (« $\hat{E}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{y}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{n}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{e}$ »), ¹ 2 (39), $\hat{A}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{u}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ $\hat{o}$ $\hat{d}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$ $\hat{i}$ $\hat{e}$ $\hat{i}$. $\hat{O}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{D}$ $\hat{o}$ $\hat{n}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$, $\hat{O}$ $\hat{a}$ $\hat{e}$ $\hat{e}$ $\hat{n}$ $\hat{e}$, $\hat{e}$ $\hat{c}$ $\hat{a}$. « $\hat{E}$ $\hat{a}$ $\hat{i}$ $\hat{o}$ $\hat{a}$ $\hat{d}$ » 2009.

